

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่
(กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม – CLMV) ระหว่างปี ค.ศ. 2009 – 2019

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

South Korea's Official Development Assistance to the New ASEAN Member Countries
(Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam – CLMV) between 2009 and 2019

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations
Department of International Relations
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
Chulalongkorn University
Academic Year 2019
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของ
เกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว เมียน
มาร์ และเวียดนาม – CLMV) ระหว่างปี ค.ศ. 2009 –
2019

โดย

น.ส.แพรวพรรณ รักชิตโต

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
การศึกษิตตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

แพรวพรรณ รักชิตโต : การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลี
ใต้ต่อกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม – CLMV)
ระหว่างปี ค.ศ. 2009 – 2019. (South Korea's Official Development Assistance
to the New ASEAN Member Countries (Cambodia, Laos, Myanmar, and
Vietnam – CLMV) between 2009 and 2019) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.พงศ์พิสุทธิ์
บุษบารัตน์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ โดยให้การให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และ เวียดนาม (CLMV) มาเป็นกรณีศึกษาเนื่องจากในช่วงปี 2009 – 2019 เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ ผลงานฉบับนี้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีเสรีนิยมในการวิเคราะห์สมมติฐานที่ว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างรัฐ จากการศึกษาพบว่า โดยทั่วไปแล้วปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ต่อประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การยอมรับในระดับสากล และการสร้างแบรนด์ประเทศ อย่างไรก็ตาม ในกรณีการให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศ CLMV พบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการให้ความช่วยเหลือ คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศ CLMV ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร การพัฒนาชนบท การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความช่วยเหลือข้างต้นช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้เพราะได้นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มประเทศ CLMV ให้พร้อมรับการลงทุนจากภาคธุรกิจเกาหลีใต้ในด้านอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน ภาคการผลิต ภาคบริการ และโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนปัจจัยด้านการสร้างแบรนด์ประเทศมีส่วนสำคัญในการเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2009 – 2010 เนื่องจากรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าวภายใต้การนำของประธานาธิบดีอี มยองบัก มองว่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนานำไปสู่การสร้างแบรนด์ประเทศ และส่งเสริมบทบาทเกาหลีใต้ในระดับสากล

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2562 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5980620424 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: SOUTH KOREA, OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, CLMV COUNTRIES,
ECONOMIC INTERESTS, NATION BRANDING

Praewphan Rakkhito : South Korea's Official Development Assistance to the New ASEAN Member Countries (Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam – CLMV) between 2009 and 2019. Advisor: PONGPHISOOT BUSBARAT, Ph.D.

This study examines factors influencing the official development assistance (ODA) of South Korea towards the new ASEAN member countries (CLMV), including Cambodia, Laos, Myanmar, and Vietnam, between 2009 and 2019. This period has a significant implication because it sees South Korea providing an incredible amount of assistance to the CLMV countries. This study adopts liberalism as a theoretical framework as it fundamentally suggests the linkage between economic interests and international cooperation. The study finds that, in general, the factors influencing South Korea's ODA are political interests, economic interests, international recognition, and attempts to improve its nation branding. In the case of CLMV countries, however, economic interests and nation branding are mainly two crucial motivations behind South Korea's increased provision of assistance to the CLMV countries. As a result, it can be seen that South Korea's ODA mainly focuses on specific sectors related to its economic interests. These include infrastructure, information and communication technology, rural development, natural resource as well as human resource development. This aid improves CLMV countries' capabilities to facilitate private investment from South Korea in primary and manufacturing industries, services, and infrastructures. Also, nation branding factored in Seoul's consideration to increase its assistance, especially between 2009 and 2010, as the government under President Lee Myung-bak considered development assistance could contribute to nation branding and strengthen South Korea's international role.

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2019

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ตลอดระยะเวลาในการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวแสดง ประเด็น บริบทต่าง ๆ ในระดับระหว่างประเทศ รวมถึงได้รับโอกาสสำคัญในการรังสรรค์ผลงานวิชาการคือวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมา และในช่วงเวลานี้เอง ข้าพเจ้าได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของคำกล่าวที่ว่า “กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จภายในวันเดียว” และ “ระหว่างทางย่อมไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ” โดยหากปราศจากบุคคลที่ข้าพเจ้ากำลังจะกล่าวถึงต่อไปนี้ผลงานที่ทุกท่านกำลังอ่านอยู่ในขณะนี้คงไม่เสร็จสมบูรณ์ตามที่ข้าพเจ้ามุ่งหวังไว้

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อ.ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน สำหรับการชี้แนะแนวทางในการเขียนผลงานวิชาการ ทุกครั้งที่ได้เข้าพบอาจารย์เหมือนช่วยปลดล็อคความกังวลว่าจะดำเนินวิทยานิพนธ์ไปในทิศทางใด กำลังใจและความรู้ที่ได้รับจากอาจารย์ถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ข้าพเจ้าสามารถถกเถียงกรองความรู้ ความเข้าใจรวมถึงถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือในแต่ละบทของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.จักรกริช สังขมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้มอบโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางวิชาการ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการวิจัย ขอขอบพระคุณกรรมการ ศ.กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสนอคำแนะนำรวมถึงประเด็นคำถามต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงผลงานของข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง รวมถึง รศ.ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ที่ได้มอบกรอบความคิดอันล้ำค่าเปรียบเสมือนเข็มทิศในการวางโครงสร้างและสร้างสรรค์ผลงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป และขอขอบคุณเหล่าคณาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ข้าพเจ้านำไปใช้ประกอบอาชีพและวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวในระดับระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับทุก ๆ ความช่วยเหลือ รอยยิ้ม และกำลังใจที่มอบให้ ขอขอบคุณเหล่าเพื่อนร่วมรุ่นที่จับมือกันมาโดยตลอด รวมถึงญาติสนิทมิตรสหายที่คอยอยู่เคียงข้างและรับฟังเสมอ ที่สำคัญ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา สำหรับความรัก การดูแลเอาใจใส่ การเป็นที่พักกายพักใจ และแรงสนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา หากปราศจากท่านทั้งสองข้าพเจ้าคงไม่ได้ทำตามความฝันอย่างที่ใจปรารถนา ท้ายที่สุด ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในอนาคตสืบต่อไป

แพรวพรรณ รักชิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	1
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	5
1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
1.6 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
1.8 ทบทวนวรรณกรรม.....	9
1.9 วิธีการนำเสนอ.....	14
บทที่ 2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของเกาหลีใต้.....	16
2.1 เกาหลีใต้ในฐานะประเทศผู้รับความช่วยเหลือ.....	16
2.2 เกาหลีใต้ในฐานะประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ.....	18
2.2.1 ช่วงปี 1963 – 1986.....	19

2.2.2 ช่วงปี 1987 – 2008.....	20
2.2.3 ช่วงปี 2009 - 2019	20
2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้.....	23
2.2.4.1 ช่วงปี 1963 – 1986	23
2.2.4.2 ช่วงปี 1987 – 2008	24
2.2.4.3 ช่วงปี 2009 - 2019.....	25
2.3 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้	27
2.3.1 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแบบพหุภาคี (Multilateral Aid).....	27
2.3.2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแบบทวิภาคี (Bilateral Aid).....	28
2.4 สรุป	38
บทที่ 3 พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้	40
3.1. พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้	40
3.1.1 ช่วงปี 1953 – 1960.....	40
3.1.2 ช่วงปี 1961 – 1997.....	41
3.1.3 ช่วงปี 1998 – 2007.....	46
3.1.4 ช่วงปี 2008 – 2019.....	47
3.1.5 ภาพรวมพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้	49
3.2 พัฒนาการด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้.....	50
3.2.1 ช่วงปี 1953 – 1960.....	51
3.2.2 ช่วงปี 1961 – 1997.....	51
3.2.3 ช่วงปี 1998 – 2007.....	55
3.2.4 ช่วงปี 2008 – 2019.....	58
3.2.5 ภาพรวมพัฒนาการด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้	61
3.3 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีใต้และอาเซียน	62

3.4 กรณีศึกษา การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้กับกลุ่มประเทศ CLMV.....	68
3.4.1 กัมพูชา.....	68
3.4.2 ลาว.....	70
3.4.3 เมียนมาร์.....	72
3.4.4 เวียดนาม.....	74
3.4.5 ภาพรวมการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ในกลุ่มประเทศ CLMV.....	76
3.5 สรุป.....	77
บทที่ 4 การให้ ODA ของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV (ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน)	79
4.1 ความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV.....	79
4.2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังกัมพูชา.....	83
4.3 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังลาว.....	87
4.4 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังเมียนมาร์.....	91
4.5 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังเวียดนาม.....	96
4.6 สรุป.....	101
บทที่ 5 ปัจจัยด้านการสร้างแบรนด์ประเทศ.....	103
5.1 ความพยายามในการสร้างแบรนด์ประเทศ.....	103
5.1.1 ตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบรนด์ประเทศ ของเกาหลีใต้.....	109
5.2 ผลลัพธ์ของการสร้างแบรนด์ประเทศ.....	113
5.3 สรุป.....	115
บทที่ 6 บทสรุป.....	116
บรรณานุกรม.....	121
ประวัติผู้เขียน.....	131

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	อันดับและปริมาณความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV.....	5
ตารางที่ 2	พัฒนาการด้านการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้.....	22
ตารางที่ 3	ยี่สิบอันดับประเทศที่ได้รับ ODA จากเกาหลีใต้สูงสุด ระหว่างปี 1990 – 2017.....	33
ตารางที่ 4	ยี่สิบอันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ จากเกาหลีใต้สูงสุด	34
ตารางที่ 5	ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในกัมพูชาช่วงปี 2018 – 2019.....	70
ตารางที่ 6	ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในลาวช่วงปี 2018 – 2019	72
ตารางที่ 7	ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในเมียนมาร์ช่วงปี 2018 – 2019.....	74
ตารางที่ 8	ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในเวียดนามช่วงปี 2018 – 2019.....	76
ตารางที่ 9	ODA จากเกาหลีใต้ไปยังกัมพูชาในปี 2018.....	85
ตารางที่ 10	รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของกัมพูชาที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในปี 2018... ..	86
ตารางที่ 11	ODA จากเกาหลีใต้ไปยังลาวในปี 2018.....	89
ตารางที่ 12	รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของลาวที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในปี 2018	90
ตารางที่ 13	ODA จากเกาหลีใต้ไปยังเมียนมาร์ในปี 2018.....	93
ตารางที่ 14	รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของเมียนมาร์ที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ.....	94
ตารางที่ 15	ODA จากเกาหลีใต้ไปยังเวียดนามในปี 2018.....	97
ตารางที่ 16	รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของเวียดนามที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ	98
ตารางที่ 17	รายชื่อประเทศที่เกาหลีใต้เข้าไปดำเนินโครงการ Global Saemaul Undong.....	112

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ระบบการให้ ODA ของเกาหลีใต้	2
ภาพที่ 2 ปริมาณความช่วยเหลือแบบทวิภาคีจากเกาหลีใต้ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ.....	4
ภาพที่ 3 ประเภทและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้..	27
ภาพที่ 4 ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีจากเกาหลีใต้ แบ่งตามประเภท ระหว่างปี 2006 - 2015.....	29

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 ปริมาณความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ได้รับระหว่างปี 1945 – 1999	18
แผนภูมิที่ 2 สิบอันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุด.....	35
แผนภูมิที่ 3 สิบอันดับประเทศที่รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุดในปี 2019	36
แผนภูมิที่ 1 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนตั้งแต่ปี 1990 – 2008	56
แผนภูมิที่ 2 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนตั้งแต่ปี 2008 – 2019	59
แผนภูมิที่ 3 เปรียบเทียบปริมาณการลงทุน (FDI) ของเกาหลีใต้ในจีน อาเซียน และในภาพรวม.....	60
แผนภูมิที่ 4 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และอาเซียนตั้งแต่ปี 2008 – 2018.....	64
แผนภูมิที่ 5 ปริมาณ FDI จากเกาหลีใต้ไปยังอาเซียนตั้งแต่ปี 2010 – 2018	65
แผนภูมิที่ 6 ปริมาณเงินลงทุนของเกาหลีใต้มายัง CLMV ในช่วงปี 2013 – 2017.....	66
แผนภูมิที่ 7 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และกัมพูชาตั้งแต่ปี 2008 – 2019	69
แผนภูมิที่ 8 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และลาวตั้งแต่ปี 2008 – 2019.....	71
แผนภูมิที่ 9 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเมียนมาร์ตั้งแต่ปี 2008 – 2019	73
แผนภูมิที่ 10 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเวียดนามตั้งแต่ปี 2008 – 2019	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ย้อนกลับไปราว 60 ปีที่แล้ว หากมีคนกล่าวว่าในอนาคตเกาหลีใต้จะพัฒนาตัวเองจนกระทั่งสามารถอยู่ในสถานะประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือคงแทบไม่มีใครเชื่อในคำกล่าวนั้น โดยในช่วงทศวรรษ 1950 เกาหลีใต้ถือเป็นหนึ่งในประเทศยากจนที่สุดของโลกที่ต้องคอยพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หลังจากประธานาธิบดีพัค ชองฮี เข้ารับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีคนที่สามต่อจากประธานาธิบดียุน โบซอน ในวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1961 ได้นำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ในปี ค.ศ. 1962 ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทแรกในการพัฒนาเกาหลีใต้ การพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าวเน้นการส่งเสริมบทบาทของอุตสาหกรรมจากเอกชน โดยรัฐจะเป็นผู้สนับสนุน ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างไม่หยุดยั้งทำให้ในเวลาต่อมาประเทศเกาหลีใต้เรียกได้ว่าเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรมและนำมาสู่การดำเนินบทบาทประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา

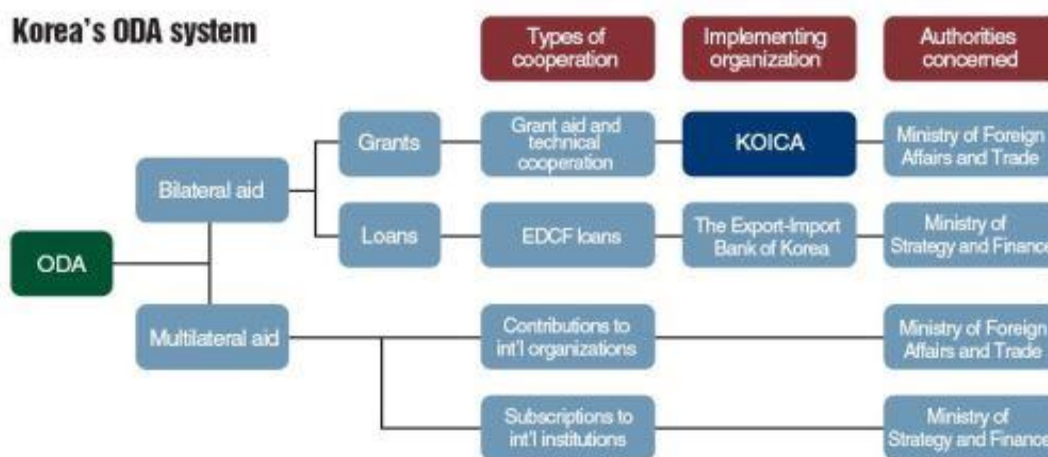
โดยในปี 1987 เกาหลีใต้จัดตั้ง “the Economic Development Cooperation Fund: EDCF” ขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในรูปแบบ Concessional Loans ต่อมาในปี 1991 ได้มีการจัดตั้ง “the Korea International Cooperation Agency: KOICA” เพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มเติมจากการดำเนินการของ EDCF ต่อมาในปี 1995 World Bank ได้ลบเกาหลีใต้ออกจากรายชื่อประเทศผู้กักขังและในปี 2000 คณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC)¹ ซึ่งดำเนินงานภายใต้องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (the Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ลบเกาหลีใต้ออกจากรายชื่อประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ต่อมาเกาหลีใต้ได้เข้าร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกของ DAC อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 2009

ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance: ODA) ของเกาหลีใต้มีที่มาจากประสบการณ์การพัฒนาของเกาหลีใต้เอง โดยดำเนินการเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีงาม

¹ Development Assistance Committee เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้เหล่าประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือในระดับโลกมาหารือกันในเรื่องประเด็นเรื่องความช่วยเหลือ การพัฒนา รวมถึงการจัดความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1960 มีสมาชิก 29 ประเทศและอีก 1 กลุ่ม (European Union)

ระหว่างเกาหลีใต้และประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก หน่วยงานหลักในการให้ ODA ของเกาหลีใต้ ประกอบไปด้วย กระทรวงยุทธศาสตร์และการคลัง (Ministry of Strategy and Finance: MOSF) และกระทรวงการต่างประเทศและการค้า (Ministry of Foreign Affairs and Trade: MOFAT) โดย MOSF ดูแลด้านการให้เงินกู้ (Concessional Loans) ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อการพัฒนา อุตสาหกรรมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศกำลังพัฒนา ในขณะที่ MOFAT ดูแล ด้านการให้เงินและความช่วยเหลืออื่น ๆ (Grant Aid) ซึ่งเป็นความช่วยเหลือประเภทที่ไม่ต้องมีการ ตอบแทน

ภาพที่ 1 ระบบการให้ ODA ของเกาหลีใต้

ที่มา Kim, Y., (2012), KOICA Aims to Enhance Aid Expertise in 2012, Retrieved from <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20120304000180&mod=skb>

เกาหลีใต้ให้ ODA ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและบริการ (Social Infrastructure and Services) โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและบริการ (Economic Infrastructure and Services) การผลิต (Production) อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ความช่วยเหลือแบบ บูรณาการ (Multisector/Cross-cutting) การมอบสิ่งของและกิจกรรมทั่วไป (Community Aid and General Program Assistance) กิจกรรมที่เกี่ยวกับนี้ ความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม และการสนับสนุน NGOs เป็นต้น ความช่วยเหลือข้างต้นนี้ได้ส่งไปยังประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก โดยมี ประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือหลักทั้งสิ้น 24 ประเทศ แบ่งตามภูมิภาค ได้แก่

(1) เอเชีย จำนวน 11 ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มองโกเลีย

เมียนมาร์ เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา และเวียดนาม

(2) แอฟริกา จำนวน 7 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย กานา โมซัมบิก รวันดา เซเนกัล แทนซาเนีย และอูกันดา

(3) ละตินอเมริกา จำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ โบลิเวีย โคลัมเบีย ปารากวัย และเปรู

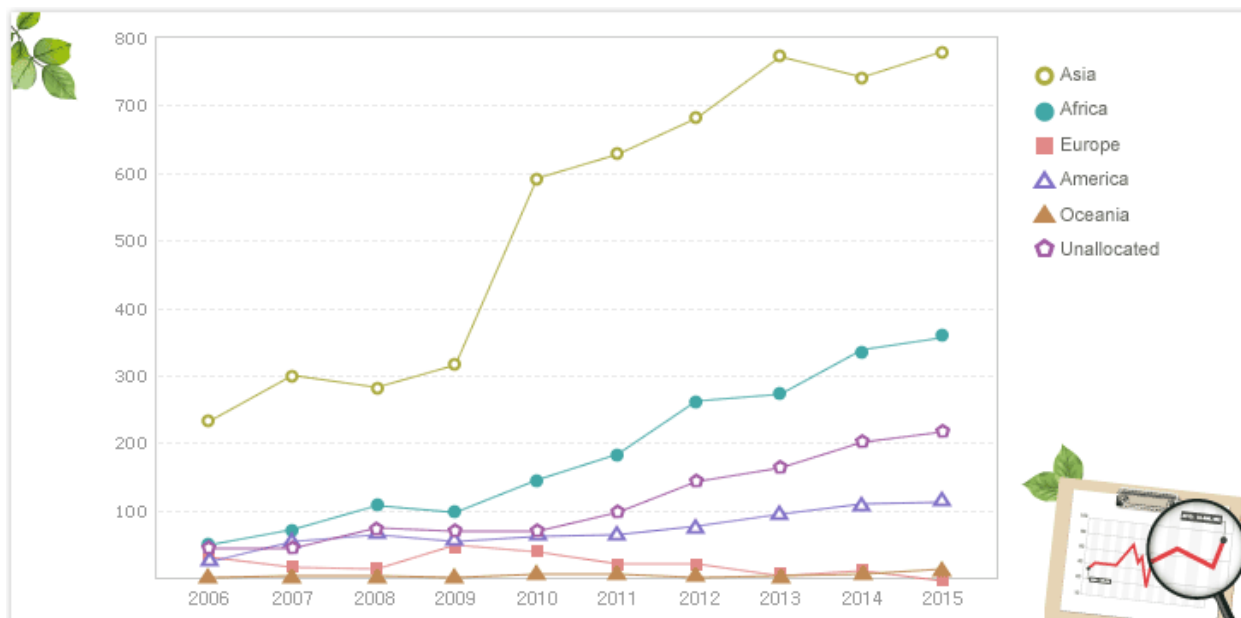
(4) ตะวันออกกลางและประเทศในกลุ่มเครือรัฐเอกราช (the Commonwealth of Independent States: CIS) จำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ อาเซอร์ไบจาน และอุซเบกิสถาน

จะเห็นได้ว่าภูมิภาคที่เกาหลีใต้ให้ความสำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือมากที่สุดคือ เอเชีย เห็นได้จากการที่เกาหลีใต้มีประเทศผู้รับความช่วยเหลือหลักอยู่ในเอเชียถึง 11 ประเทศ ในภาพที่ 2 ปริมาณความช่วยเหลือแบบทวิภาคี (Bilateral ODA) จากเกาหลีใต้ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกในปี 2006 – 2015 แสดงให้เห็นว่าเอเชียเป็นภูมิภาคที่เกาหลีใต้ให้ความสำคัญมากที่สุดมาโดยตลอด นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างปี 2009 – 2010 พบว่าความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ส่งมายังเอเชียมีปริมาณมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือไปยังประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียเป็นลำดับต้น ๆ เนื่องมาจากประเทศในเอเชียมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนชาติพันธุ์ที่คล้ายคลึงกับเกาหลีใต้ นอกจากนี้ ประเทศในเอเชียยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

² Korea Official Development Assistance, Korea's ODA, Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/eng.result.RegionCountry_Asia.do

ภาพที่ 2 ปริมาณความช่วยเหลือแบบทวิภาคีจากเกาหลีใต้ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ
ในปี 2006 - 2015 (หน่วยเป็นล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Korea Official Development Assistance, Region & Country, Retrieved from

http://www.odakorea.go.kr/eng.result.RegionCountry_Overview.do

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ต่อประเทศในเอเชีย พบว่ามีแนวโน้มให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศอาเซียนใหม่ ซึ่งหมายถึง 4 ประเทศที่เพิ่งเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในช่วงทศวรรษ 1990 อันได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และ เวียดนาม³ หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “กลุ่มประเทศ CLMV” แนวโน้มดังกล่าวมีความชัดเจนนับตั้งแต่ช่วงปี 2013 เป็นต้นมา เพราะเป็นช่วงที่ทั้ง 4 ประเทศ CLMV ติดอันดับต้น ๆ ของประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ และในปี 2017 ทั้งเวียดนาม เมียนมาร์ กัมพูชา และลาว อยู่ใน 10 อันดับแรกของประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ โดยอยู่ในอันดับที่ 1, 2, 3 และ 5 ตามลำดับ เห็นได้จากข้อมูลในตารางดังนี้

³ เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี 1995 ลาวและเมียนมาเข้าเป็นสมาชิกในปี 1997 และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกในปี 1999

**ตารางที่ 1 อันดับและปริมาณความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV
ตั้งแต่ปี 2000 – 2017 (หน่วยเป็นดอลลาร์สหรัฐ)**

ประเทศ	1998 - 2002	2003 - 2007	2008 - 2012	2013 - 2016	2017
เวียดนาม	1 (23,704,295)	4 (42,369,433)	2 (104,511,709)	1 (128,868,189)	1 (33,034,785)
เมียนมาร์	15 (3,972,327)	17 (11,309,847)	20 (24,243,261)	5 (75,676,447)	2 (22,870,554)
กัมพูชา	14 (4,072,054)	7 (26,513,658)	5 (77,660,264)	2 (95,887,488)	3 (21,401,691)
ลาว	19 (3,241,223)	9 (18,835,289)	7 (44,653,878)	11 (48,781,228)	5 (17,105,587)

ที่มา Korea Official Development Assistance, Country and Rank, Retrieved from
<http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoRankList.do?lang=en>

การส่งความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการไปยังกลุ่มประเทศ CLMV ของเกาหลีใต้ตั้งที่ได้นำเสนอข้างต้นนำมาซึ่งประเด็นในการวิจัยที่ว่า ปัจจัยแวดล้อมใดที่ส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว

1.2 คำถามการวิจัย

ปัจจัยใดที่มีผลต่อการส่งความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของกลุ่มประเทศ CLMV ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2009 - 2019

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการไปยังกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมปริมาณการค้า การลงทุนระหว่างเกาหลีใต้กับประเทศในกลุ่มดังกล่าว ตลอดจนเพื่อส่งเสริมการสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้เอง

1.4 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนนโยบายด้านค้า การลงทุนระหว่างเกาหลีใต้กับกลุ่มประเทศ CLMV

3. เพื่อศึกษานโยบายการสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้

1.5 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) เพื่ออธิบายพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ไปยังกลุ่มประเทศ CLMV ทฤษฎี Liberalism มองว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลและต่างมุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน แม้จะอยู่ภายใต้ปัจจัยด้านความแตกต่างทางสังคม อิสรภาพของปัจเจก ตลอดจนการแข่งขัน แต่เมื่อปัจเจกเหล่านี้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันก็จะนำมาสู่การสร้างสังคมและกฎเกณฑ์ร่วมกันในที่สุด โดยกฎเกณฑ์ทางสังคมมีที่มาจากศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และหลักนิติธรรม (the Rule of Law) ทั้งนี้ นักวิชาการเสรีนิยม อย่างเช่น Andrew Moravcsik⁴ มองว่าปัจเจกและกลุ่มบุคคลซึ่งต้องการส่งเสริมผลประโยชน์ของตนคือตัวแสดงพื้นฐานในทางการเมือง โดยการเมืองระหว่างประเทศในมุมมอง Liberalism ประกอบไปด้วย 3 นัยยะ ได้แก่ (1) ผลประโยชน์ทางสังคม คือสิ่งที่มีอิทธิพลหลัก ๆ ในทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเด็น หรือสถานการณ์ต่าง ๆ นำไปสู่ข้อจำกัดและโอกาสของรัฐบาลในที่สุด นอกจากนี้ ความต้องการของปัจเจกและความเชื่อมโยงกับบริบทระหว่างประเทศจะเป็นตัวกำหนดนโยบายต่างประเทศ รวมถึงสถาบันและความอยู่รอดของรัฐ (2) กฎเกณฑ์ทางสังคมเกิดขึ้นภายใต้สถาบันซึ่งส่งเสริมผลประโยชน์ด้านความมั่งคั่งและความมั่นคงของปัจเจก ตัวอย่างของสถาบัน เช่น สิทธิทางกฎหมายของปัจเจก ตลอดจนการแข่งขันทางการเมืองและเศรษฐกิจ และ (3) ภายใต้บริบทขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลตลอดจนการแข่งขันพัฒนาการเมืองตลอดจนเศรษฐกิจและสังคมมีความเป็นไปได้

นอกจากนี้ Liberalism มองว่า รัฐบาลคือตัวแทนของสมาชิกส่วนหนึ่งในสังคม โดยนโยบายของรัฐมีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลนั้น ๆ โดยมีสถาบันทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างรัฐกับสมาชิกในสังคมเข้าด้วยกัน สถาบันดังกล่าวอาจได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนทั้งหมด หรือเลือกสรรโดยกลุ่มบุคคล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากรัฐบาลดำเนินนโยบายของรัฐทั้งระดับภายในและระหว่างประเทศโดยคำนึงถึงแต่กลุ่มผู้มีผลประโยชน์ ก็อาจนำไปสู่การหาผลประโยชน์ส่วนตนและผลกระทบไปให้ส่วนอื่น ๆ ในสังคม ตัวอย่างเช่น สถาบันการเมืองภายในประเทศอาจร่วมมือกันเพื่อ

⁴ Moravcsik, A., (1992). *Liberalism and international relations theory* (No. 92). Cambridge, MA: Center for International Affairs, Harvard University, pp. 3 – 13.

แสวงหาผลประโยชน์ในระยะสั้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะส่งผลด้านลบในระยะยาวต่อสังคมก็ตาม นอกจากนี้ พฤติกรรมของรัฐก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ Liberalism ให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือและความขัดแย้งในระดับระหว่างประเทศที่มีมาจากธรรมชาติและคามพึงพอใจของรัฐ โดยเมื่อรัฐรู้ความต้องการของตนก็จะนำมาสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อาทิ การเจรจา การต่อรอง และการบีบบังคับ เป็นต้น หากคามพึงพอใจของแต่ละรัฐสอดคล้องกันก็จะนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างรัฐ ในทางกลับกัน หากคามพึงพอใจของรัฐขัดแย้งกันก็จะนำไปสู่ความไม่ลงรอยกันระหว่างรัฐได้ อย่างไรก็ตาม Edwin van de Harr⁵ เห็นว่า ยังคงมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (Conflict Resolution) และร่วมมืออย่างสันติ (Peaceful Cooperation)

ในภาพรวม Liberalism มองว่าความร่วมมือ การติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการบูรณาการระหว่างรัฐบนพื้นฐานของการยึดถือคุณค่าบางประการร่วมกันนั้นมีความเป็นไปได้ นอกจากนี้ยังมองว่าสิ่งที่เป็นภัยคุกคามขั้นพื้นฐานต่อเสรีภาพของปัจเจกก็คือการใช้ความรุนแรงของรัฐ โดยสิ่งที่จะเข้ามาควบคุมและบรรเทาการใช้ความรุนแรงดังกล่าวได้แก่สถาบัน (Institution) บรรทัดฐาน (Norms) ทั้งในระดับชาติและระดับระหว่างประเทศ รวมถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Connection) โดยสถาบันรวมถึงองค์การระหว่างประเทศ (International Organization) จะควบคุมใช้อำนาจของรัฐผ่านการสร้างความร่วมมือระหว่างกันและตั้งกฎ กติกาในการลงโทษรัฐที่ฝ่าฝืนข้อตกลงระหว่างประเทศที่ได้วางไว้ บรรทัดฐานเชิงเสรีนิยม (Liberal Norms) ทำหน้าที่จำกัดการใช้อำนาจผ่านการสร้างข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม และสถาบันทางเศรษฐกิจ (Economic institutions) ทำหน้าที่จูงใจให้รัฐสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อให้ต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจนั้น ๆ⁶ กล่าวคือ แนวคิด Liberalism แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ตามที่แต่ละฝ่ายต้องการ

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังกลุ่มประเทศ CLMV สามารถอธิบายผ่านทฤษฎี Liberalism ได้ กล่าวคือ Liberalism มองว่าการรวมตัวของปัจเจกในระดับสังคม ระดับ

⁵ Van de Haar, E., (2009). *Classical liberalism and international relations theory: Hume, Smith, Mises, and Hayek*. Springer, pp. 126 – 127.

⁶ Meiser, J. W., *Introducing Liberalism in International Relations Theory*. Retrieved from <https://www.e-ir.info/2018/02/17/a-contemporary-perspective-on-realism>

ภายในประเทศ ตลอดจนการสร้างปฏิสัมพันธ์ในระดับระหว่างประเทศตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าต่างฝ่ายต่างก็มีผลประโยชน์ที่ต้องการเป็นที่ตั้ง และมาร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมให้เกิดผลประโยชน์ร่วมในที่สุด ซึ่งก็สอดคล้องกันกับการที่ทั้งเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV มีความต้องการส่วนตน และนำมาสู่การสร้างความร่วมมือเพื่อให้บรรลุในสิ่งที่ต้องการ ทางฝ่ายผู้ให้ความช่วยเหลืออย่างเกาหลีใต้ต้องการให้การสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มปริมาณการค้า ตลอดจนการเข้าไปลงทุนในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังใช้โครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมการสร้างแบรนด์ประเทศของตน ส่วนฝ่ายประเทศผู้รับความช่วยเหลือก็ได้รับประโยชน์คือการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการพลังงาน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งก็จะส่งเสริมให้ทั้ง 4 ประเทศ CLMV มีพัฒนาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

1.6 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา นโยบายด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของกลุ่มประเทศ CLMV รวมถึงนโยบายด้านการสร้างแบรนด์ประเทศ ช่วงเวลาที่มุ่งเน้นศึกษาคือระหว่างปี 2009 – 2019 เพื่อให้ได้ข้อมูลสถิติปัจจุบันที่สุดมาใช้ในการวิเคราะห์และตอบคำถามวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น หนังสือตลอดจนถ้อยแถลงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้ ODA และการดำเนินการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มประเทศ CLMV และข้อมูลทุติยภูมิ เช่น หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร ตลอดจนข้อมูลจากสำนักข่าวต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของหนังสือพิมพ์ปกติหรือบทความออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการตอบคำถามวิจัยที่ได้ตั้งไว้ จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้อธิบายผ่านการใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้มานั้นมีความสมเหตุสมผล

1.8 ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่องการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV ผู้วิจัยได้แบ่งวรรณกรรมออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) วรรณกรรมเกี่ยวกับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) และ (2) วรรณกรรมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้

(1) วรรณกรรมเกี่ยวกับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ประกอบด้วย วรรณกรรมที่อธิบายเกี่ยวกับแบบแผนการให้ ODA โดยทั่วไป วรรณกรรมเรื่อง Aid for Trade และกรณีศึกษา (การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจากจีนไปยังประเทศในแอฟริกา) โดยผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมเรื่อง ODA และ Aid for Trade เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือโดยทั่วไป ส่วนวรรณกรรมเกี่ยวกับกรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่าปัจจัยแวดล้อมที่อ้างอิงในทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือในความเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร

ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance: ODA) หมายถึงความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (Foreign Aid) จากรัฐใดรัฐหนึ่งไปยังอีกรัฐหนึ่ง อาจอยู่ในรูปเงินอุดหนุน ความช่วยเหลือทางเทคนิค ตลอดจนผลิตภัณฑ์ (เช่นอาหาร และอุปกรณ์ทางการเกษตร) เป็นต้น ODA มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

(1) การพัฒนาโครงสร้างและบริการทางสังคม (Social Infrastructure and Services) เช่น ด้านการศึกษา สุขภาพ ประชาสังคม เป็นต้น

(2) การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Economic Infrastructure) เช่น ด้านการคมนาคม พลังงาน การสื่อสาร ระบบธนาคารและการเงิน เป็นต้น

(3) ผลิตภัณฑ์ (Production) เช่น ด้านเกษตรกรรม ป่าไม้และประมง อุตสาหกรรมเหมืองแร่และการก่อสร้าง เป็นต้น

(4) กองทุนสนับสนุนทั่วไป (General Budget Support funds) เช่น เงินอุดหนุนไปยังรัฐบาลเพื่อใช้ในการปฏิรูปเศรษฐกิจ

(5) ความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม (Humanitarian Assistance) ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน รวมถึงการป้องกันภัยพิบัติ

(6) เงินทุนสนับสนุนหลายภาคส่วน (Multisector Support funding) โดยส่วนใหญ่มักมีเรื่องสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นส่วนประกอบ

(7) การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับหนี้ (Action Relating to Debt) เช่น การผ่อนผันหนี้ และการยกเลิกหนี้ เป็นต้น

สำหรับเป้าหมายในการให้ Foreign Aid ประเด็นที่ Clair Apodaca⁷ และ Carol Lancaster⁸ มีความเห็นร่วมกัน ได้แก่

(1) เพื่อพัฒนาประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยจะเน้นให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจ ขจัดความยากจน และส่งเสริมสวัสดิการของประชากร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการจัดการกับปัญหาความมั่นคงของมนุษย์ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน โรคระบาด ภาวะเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนที่เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

(2) รักษาเครือข่ายความร่วมมือ และสร้างพันธมิตรใหม่ ๆ ผ่านทางการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทางทหาร โดย Foreign Aid ที่ให้ไปนั้นจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดประเทศผู้รับความช่วยเหลือร่วมมือกับฝ่ายตรงข้ามของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนช่วยป้องกันไม่ให้เกิดกระแสปฏิวัติและการก่อการร้ายอันเนื่องมาจากปัญหาความยากจน การไม่รู้หนังสือ และความหวือหวา ซึ่งเกิดขึ้นภายในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ นอกจากนี้ ความช่วยเหลือที่ให้ไปยังใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรและเอาชนะใจประชาชนในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

(3) เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติในประเทศผู้รับ ตลอดจนการส่งเสริมการเปิดตลาดต่างประเทศสำหรับบริษัทข้ามชาติ โดยประเทศผู้รับความช่วยเหลือที่มีสภาพเศรษฐกิจที่เหมาะสมต่อการค้าและการลงทุนของต่างชาติมากกว่า อันได้แก่ประเทศที่เศรษฐกิจกำลังเติบโต และประเทศที่มีรายได้ปานกลาง จะยังได้รับความช่วยเหลือมากกว่าประเทศผู้รับความช่วยเหลืออื่น ๆ Foreign Aid เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมักอยู่ในรูปของความช่วยเหลือแบบผูกพัน (Tied aid) ซึ่งหมายถึงการที่ความช่วยเหลือที่ส่งไปนั้นเป็นสินค้าและบริการที่ผลิตมาจากประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือและพันธมิตร สำหรับความช่วยเหลือที่เกี่ยวข้องกับ

⁷ Apodaca, C., (2017), Foreign aid as foreign policy tool, In *Oxford research encyclopedia of politics*.

⁸ Lancaster, C., (2008), *Foreign aid: Diplomacy, development, domestic politics*: University of Chicago Press.

ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เหล็กและวัตถุดิบต่าง ๆ ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือจะเข้ามาสนับสนุนด้านการลงทุนในทรัพยากรเหล่านี้เพื่อที่ว่าผลผลิตจะได้ส่งออกมายังประเทศตน

(4) รักษาและเพิ่มอิทธิพลของประเทศที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยฝรั่งเศส โปรตุเกส สเปน และอังกฤษ มักเข้าไปให้ความช่วยเหลือประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของตนมาก่อน เช่น การที่ฝรั่งเศสเข้าไปให้ความช่วยเหลือประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมผ่านการจัดโครงการฝึกอบรมด้านภาษาและวัฒนธรรมฝรั่งเศส เป็นต้น

(5) ป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศพัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโรคระบาด ภาวะเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และการล้มละลาย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น การให้เงินช่วยเหลือประเทศที่มีหนี้สินเพื่อลดความเสี่ยงที่ประเทศเหล่านั้นจะล้มละลายและอาจส่งผลเสียต่อประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือในภายหลัง การให้ความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรมในกรณีเกิดความขัดแย้งหรือภัยพิบัติในประเทศผู้รับความช่วยเหลือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของผู้อพยพ เป็นต้น

นอกจากนี้ Clair Apodaca ได้นำเสนอเป้าหมายประการที่ 6 เพิ่มเติม คือ

(6) ส่งเสริมเกียรติภูมิของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะสมาชิกที่ดีของโลก (Good Global Citizen) ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อเป้าหมายประการนี้ ได้แก่ เนเธอร์แลนด์และนอร์เวย์ เป็นต้น⁹

โดยในการบรรลุเป้าหมายประการที่สาม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือดำเนินการก็คือการใช้แนวทาง Aid for Trade เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือ

Aid for Trade หมายถึงการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่ได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในฐานะประเทศด้อยพัฒนา (The Least Developed Countries) เพื่อสร้างศักยภาพด้านการค้า (Trade Capacity) และโครงสร้างพื้นฐาน นำไปสู่ความริเริ่มทางการค้าการลงทุน¹⁰ Aid for Trade ประกอบไปด้วย

⁹ Apodaca, C., Foreign Aid as Foreign Policy Tool.

¹⁰ Negin, J., (2014), Understanding Aid for Trade part one: a dummy's guide. In: Canberra: Development Policy Centre, Australian National University.

(1) นโยบายและข้อกำหนดด้านการค้า (Trade Policy and Regulation) ทั้งในด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการวางยุทธศาสตร์ทางการค้า การเจรจา และการบรรลुข้อตกลง

(2) โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Economic Infrastructure) ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น การสร้างถนน ท่าเรือ ระบบสื่อสาร ตลอดจนโครงข่ายพลังงาน เพื่อส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดโลกได้มากขึ้น

(3) การสร้างศักยภาพด้านการผลิต (Productive Capacity Building) ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคเศรษฐกิจ เช่น ระบบห่วงโซ่การผลิต อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantages) ให้กับสินค้าส่งออกของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

(4) ความช่วยเหลือที่เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน (Adjustment Assistance) คือ การให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมอันเกิดจากการปรับเปลี่ยนข้อกำหนดทางการค้าและภาษี¹¹

กล่าวโดยสรุป หนึ่งในเป้าหมายสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาได้แก่ การเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดย Aid for Trade เป็นหนึ่งในแบบแผนการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

นอกจากนี้ ทางผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของประเทศอื่น ๆ เพื่อดูว่าในความเป็นจริงปัจจัยใดมีผลต่อการให้ความช่วยเหลือบ้าง โดยได้ศึกษาวรรณกรรมเรื่องการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในแอฟริกาของจีนในช่วงปี 2000 – 2014 เขียนโดย Marlène Guillon และ Jacky Mathonnat¹² ผลการศึกษาพบว่าจีนเน้นให้ความช่วยเหลือประเทศในแอฟริกาสามด้านหลัก ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และผลิตภัณฑ์ โดยในช่วงปี 2006 – 2013 ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากได้รับความช่วยเหลือด้านโครงสร้างทางสังคมและโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากจีนมากกว่าประเทศที่มีทรัพยากรน้อยกว่า นอกจากนี้ ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างทางสังคมยังใช้เป็นรางวัลเพื่อตอบแทนที่ให้อินเข้าสู่ตลาดภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือเกี่ยวกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

¹¹ World Trade Organization, Aid for Trade fact sheet, Retrieved from https://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/a4t_e/a4t_factsheet_e.htm

¹² Guillon, M., & Mathonnat, J., (2019), What can we learn on Chinese aid allocation motivations from available data? A sectorial analysis of Chinese aid to African countries, *China Economic Review*.

ด้านพลังงานมักส่งไปยังประเทศที่ยังมีมูลค่าการค้าขายกับจีนไม่มากนัก โดยภาพรวมพบว่าความช่วยเหลือจากจีนไปยังประเทศกำลังพัฒนาในแอฟริกามีความเชื่อมโยงกับการเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับจีนเป็นหลัก

(2) วรรณกรรมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้จากการศึกษาผลงานทางวิชาการที่อธิบายเกี่ยวกับการให้ ODA ของเกาหลีใต้ พบว่าเกี่ยวข้องกับเป้าหมายสองประการหลัก ๆ ได้แก่ การเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมภาพลักษณ์ของเกาหลีใต้

ในประเด็นการส่งเสริมผลประโยชน์เศรษฐกิจ ทั้ง Kwak Sungi¹³, Axel Marx และ Jadir Soares¹⁴ มีความเห็นในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่าในกรณีเกาหลีใต้ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจถือเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกส่งความช่วยเหลือให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดย ODA ของเกาหลีใต้ที่ส่งไปยังประเทศกำลังพัฒนามักเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงด้านผลผลิต เช่น การเกษตร ประมง เป็นต้น นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังเน้นให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาที่มีเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย เช่น อิรัก เวียดนาม และอินโดนีเซีย เป็นต้น แม้ประเทศเหล่านี้จะไม่อยู่ในกลุ่มประเทศที่ยากจนที่สุดซึ่งต้องเร่งเข้าไปให้การช่วยเหลือก็ตาม ส่วนในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น แอฟริกา ประเทศที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลืออันดับต้น ๆ คือ แองโกล่า กาน่า และ อียิปต์ ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันทั้งสิ้น ข้อมูลข้างต้นเป็นเครื่องยืนยันประเด็นที่ว่าเกาหลีใต้คำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักมากกว่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความยากจน นอกจากนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ออกมาพูดถึงประเด็นการให้ ODA ไว้เช่นกัน โดยกล่าวว่ารัฐบาลเกาหลีใต้ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือแก่นานาประเทศเพื่อสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดโอกาสทางธุรกิจให้กับบริษัทเกาหลีใต้รวมถึงการเข้าถึงแหล่งพลังงานและ

¹³ Kwak, S., (2015). South Korea's Development Assistance and Economic Outreach Toward Southeast Asia. *Joint U.S.-Korea Academic Studies*, 153 – 179.

¹⁴ Marx, A., & Soares, J., (2013), South Korea's transition from recipient to DAC donor: Assessing Korea's development cooperation policy. *International Development Policy/ Revue internationale de politique de développement*, 4(4.2), 107-142.

ทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นภาพว่าเกาหลีใต้ใช้ ODA เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านทรัพยากร เช่น น้ำมัน เป็นต้น¹⁵

ส่วนในประเด็นด้านการสร้างแบรนด์ประเทศเกาหลีใต้ มีเอกสารทางวิชาการได้อธิบายไว้นอกจากการส่งเสริม Soft Power ทั้งในเรื่องการเป็นต้นแบบด้านประชาธิปไตยและการพัฒนาบทบาทในระดับระหว่างประเทศของบริษัทและแบรนด์เกาหลี ทรัพยากรทางวัฒนธรรม (กระแสเกาหลี เช่น เพลง ละคร และกีฬา เป็นต้น) วัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการศึกษาและยาแผนโบราณ ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เกาหลีใต้ยังใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ในระดับระหว่างประเทศของตน¹⁶

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ประกอบไปด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการสร้างแบรนด์ประเทศ อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมส่วนใหญ่กล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือในภาพรวม ไม่ได้กล่าวถึงความช่วยเหลือระดับภูมิภาค ตลอดจนความช่วยเหลือเป็นรายประเทศโดยละเอียดแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงมีความตั้งใจที่จะค้นคว้าประเด็นการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อหาคำตอบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและการสร้างแบรนด์ประเทศมีความเชื่อมโยงกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV หรือไม่ อย่างไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.9 วิธีการนำเสนอ

การนำเสนอผลงานวิจัยฉบับนี้แบ่งออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ – นำเสนอภาพรวมของวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของปัญหา คำถามวิจัย สมมติฐาน วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ขอบเขตการศึกษา วิธีการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

¹⁵ Watson, I., (2011), Global Korea: Foreign aid and national interests in an age of globalization, *Contemporary Politics*, 17(1), 53-69.

¹⁶ Lincan, C. A., & Voicila, E. A., (2015). Revisiting Global Korea: South Korea's Soft Power Assets and the Role of Development Cooperation. *Journal of Sociological Studies*(1), 49-63. pp. 49 – 63.

บทที่ 2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของเกาหลีใต้ – อธิบายบทบาทของเกาหลีใต้ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 1960 จนถึงปี 2019 ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือในแต่ละช่วงเวลา

บทที่ 3 พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ – อธิบายความเป็นมาด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ตลอดจนการดำเนินนโยบายด้านการค้า การลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มประเทศ CLMV

บทที่ 4 การให้ ODA ของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV (ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน) – นำเสนอการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV ตลอดจนความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินการดังกล่าวกับผลประโยชน์ด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้

บทที่ 5 ปัจจัยด้านการสร้างแบรนด์ประเทศ – อธิบายนโยบายด้านการสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ ความเชื่อมโยงกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการและตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้อง คือ Global Saemaul Undong

บทที่ 6 บทสรุป – นำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับประเด็นศึกษาต่อในอนาคต

บทที่ 2

การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของเกาหลีใต้

ในบทนี้จะกล่าวถึงบทบาทเกาหลีใต้ทั้งในฐานะประเทศผู้รับและผู้ให้ความช่วยเหลือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้ความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การแสดงบทบาทในระดับโลก และการสร้างแบรนด์ประเทศ รวมถึงประเด็นเรื่องรูปแบบการให้ความช่วยเหลือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีเพื่ออธิบายให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเกาหลีใต้มุ่งเน้นส่งความช่วยเหลือมายังภูมิภาคเอเชียเป็นหลักมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ อาทิ แอฟริกา ละตินอเมริกา ตะวันออกกลาง รวมถึงกลุ่มเครือรัฐเอกราช อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังมานี้เกาหลีใต้เน้นส่งความช่วยเหลือมายังประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประเทศ CLMV โดยความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้อยู่ในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและบริการ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและบริการ รวมถึงด้านการผลิต เป็นต้น

2.1 เกาหลีใต้ในฐานะประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

หลังสงครามเกาหลีจบลงเมื่อปี 1953 ชาวเกาหลีใต้มีรายได้ต่อหัวเพียงคนละ 67 ดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังถือว่าเกาหลีใต้เป็นหนึ่งใน “ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LDCs)” ร่วมกับเอธิโอเปีย บังกลาเทศ อุกันดา ปากีสถาน และโตโก¹⁷ ในช่วงปี 1953 – 1960 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เกาหลีใต้ได้รับส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยโครงการฟื้นฟูหลังสงคราม ดำเนินการโดย United Nations Korean Reconstruction Agency (UNKRA) ตลอดจนความช่วยเหลือด้านอาหารจากสหรัฐอเมริกาและ Food and Agriculture Organization (FAO) ต่อมาในปี 1961 เกาหลีใต้เริ่มได้รับความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น อาทิ โครงการของ United States Agency for International Development (USAID) นอกจากนี้เกาหลีใต้ยังได้รับความช่วยเหลือด้านการศึกษาจากเยอรมนีที่เข้ามาจัดตั้งโรงเรียนมัธยมสตรี Korean-German Girls' Vocational High School ในเมืองปูซาน และจากสหรัฐอเมริกาที่เข้ามามอบเงินช่วยเหลือให้กับสถาบันการศึกษาของเกาหลีใต้รวมถึงจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้

¹⁷ Korea International Cooperation Agency, 1991~2010: 20 Years of KOICA. Retrieved from www.koica.go.kr/upload/pr/annual/20anniversary_eng.pdf

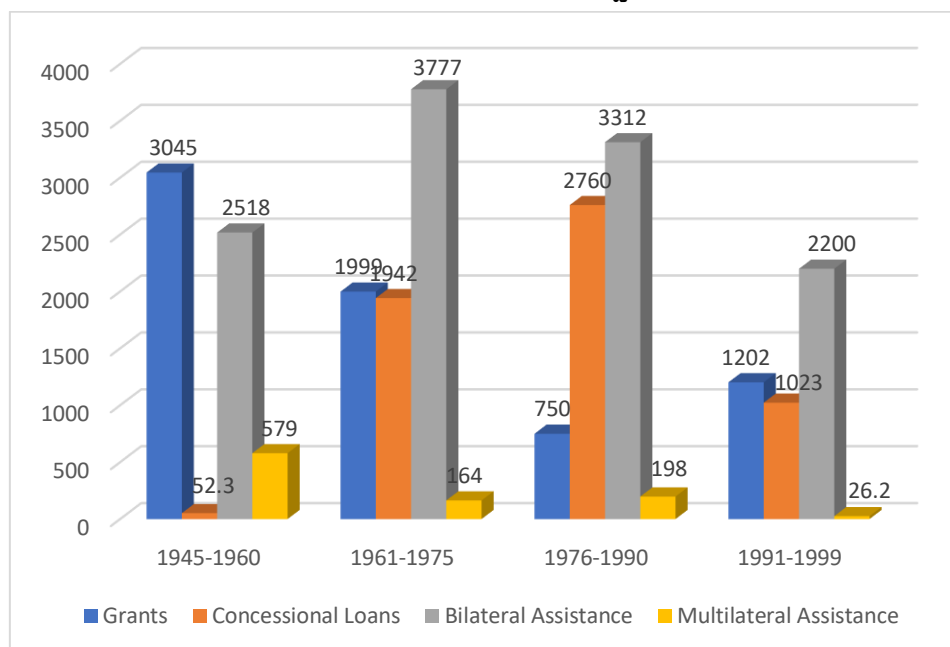
ระหว่างกัน¹⁸ ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่เป็นความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant Aids) อย่างไรก็ตาม หลังปี 1957 ความช่วยเหลือที่ส่งมายังเกาหลีใต้ในรูปแบบ Grant Aids ลดลงเรื่อย ๆ สวนทางกับการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ (Loans) ที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น และในปี 1961 เกาหลีใต้ก็เริ่มต้นพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจังเห็นได้จากการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (The 1st Economic and Social Development Plans of South Korea for 1961 – 1966) รวมถึงมีการนำเงินช่วยเหลือที่ได้รับมาใช้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนอุตสาหกรรมของเกาหลีตัวเอง ในช่วงทศวรรษ 1970 เศรษฐกิจของเกาหลีใต้เติบโตอย่างก้าวกระโดด จนกระทั่งในปี 1995 สามารถหยุดรับความช่วยเหลือจาก World Bank ได้สำเร็จ ต่อมาในปี 1996 เกาหลีใต้พัฒนาประเทศจนก้าวพ้นจากฐานะ “หนึ่งในประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก” มาเป็น “ประเทศสมาชิกขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD)” อีกทั้งยังได้รับการจัดอันดับจาก OECD ให้อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอันดับต้น ๆ (Advanced Developing Countries) ในปี 2000 ต่อมาในปี 2009 เกาหลีใต้ก็เข้าเป็นสมาชิกของ G20¹⁹ และคณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC) ซึ่งอยู่ภายใต้ OECD

แผนภูมิในหน้าถัดไปแสดงปริมาณความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ได้รับตั้งแต่ปี 1945 จนถึงปี 1999 ประกอบไปด้วยความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grants) การให้กู้ยืมแบบผ่อนปรน (Concessional Loans) ความช่วยเหลือแบบทวิภาคี (Bilateral Assistance) และความช่วยเหลือแบบพหุภาคี (Multilateral Assistance) จะเห็นได้ว่าในช่วงปี 1945 – 1960 เกาหลีใต้ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบให้เปล่านั้นมากที่สุด เนื่องจากในตอนนั้นเกาหลีใต้อยู่ในฐานะหนึ่งในประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก อีกทั้งยังเป็นช่วงที่เกิดสงครามเกาหลี (ปี 1950 - 1953) ต่อมาในช่วงปี 1961 – 1990 เศรษฐกิจเกาหลีใต้เติบโตอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้มากขึ้นอย่างก้าวกระโดดเมื่อเทียบกับช่วงปี 1945 – 1960 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ได้รับอยู่ในรูปแบบทวิภาคีเป็นส่วนใหญ่ โดยผู้ให้ความช่วยเหลือหลัก ๆ คือ สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Group of Twenty (G20) คือการประชุมด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินของกลุ่มประเทศเศรษฐกิจก้าวหน้ากับประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่

แผนภูมิที่ 1 ปริมาณความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ได้รับระหว่างปี 1945 – 1999
(หน่วยเป็นหนึ่งล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา ODA Korea, Amounts of Assistance South Korea Received, Retrieved from

<https://www.odakorea.go.kr/eng/pdf/Amounts%20of%20Assistance%20South%20Korea%20Received.pdf>

2.2 เกาหลีใต้ในฐานะประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ

ในส่วนนี้จะอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินบทบาทประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงหลัก โดยอ้างอิงตามเหตุการณ์สำคัญในซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ ได้แก่

(1) ช่วงปี 1963 – 1986 โดยปี 1963 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่เกาหลีใต้เริ่มโครงการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดำเนินการด้านความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการ

(2) ช่วงปี 1987 – 2008 เกาหลีใต้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานด้านการให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะ คือ Economic Development Cooperation Fund: EDCF ในปี 1987 และ Korea International Cooperation Agency: KOICA ในปี 1991

(3) ช่วงปี 2009 – 2019 หลังเข้าเป็นสมาชิกของ The Development Assistance Committee: DAC เมื่อปี 2009 เกาหลีใต้ได้เพิ่มบทบาทด้านการให้ความช่วยเหลือมากขึ้นกว่าสอง

ช่วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งด้านการเพิ่มปริมาณ ตลอดจนการจัดระเบียบการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาในเวทีโลก ดังนี้

2.2.1 ช่วงปี 1963 – 1986

เกาหลีใต้ดำเนินบทบาทประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 1960 โดยแรกเริ่มเป็นการดำเนินการภายใต้ทุนช่วยเหลือจากหน่วยงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (United States Agency for International Development: USAID) เมื่อปี 1963 โดยเปิดโอกาสให้ประชากรจากประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกมาเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมที่เกาหลีใต้ ต่อมาในปี 1965 เกาหลีใต้เริ่มให้ความช่วยเหลือด้วยตัวเองไม่ได้ผ่านเงินทุนของสหรัฐอเมริกาเหมือนตอนแรก และในปี 1967 ได้เพิ่มเติมการให้ความช่วยเหลือจากเดิมที่มีเพียงโครงการฝึกอบรม โดยเริ่มส่งบุคลากรทางการแพทย์และผู้เชี่ยวชาญไปประจำการในประเทศคู่เจรจาของเกาหลีใต้ หลังจากนั้น ในปี 1977 กระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีใต้เริ่มดำเนินโครงการความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grand Aid Program) เป็นครั้งแรก ผ่านการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบวัสดุอุปกรณ์ มูลค่ากว่า 1.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ²⁰

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1980 มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ โดยในช่วงเวลานี้เกาหลีใต้เปลี่ยนมาเน้นการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป้าหมายในการขยายธุรกิจของบริษัทภายในประเทศรวมถึงเพื่อปูทางให้กับการส่งออกสินค้าเกาหลีใต้ในอนาคต โครงการความช่วยเหลือดำเนินการผ่านหลายหน่วยงาน อาทิ Korea Development Institution: KDI ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนเพื่อการพัฒนา (International Development Exchange Program: IDEP) ผ่านการส่งต่อประสบการณ์ของเกาหลีใต้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ Ministry of Construction²¹ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าในด้านเทคโนโลยีการ

²⁰ Lee, H., Korea's Efforts in Official Development Assistance, Retrieved from <http://www.esri.go.jp/jp/archive/wor/wor054/wor054.pdf>

²¹ Ministry of Construction ได้ยุบรวมกับ Ministry of Maritime Affairs and Fisheries กลายเป็น Ministry of Land, Transport and Maritime Affairs ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น Ministry of Land, Infrastructure and Transport

ก่อสร้าง เช่น การเชิญเหล่าผู้เชี่ยวชาญและวิศวกรจากประเทศกำลังพัฒนามาอบรมที่เกาหลีใต้ และ Ministry of Labor ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม²²

2.2.2 ช่วงปี 1987 – 2008

ในช่วงทศวรรษ 1980 เกาหลีใต้จัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือเป็นจำนวนมากโดยดำเนินการผ่านหน่วยงานที่แตกต่างกันไปอย่างทีละก้าวไปแล้วข้างต้นและได้นำมาสู่ความพยายามในการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในด้านการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นการจัดระบบและเพิ่มประสิทธิภาพด้านการให้ความช่วยเหลือ โดยในปี 1987 มีการจัดตั้ง “Economic Development Cooperation Fund: EDCF ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในรูปแบบเงินกู้ ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี โดยมี Export-Import Bank of Korea (Korea Eximbank) เป็นผู้ดูแล อยู่ภายใต้ Ministry of Strategy and Finance: MOSF) หลังจากนั้น ในปี 1991 ได้มีการจัดตั้ง “Korea International Cooperation Agency: KOICA” เพื่อให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า ตัวอย่างเช่น การฝึกอบรม การส่งผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครไปปฏิบัติงาน การวิจัยด้านการพัฒนา การให้ความช่วยเหลือในกรณีภัยพิบัติ ตลอดจนอุปกรณ์และเงินทุนช่วยเหลือ โดย KOICA ดำเนินการภายใต้ Ministry of Foreign Affairs and Trade: MOFAT ต่อมาในปี 1996 เกาหลีใต้เข้าเป็นสมาชิกของ OECD และในปี 2000 ถือเป็นปีที่เกาหลีใต้เลื่อนฐานะจากประเทศผู้รับมาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการ เห็นได้จากกรณีที่ DAC ได้ลบลายชื่อเกาหลีใต้ออกจากรายชื่อประเทศผู้รับความช่วยเหลือ หลังจากนั้นเกาหลีใต้ก็ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปฟื้นฟูอิรักและอัฟกานิสถานในช่วงปี 2003 – 2007 หลังทั้งสองประเทศข้างต้นผ่านพ้นจากภาวะสงคราม

2.2.3 ช่วงปี 2009 - 2019

เกาหลีใต้เข้าเป็นสมาชิกในลำดับที่ 24 ของ DAC ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2009 ซึ่งถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้อยู่ในฐานะ “ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Country)” โดยเกาหลีใต้อีกดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือของตนมาโดยตลอด และในเดือนมกราคม ปี 2010 มีการออก “Framework Act on International Development Cooperation” เพื่อใช้เป็น

²² K-Developedia., History of Korea’s ODA and KOICA, Retrieved from

<https://www.kdevelopedia.org/Development-Overview/official-aid/history-korea-s-odkoica-->

201412110000389.do?fldRoot=&subCategory=#.XPiubygzZPY

กรอบในการให้ความช่วยเหลือ โดยในเอกสารดังกล่าวได้ระบุห้าประเด็นสำคัญด้านการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศที่เกาหลีใต้ให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น 1. การลดความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา 2. การพัฒนาสิทธิมนุษยชนของเด็กและสตรีรวมถึงการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ 3. การส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม 4. การส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีใต้และประเทศผู้รับความช่วยเหลือ และ 5. การส่งเสริมสันติภาพรวมถึงความมั่นคงในสังคมระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ใน Framework Act ยังกล่าวถึงสี่เป้าหมายของการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ ได้แก่ 1. เพื่อบรรเทาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศกำลังพัฒนา 2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ 3. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับประเทศผู้รับความช่วยเหลือ และ 4. เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระหว่างประเทศ เป็นต้น²³ ต่อมาก็ได้มีการบังคับใช้แผนยุทธศาสตร์ “Strategic Plan for International Development Cooperation” “Mid-term Strategy for Development Cooperation (2011-2015)” และ “Mid-term Strategy for Development Cooperation (2016-2020)” นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังดำเนินบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็นการผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาในเวที “G20 Seoul Summit” เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2010 และการจัดประชุม “the Fourth High Level Forum on Aid Effectiveness” ในเดือนพฤศจิกายน ปี 2011 เป็นต้น นอกจากนี้ แม้ว่าในปี 2018 เกาหลีใต้จะอยู่ในอันดับที่ 15 ของประเทศที่ให้ ODA มากที่สุด²⁴ แต่เกาหลีใต้ก็ยังคงมุ่งมั่นเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือให้มีสัดส่วน 0.2 % ต่อปริมาณรายได้ประชาชาติขั้นต้น (Gross National Income: GNI) ภายในปี 2020 และเพิ่มเป็น 0.3 % ภายในปี 2030²⁵

ข้อมูลในตารางแสดงพัฒนาการด้านการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ เริ่มตั้งแต่การจัดทำโครงการความช่วยเหลือร่วมกับสหรัฐอเมริกาในปี 1963 เป็นต้นมา

²³ ODA Korea, Legal framework. Retrieved from <https://www.odakorea.go.kr/eng.policy.Legal.do>

²⁴ Donor Tracker, South Korea Donor Profile. Retrieved from <https://donortracker.org/country/south-korea>

²⁵ ในปี 2018 สัดส่วน ODA/GNI ของเกาหลีใต้ คือ 0.15 % มีมูลค่ากว่า 2.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 2 พัฒนาการด้านการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้

ปี	การดำเนินงาน
1963	จัดโครงการฝึกอบรมร่วมกับ USAID ของสหรัฐอเมริกา
1965	จัดโครงการฝึกอบรมภายใต้เงินทุนของรัฐบาลเกาหลีใต้
1967	ส่งอาสาสมัครไปให้ความช่วยเหลือในต่างประเทศ และจัดโครงการฝึกอบรมร่วมกับ UN รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ
1969	ดำเนินโครงการความร่วมมือ (Project-type Cooperation) กับรัฐบาลของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ
1975	จัดโครงการฝึกอบรมให้กับแรงงานที่มีฝีมือ
1977	ริเริ่มการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grand Aid)
1981	ริเริ่มดำเนินโครงการวิจัยร่วม (Joint Project Study)
1982	ริเริ่มโครงการแลกเปลี่ยนเพื่อการพัฒนา (International Development Exchange Program)
1983	จัดโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีด้านการก่อสร้าง (Construction Technical Training)
1984	ให้เงินทุนช่วยเหลือในด้านเทคโนโลยีด้านการก่อสร้าง และจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม (Vocational Training Center)
1987	จัดตั้ง Economic Development Cooperation Fund: EDCF
1989	ดำเนินโครงการส่งอาสาสมัครไปประจำการที่ต่างประเทศ (Korea Overseas Volunteers Program) และจัดทำหลักสูตรการศึกษาด้านการพัฒนา (Development Study)
1991	จัดตั้ง Korea International Cooperation Agency: KOICA
1996	เข้าเป็นสมาชิกของ OECD
2000	DAC ลบรายชื่อเกาหลีใต้จากรายชื่อประเทศผู้รับความช่วยเหลือ
2009	เข้าเป็นสมาชิกของ DAC
2010	จัดประชุม G20 Seoul Summit จัดทำ “Strategic Plan for International Development Cooperation” และ “Mid-term Strategy for Development Cooperation (2011-2015)”
2011	จัดประชุม the Fourth High Level Forum on Aid Effectiveness
2015	จัดทำ “Framework Act on International Development Cooperation” “Mid-term Strategy for Development Cooperation (2016-2020)” และ “Country Partnership Strategies (CPS)”

ที่มา Lee, H., Korea's Efforts in Official Development Assistance.

2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้

จากการพิจารณาข้อมูลการดำเนินงานที่ให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ข้างต้นนำมาซึ่งการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ ผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การแสดงบทบาทในระดับโลก และการสร้างแบรนด์ประเทศ โดยในแต่ละช่วงเวลาไม่ว่าจะเป็นระหว่างปี 1963 – 1986 ระหว่างปี 1987 – 2008 และระหว่างปี 2009 – 2019 ปัจจัยที่มีอิทธิพลก็มีความแตกต่างกันไปตามบริบทและผลประโยชน์ที่เกาหลีใต้ในช่วงเวลาดังกล่าวในความสำเร็จ ดังนี้

2.2.4.1 ช่วงปี 1963 – 1986

ในปี 1963 เกาหลีใต้ดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาร่วมกับสหรัฐอเมริกาโดยเน้นโครงการฝึกอบรมเป็นหลัก ถึงแม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวเกาหลีใต้จะเริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกแล้ว อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในตอนนั้นก็ยังไม่สามารถดำเนินโครงการความช่วยเหลือด้วยตนเอง จึงพออนุมานได้ว่าการดำเนินโครงการความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ในช่วงแรกมีอิทธิพลมาจากสหรัฐอเมริกาเป็นหลักมากกว่าที่จะเป็นความริเริ่มของเกาหลีใต้ การที่เกาหลีใต้ให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาร่วมจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาร่วมกันก็เพื่อส่งเสริมให้สหรัฐอเมริกาใกล้ชิดกับเกาหลีใต้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่ว่าสหรัฐอเมริกาน่าจะได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือและปกป้องเกาหลีใต้จากการคุกคามของระบอบคอมมิวนิสต์รวมถึงปัญหาความไม่มั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีซึ่งยังคงดำเนินต่อเนื่องเพราะสงครามเกาหลียังไม่จบลงอย่างเป็นทางการ มีเพียงการทำข้อตกลงสงบศึกชั่วคราว²⁶เท่านั้น กล่าวได้ว่า การจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ในช่วงแรกเป็นไปเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมือง (Political Interests) ของเกาหลีใต้เอง

อย่างไรก็ตาม เวลาต่อมาเกาหลีใต้ก็ริเริ่มความช่วยเหลือของตัวเองโดยไม่ได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเหมือนครั้งแรก และขยายขอบเขตจากที่มีเพียงการฝึกอบรมมาเป็นการส่งผู้เชี่ยวชาญจากเกาหลีใต้ไปปฏิบัติงานในประเทศคู่เจรจา โดยในช่วงทศวรรษ 1960 – 1979 ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์และเกาหลีเหนือยังคงสั่นคลอนความมั่นคงของเกาหลีใต้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เกาหลีใต้ต้องเพิ่มความช่วยเหลือไปยังประเทศคู่เจรจาของตนมากขึ้นเพื่อสร้างพันธมิตรทางการเมือง ในขณะที่เดียวกัน เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในช่วงเวลานี้ถือว่าเติบโตอย่างก้าวกระโดดและ

²⁶ ข้อตกลงสงบศึกชั่วคราว (the Korean Armistice Agreement) จัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1953

เป็นอีกส่วนสำคัญที่ผลักดันให้เกาหลีใต้เริ่มปรับแผนการให้ความช่วยเหลือของตน โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผู้รับความช่วยเหลือมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมาเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งการขยายบริษัทเกาหลีใต้ในต่างประเทศและการเพิ่มปริมาณการส่งออกสินค้าของเกาหลีใต้ กล่าวได้ว่า การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในช่วงปี 1980 เป็นต้นมา มีปัจจัยเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Interest) เข้ามาเป็นแรงผลักดันในการทำนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากปัจจัยเรื่องผลประโยชน์ทางการเมือง

2.2.4.2 ช่วงปี 1987 – 2008

ในช่วงก่อนหน้านี้นี้ หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้นั้นค่อนข้างกระจัดกระจายจึงนำมาสู่การจัดตั้งหน่วยงานหลักเพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะ ได้แก่ EDCF ซึ่งจัดตั้งในปี 1987 ดูแลเรื่องการให้เงินกู้ และ KOICA จัดตั้งในปี 1991 ดูแลเรื่องการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า โดยนอกเหนือจากการจัดระบบการให้ความช่วยเหลือแล้ว อีกหนึ่งปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกาหลีใต้จัดตั้งทั้งสองหน่วยงานขึ้นยังเป็นไปเพื่อแสดงบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือในระดับระหว่างประเทศและเพื่อให้ได้การยอมรับในระดับสากล จนในที่สุดพัฒนาการด้านการให้ความช่วยเหลือและเศรษฐกิจก็ได้ส่งผลให้เกาหลีใต้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศอย่าง OECD ได้สำเร็จในปี 1996

นอกจากนี้ ผลประโยชน์ทางการเมืองก็เป็นสิ่งที่เกาหลีใต้คำนึงถึงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐฯ ถือเป็นตัวแสดงที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงให้กับเกาหลีใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศที่เป็นปฏิปักษ์กับเกาหลีใต้มายาวนานอย่างเกาหลีเหนือ เห็นได้จากการที่กองทัพสหรัฐยังคงกองกำลังไว้ในเกาหลีใต้อยู่ ปัจจัยข้างต้นส่งผลให้เกาหลีใต้ดำเนินนโยบายที่เป็นไปในทางเดียวกับสหรัฐฯ เสมอมารวมถึงนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือ เห็นได้จากการเข้าไปให้ความช่วยเหลืออิรักและอัฟกานิสถานช่วงปี 2003 – 2007 หลังจากทั้งสองประเทศข้างต้นผ่านพ้นจากสภาวะสงคราม โดยปริมาณความช่วยเหลือที่ให้นั้นถือว่ามากเป็นอันดับต้น ๆ ของปริมาณความช่วยเหลือแบบทวิภาคีของเกาหลีใต้ แสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลืออิรักและอัฟกานิสถานอย่างจริงจังเพื่อแสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้อยู่เคียงข้างสหรัฐฯ อันจะส่งเสริมให้สหรัฐฯ ยังคงดำเนินบทบาทในการปกป้องเกาหลีใต้จากภัยคุกคามด้านความมั่นคงต่อไป กล่าวโดยสรุป ในช่วงปี 1987 – 2008 ผลประโยชน์ทางการเมืองยังคงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาของเกาหลีใต้ ควบคู่ไปกับอีกหนึ่งปัจจัยคือความ

ต้องการเป็นที่ยอมรับในระดับสากลซึ่งเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินความช่วยเหลือของเกาหลีใต้เช่นกัน

2.2.4.3 ช่วงปี 2009 - 2019

ในช่วงนี้มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ ประการแรก คือ ความต้องการยกระดับประเทศของตนในฐานะประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เห็นได้จากการที่เกาหลีใต้พยายามส่งเสริมความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมให้กับประเทศกำลังพัฒนาผ่านการขจัดความยากจนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความมุ่งมั่นข้างต้นนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในนโยบายของ KOICA ที่ว่า “KOICA ส่งเสริมการจัดการกับประเด็นปัญหาด้านการพัฒนาในระดับโลก โดยจะมุ่งมั่นดำเนินการเพื่อให้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือมีการพัฒนาทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจนและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)²⁷ ตามที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้²⁸” นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังส่งเสริมประเด็นที่ว่าประเทศตนมีความเชี่ยวชาญด้านการให้ความช่วยเหลือและเข้าใจประเทศผู้รับมากกว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องจากเกาหลีใต้เคยอยู่ในฐานะผู้รับความช่วยเหลือมาก่อน โดยเกาหลีใต้วางกฎเกณฑ์การให้ความช่วยเหลืออย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากการออก “Framework Act on International Development Cooperation” เพื่อใช้เป็นหลักการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา รวมถึงแผนยุทธศาสตร์ “Strategic Plan for International Development Cooperation” “Mid-term Strategy for Development Cooperation (2011-2015)” และ “Mid-term Strategy for Development Cooperation (2016-2020)” การ

²⁷ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้แก่ 1. การขจัดความยากจน 2. การขจัดความหิวโหย 3. การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 4. การศึกษาที่เท่าเทียม 5. ความเท่าเทียมทางเพศ 6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล 7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้

8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ 9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน 10. ลดความเหลื่อมล้ำ 11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน 12. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน 13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล 15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก 16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก 17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มา องค์การสหประชาชาติ ประจำปีประเทศไทย. เป้าหมาย: From MDGs to SDGs.

Retrieved from <http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals/>

²⁸ Korea International Cooperation Agency, Mission & Vision. Retrieved from https://www.koica.go.kr/koica_en/3386/subview.do

ดำเนินการข้างต้นช่วยส่งเสริมให้บทบาทเกาหลีใต้ในฐานะประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเด่นชัดมากยิ่งขึ้น จนในที่สุดเกาหลีใต้ก็เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เห็นได้จากการได้รับความไว้วางใจจากสังคมระหว่างประเทศในการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาในระดับโลก ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุม “G20 Seoul Summit” และ “the Fourth High Level Forum on Aid Effectiveness” ในปี 2010 และ 2011 ตามลำดับ นอกจากนี้ การที่เกาหลีใต้จัดระบบการให้ความช่วยเหลือและมุ่งขยายบทบาทในระดับโลกมากขึ้นเกี่ยวข้องกับความต้องการส่งเสริมแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ ซึ่งริเริ่มขึ้นมาโดยหน่วยงานที่มีชื่อว่า “The Presidential Council on Nation Branding” โดยแบรนด์ประเทศที่เกาหลีใต้ต้องการประกอบไปด้วย

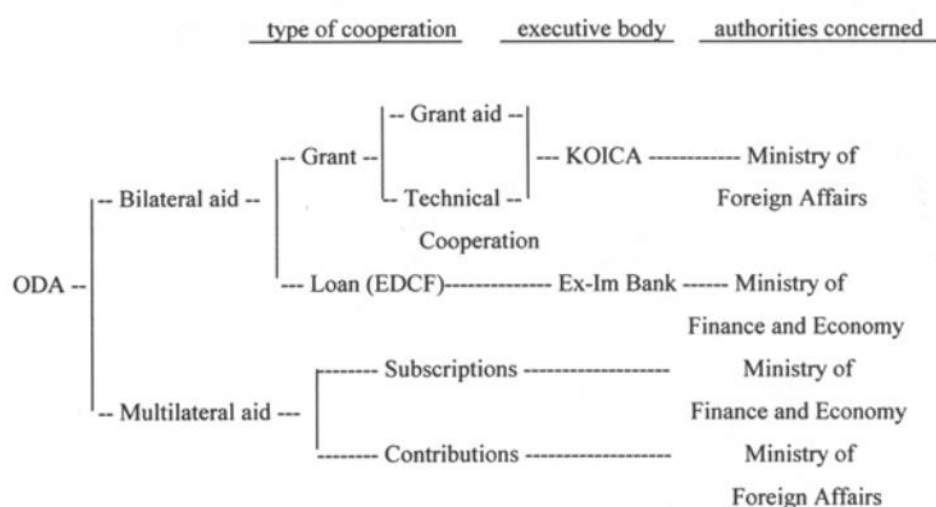
- การเป็นประเทศที่ปฏิบัติตามพันธกรณีต่อสังคมระหว่างประเทศ
- การเป็นประเทศที่มีเครือข่ายในระดับระหว่างประเทศและมีความโดดเด่นในตลาดโลก
- การเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนามีส่วนช่วยส่งเสริมให้แบรนด์ประเทศเกาหลีใต้ในการเป็นประเทศที่ปฏิบัติตามพันธกรณีต่อสังคมระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการให้ความช่วยเหลือมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการทำนโยบายให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ ไม่เฉพาะเป็นการเปิดตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของเกาหลีใต้ การลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน ตลอดจนการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าในช่วงปี 2009 – 2019 ปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางการเมืองไม่ได้มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเหมือนอย่างในช่วงปี 1963 – 1986 และ ช่วงปี 1987 – 2008 แต่สิ่งที่ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาคือความต้องการเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การส่งเสริมแบรนด์ประเทศ และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในส่วนต่อไปจะอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินโครงการแบบทวิภาคีในช่วงปี 2009 – 2019 ซึ่งเป็นช่วงที่ผลงานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษา

2.3 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเกาหลีใต้

ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้แบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ๆ ได้แก่ ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี (Multilateral Aid) และความช่วยเหลือแบบทวิภาคี (Bilateral Aid) ดังในแผนผังด้านล่าง

ภาพที่ 3 ประเภทและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้

ที่มา Lee, H., (1997), Korea's Efforts in Official Development Assistance.

โดยประเภทความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เกาหลีใต้ให้ความสำคัญ คือ ความช่วยเหลือแบบทวิภาคี เห็นได้จากในเอกสาร “Strategic Plan for International Development Cooperation for 2016-2020” ที่มีการกล่าวถึงเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีและพหุภาคีในสัดส่วน 70/30 ในปี 2017 มีความคืบหน้าของการดำเนินเป้าหมายข้างต้น โดยสัดส่วนความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ในแบบทวิภาคีและพหุภาคีในปีดังกล่าวอยู่ที่ 74/26²⁹

2.3.1 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแบบพหุภาคี (Multilateral Aid)

ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี หมายถึงความช่วยเหลือทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการจ่ายค่าสมาชิก รวมถึงเงินอุดหนุนไปยังองค์การระหว่างประเทศเพื่อดำเนินการช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือแบบพหุภาคีของเกาหลีใต้ อาทิ การจ่ายค่าสมาชิกองค์การระหว่าง

²⁹ Donor Tracker, South Korea Donor Profile.

ประเทศให้กับ United Nations (UN) และการให้เงินสนับสนุนหน่วยงานระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), The International Development Association (IDA) หรือ The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) เป็นต้น โดยในปี 2019 เกาหลีได้ส่งความช่วยเหลือแบบทวิภาคีไปยังองค์กร Gavi, The Vaccine Alliance, the Global Agriculture and Food Security Program: GAFSP และ UNITAID³⁰

2.3.2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแบบทวิภาคี (Bilateral Aid)

ความช่วยเหลือแบบทวิภาคี หมายถึงความช่วยเหลือโดยตรงไปยังประเทศผู้รับในรูปแบบเงินให้เปล่าตลอดจนเงินกู้ยืม โดยเกาหลีได้ตั้งเป้าหมายสัดส่วนระหว่างเงินให้เปล่าและเงินกู้ยืมอยู่ที่ 60/40 ดังปรากฏใน “Strategic Plan for International Development Cooperation for 2016-2020” โดยในปี 2017 สัดส่วนของความช่วยเหลือในรูปแบบเงินให้เปล่าและเงินกู้ยืมจากเกาหลีได้อยู่ที่ 61/39³¹

ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีที่เกาหลีได้ส่งไปยังประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและบริการ (Social Infrastructure and Services) ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ นโยบายด้านประชากรและการเจริญพันธุ์ ทรัพยากรน้ำและสุขภาพ การจัดการภาครัฐและภาคประชาสังคม

(2) ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและบริการ (Economic Infrastructure and Services) ได้แก่ การคมนาคม การสื่อสาร พลังงานและเชื้อเพลิง ธนาการและบริการทางการเงิน และธุรกิจ

(3) ด้านการผลิต (Production) ได้แก่ เกษตรกรรม ป่าไม้และประมง อุตสาหกรรมเหมืองแร่และการก่อสร้าง การค้า และการท่องเที่ยว

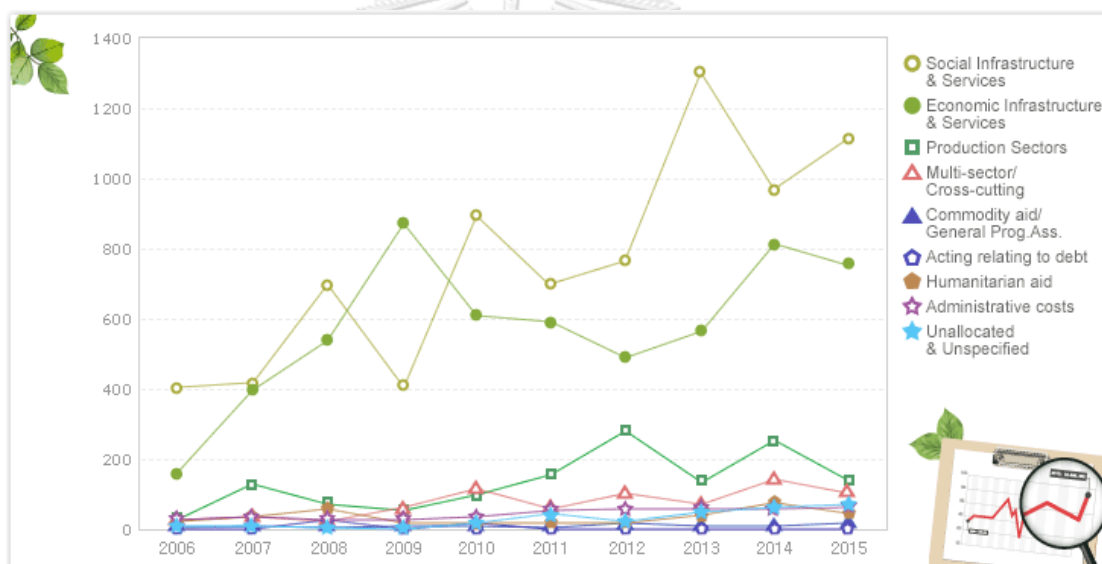
³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

(4) อื่น ๆ ได้แก่ ความช่วยเหลือแบบบูรณาการ (Multisector/Cross-cutting) การมอบสิ่งของและกิจกรรมทั่วไป (Community Aid and General Program Assistance) ความช่วยเหลือเกี่ยวกับหนี้ ความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม และการสนับสนุน NGOs เป็นต้น³²

แผนภาพด้านล่างแสดงการเปรียบเทียบปริมาณความช่วยเหลือทวิภาคีในด้านต่าง ๆ ของเกาหลีใต้ระหว่างปี 2006 - 2015 จะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและบริการมีปริมาณสูงสุดมาโดยตลอด ยกเว้นในปี 2009 ส่วนความช่วยเหลือที่มีปริมาณมากเป็นอันดับที่ 2 คือด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและบริการ รองลงมาคือด้านการผลิต และอื่น ๆ

ภาพที่ 4 ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีจากเกาหลีใต้ แบ่งตามประเภท ระหว่างปี 2006 - 2015

ที่มา ODA Korea, Results & Data (Sector). Retrieved from <https://www.odakorea.go.kr/eng.result.Sector.do>

เมื่อปี 2015 ที่ผ่านมา เกาหลีใต้ได้คัดเลือก 24 ประเทศผู้รับความช่วยเหลือหลัก (Priority Partner Countries) จาก 136 ประเทศผู้รับความช่วยเหลือของเกาหลีใต้โดยคัดเลือกจากรายได้เฉลี่ย การเมืองภายใน ความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ และความสามารถในด้านเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วย

(1) ประเทศในเอเชีย จำนวน 11 ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มองโกเลีย เมียนมาร์ เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา และเวียดนาม โดยเอเชียถือเป็นภูมิภาคที่

³² Korea International Cooperation Agency, Type of Aid and DAC Sector. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/smrizeBsnsDacRealmList.do?lang=en>

ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้เป็นอันดับหนึ่งมาโดยตลอด มีเพียงปี 1997 และช่วงระหว่างปี 2004 – 2006 ที่ความช่วยเหลือลดน้อยลง เนื่องจากในปี 1997 เกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินไปทั่วเอเชีย และช่วงปี 2004 – 2006 เกาหลีใต้มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูอิรักและอัฟกานิสถานหลังจบสงคราม³³ โดยเกาหลีใต้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประเทศในเอเชียผ่าน 2 ยุทธศาสตร์หลัก คือ 1. การเพิ่มความช่วยเหลือให้ประเทศในอาเซียนอย่างสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศ “New Asia Diplomacy Plan” และตั้งแต่ปี 2017 เป็นต้นมาก็ดำเนินความช่วยเหลืออาเซียนตามนโยบาย “New Southern Policy” ซึ่งเป็นการเพิ่มความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้อาเซียน และอินเดีย และ 2. การเข้าไปช่วยเหลือประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LDCs) รวมถึงประเทศที่มีรายได้ต่ำ (Lower Income Countries: LICs)³⁴ เพื่อช่วยให้ประเทศเหล่านั้นสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ได้สำเร็จ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังเน้นการดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือขนาดใหญ่ในเอเชีย เนื่องจากเล็งเห็นว่าเกาหลีใต้สามารถส่งต่อประสบการณ์ด้านการพัฒนาไปยังประเทศในเอเชียได้อย่างเต็มที่เพราะประเทศเหล่านี้มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกับเกาหลีใต้ โดยมุ่งเน้นการจัดโครงการฝึกอบรม กิจกรรมด้านการศึกษา การพัฒนาชนบทเพื่อขจัดความยากจน การเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศผู้รับ รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เช่น ด้านสุขภาพ เป็นต้น³⁵

(2) ประเทศในแอฟริกา จำนวน 7 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย กานา โมซัมบิก รวันดา เซเนกัล แทนซาเนีย และอูกันดา หลังเกาหลีใต้ออกเอกสารความริเริ่มเพื่อพัฒนาแอฟริกา (Korea’s Initiative for Africa’s Development) เมื่อเดือนมีนาคม ปี 2006 ก็ได้เพิ่มความช่วยเหลือไปยังแอฟริกามากยิ่งขึ้น จนกระทั่งในปี 2008 ความช่วยเหลือที่ส่งไปยังประเทศในแอฟริกามีสัดส่วนกว่า 20 % ของเงินช่วยเหลือทั้งหมดที่ KOICA ส่งไปยังประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก แอฟริกาถือเป็นภูมิภาคที่ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากเป็นอันดับ 2 รองจากเอเชีย³⁶ ความช่วยเหลือที่เพิ่มมากขึ้นนี้มีที่มาจากนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลเกาหลีใต้ที่ต้องการเพิ่มความร่วมมือกับประเทศในแอฟริกามากยิ่งขึ้น โดยความช่วยเหลือที่ส่งไปยังแอฟริกา ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ประมง สุขภาพ

³³ Korea International Cooperation Agency, 1991~2010: 20 Years of KOICA.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

และการแพทย์ การศึกษา และสารสนเทศและการสื่อสาร โดยดำเนินการใน 2 กลุ่มประเทศหลัก กลุ่มแรก คือ ประเทศในแอฟริกาทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮารา มุ่งเน้นด้านสุขภาพ การแพทย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา รวมถึงการเกษตรและประมง และกลุ่มที่สอง คือ ประเทศที่อยู่ทางตอนเหนือของทวีปซึ่งมีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและคุณภาพชีวิตของประชากรพอสมควร ความช่วยเหลือที่ส่งไปยังประเทศเหล่านี้จึงมุ่งเน้นการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม การจัดการภาครัฐ และโครงสร้างพื้นฐานทางพลังงาน เป็นต้น³⁷

(3) ประเทศในละตินอเมริกา จำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ โบลิเวีย โคลัมเบีย ปารากวัย และเปรู เกาหลีใต้ดำเนินการเพื่อลดช่องว่างด้านการพัฒนาและส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนของประเทศ ผู้รับความช่วยเหลือในละตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพ อาทิ การจัดตั้งศูนย์สุขภาพแม่และเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมุ่งให้ความช่วยเหลือในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การจัดการภาครัฐ เกษตรกรรม และประมง³⁸

(4) ประเทศในตะวันออกกลางและประเทศในกลุ่มเครือรัฐเอกราช (the Commonwealth of Independent States: CIS) จำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ อาเซอร์ไบจาน และอุซเบกิสถาน หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตส่งผลให้ประเทศในกลุ่มเครือรัฐเอกราชอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านเพื่อปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจโลก ทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือในการปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ การบริหารและสถาบันทางการเงิน โดยเกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือให้กับประเทศในกลุ่มเครือรัฐเอกราชผ่านความช่วยเหลือด้านการกำหนดนโยบายบริหาร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงสุขภาพและการแพทย์³⁹

แม้ประเทศในตะวันออกกลางจะไม่ได้เป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือหลักของเกาหลีใต้ แต่เกาหลีใต้ก็ให้ความช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคนี้ ไม่ว่าจะเป็น ซูดาน จอร์แดน เยเมน อิรัก อิหร่าน อียิปต์ ตลอดจนปาเลสไตน์ ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูหลังสงคราม อาทิ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รัฐ การส่งความช่วยเหลือด้านการศึกษา และด้านสุขภาพ เป็นต้น ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือลักษณะนี้ คือ อิรัก โดยก่อนเกิดสงครามในอิรักเมื่อปี 2003 เกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือประเทศในตะวันออกกลางเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่หลังจากเกิดสงครามขึ้นองค์การ

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

สหประชาชาติได้ออกมาเรียกร้องให้นานาประเทศส่งความช่วยเหลือไปยังอิรัก หลังจากนั้นเกาหลีใต้ก็ดำเนินการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องข้างต้น เช่น การดำเนินโครงการ Disaster Relief, Rehabilitation, and Reconstruction Team and commanded Special Projects⁴⁰ ความช่วยเหลือที่ส่งไปให้อิรักได้ส่งผลให้ปริมาณความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ไปยังภูมิภาคตะวันออกกลางในช่วงปี 2003 – 2007 เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษเมื่อเทียบกับช่วงเวลาอื่น ๆ (เฉลี่ย 61 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ในขณะที่ช่วงปี 1991 – 2002 ปริมาณความช่วยเหลือเฉลี่ย 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี)⁴¹ เมื่อพิจารณาสถิติประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือสูงสุด ตั้งแต่ปี 1991 – 2017 พบว่าเกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลืออิรักมากเป็นอันดับที่ 2⁴² ส่วนประเทศอื่น ๆ ในตะวันออกกลาง เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา สุขภาพ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนา เป็นต้น⁴³

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลจาก ตารางแสดงยี่สิบอันดับประเทศที่ได้รับ ODA จากเกาหลีใต้สูงที่สุด ระหว่างปี 1990 – 2017 พบว่าเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการส่งความช่วยเหลือไปยังประเทศในเอเชียเป็นหลัก เห็นได้จากการที่เวียดนามเป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือมากที่สุดในช่วงปี 1990 – 2017 มูลค่าความช่วยเหลือกว่า 348 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ ข้อมูล 20 อันดับประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือสูงสุดจากเกาหลีใต้มีประเทศในเอเชียอยู่ถึง 10 ประเทศ คือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ กัมพูชา มองโกเลีย อินโดนีเซีย เมียนมาร์ ลาว ศรีลังกา บังคลาเทศ และ เนปาล รองลงมาคือแอฟริกา และ ละตินอเมริกา ที่มีจำนวนประเทศที่ติด 20 อันดับประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุดภูมิภาคละ 3 ประเทศ ได้แก่ เอธิโอเปีย แทนซาเนีย และ รวันดา (แอฟริกา) และ เปรู ปารากวัย และ เอกวาดอร์ (ละตินอเมริกา)

⁴⁰ ดำเนินการในอัฟกานิสถานด้วย

⁴¹ Korea International Cooperation Agency, 1991~2010: 20 Years of KOICA.

⁴² Korea International Cooperation Agency, Country and Rank. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/smrizeBsnsRecipRankTableList.do?lang=en>

⁴³ Korea International Cooperation Agency, 1991~2010: 20 Years of KOICA.

ตารางที่ 3 ยี่สิบอันดับประเทศที่ได้รับ ODA จากเกาหลีใต้สูงที่สุด ระหว่างปี 1990 – 2017
(หน่วยเป็น 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ)

อันดับ	ประเทศ	ความ ช่วยเหลือ	อันดับ	ประเทศ	ความ ช่วยเหลือ
1	เวียดนาม	34,852	11	ศรีลังกา	13,653
2	อิรัก	34,583	12	อุซเบกิสถาน	12,475
3	อัฟกานิสถาน	26,997	13	บังกลาเทศ	12,126
4	ฟิลิปปินส์	23,135	14	เนปาล	12,025
5	กัมพูชา	22,771	15	เปรู	10,668
6	มองโกเลีย	22,442	16	แทนซาเนีย	10,138
7	อินโดนีเซีย	21,787	17	ปารากวัย	9,043
8	เอธิโอเปีย	14,241	18	รวันดา	8,247
9	เมียนมาร์	14,106	19	เอกวาดอร์	6,864
10	ลาว	13,397	20	UNDP ⁴⁴	6,752

ที่มา Korea International Cooperation Agency, Country and Rank.

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้จากเกาหลีใต้ในช่วงระหว่างปี 1987 – 2017 พบว่าเวียดนามยังคงเป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือมาเป็นอันดับหนึ่ง และใน 20 อันดับแรกมีประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียอยู่ถึง 13 ประเทศด้วยกัน โดยจำนวนดังกล่าวมีประเทศที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งสิ้น 6 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ กัมพูชา อินโดนีเซีย เมียนมาร์ และลาว ดังข้อมูลในตารางแสดงยี่สิบอันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้จากเกาหลีใต้สูงที่สุดระหว่างปี 1987 – 2017

⁴⁴ UNDP ย่อมาจาก United Nations Development Program: UNDP (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ)

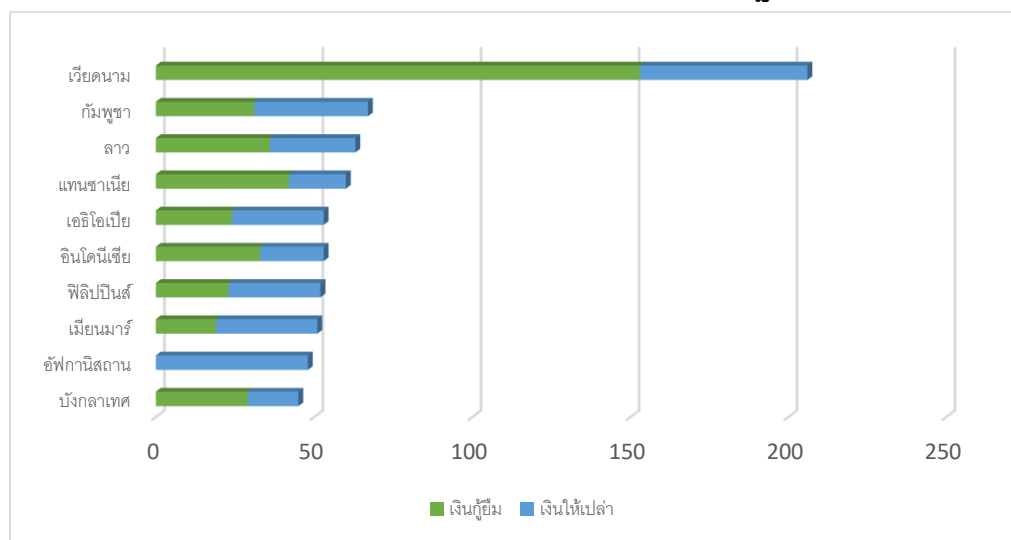
ตารางที่ 4 ยี่สิบอันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ จากเกาหลีใต้สูงที่สุด
ระหว่างปี 1987 – 2017 (หน่วยเป็น 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ)

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณเงินกู้	อันดับ	ประเทศ	ปริมาณเงินกู้
1	เวียดนาม	261,850	11	โมซัมบิก	43,995
2	บังกลาเทศ	121,511	12	อียิปต์	40,305
3	ฟิลิปปินส์	95,016	13	นิการากัว	39,101
4	กัมพูชา	76,568	14	ปากีสถาน	37,626
5	ศรีลังกา	77,107	15	เอธิโอเปีย	30,574
6	อินโดนีเซีย	59,990	16	จอร์แดน	25,119
7	เมียนมาร์	58,471	17	แองโกลา	22,230
8	แทนซาเนีย	54,510	18	จีน	23,610
9	อุซเบกิสถาน	50,920	19	กานา	18,193
10	ลาว	46,318	20	มองโกเลีย	16,553

ที่มา Economic Development Cooperation Fund. Data & Statistics: Operational Results (By Country), Retrieved from <https://www.edcfkorea.go.kr/site/homepage/menu/viewMenu?menuid=005002001004>

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแผนภูมิเกี่ยวกับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ไปยังประเทศกำลังพัฒนาในช่วงปี 2015 – 2017 พบว่า ใน 10 อันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือสูงสุดประกอบด้วย ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กว่า 6 ใน 10 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์

แผนภูมิที่ 2 สิบอันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุด
ในช่วงปี 2015 – 2017 (หน่วยเป็นล้านดอลลาร์สหรัฐ)

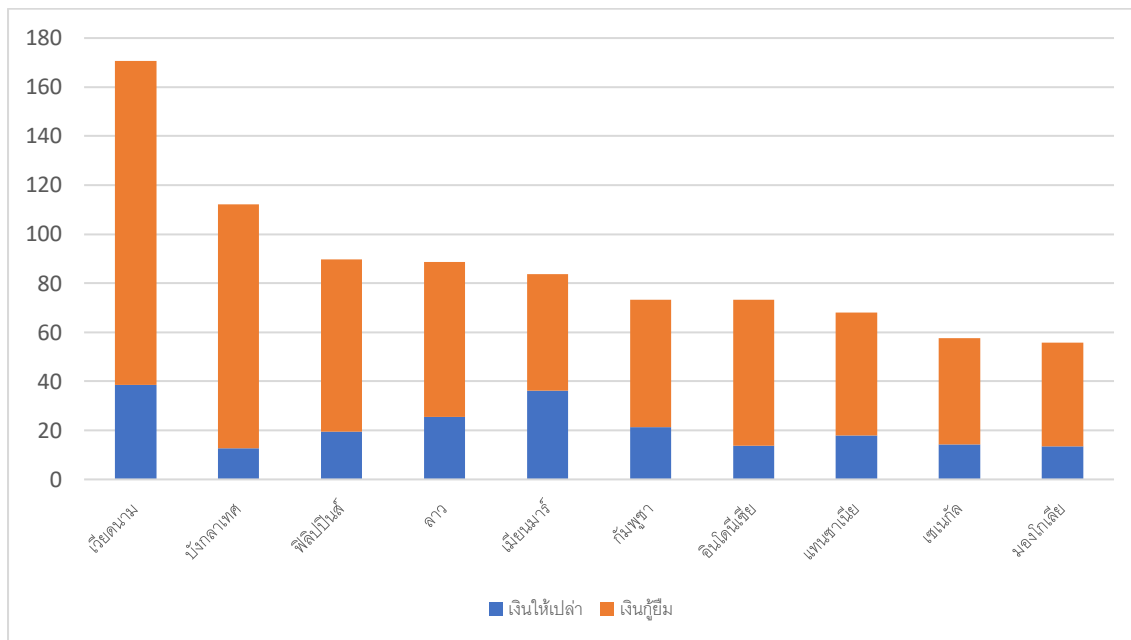

ที่มา Donor Tracker, South Korea Donor Profile.

ในปี 2019 เกาหลีใต้ได้เน้นย้ำความมุ่งมั่นในการให้ความช่วยเหลือประเทศในเอเชีย เห็นได้จากการเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือ จาก 37 % ในปี 2018 เป็น 39 % ในปี 2019⁴⁵ จากการพิจารณาสถิติความช่วยเหลือในปีก่อน ๆ สามารถอนุมานได้ว่าความช่วยเหลือที่เพิ่มขึ้นมีแนวโน้มส่งมายังประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ สอดคล้องกับสถิติล่าสุดของปี 2019 ซึ่ง 6 ประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุดสิบอันดับแรก โดยเวียดนามได้ความช่วยเหลือมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาคือฟิลิปปินส์ ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา อินโดนีเซียในอันดับที่สามถึงอันดับที่เจ็ด ดังข้อมูลในแผนภูมิที่ 3

⁴⁵ Donor Tracker, South Korea Donor Profile.

แผนภูมิที่ 3 ลิบอันดับประเทศที่รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุดในปี 2019
(หน่วยเป็นพันล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Lee, J., Korea's New Southern Policy: Motivations of 'Peace Cooperation' and Implications for the Korean Peninsula. Retrieved from <http://en.asaninst.org/contents/koreas-new-southern-policy-motivations-of-peace-cooperation-and-implications-for-the-korean-peninsula/>

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียนที่ได้รับความช่วยเหลือทั้งหมด มีเพียงสี่ประเทศคือ เวียดนาม เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่ได้ปริมาณความช่วยเหลือแบบให้เปล่ามูลค่ามากกว่า 20 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเวียดนามได้รับเงินให้เปล่า 38.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เมียนมาร์ได้รับ 36.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลาวได้รับ 25.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และกัมพูชาได้รับ 21.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้ให้ความสำคัญในการช่วยเหลือกลุ่มประเทศ CLMV เป็นพิเศษ โดยเกาหลีใต้เน้นการช่วยเหลือในด้านโครงสร้างทางสังคมและบริการ คือ สุขภาพ การศึกษา กิจกรรมของภาครัฐและภาคประชาสังคม ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและบริการ คือ การสื่อสาร พลังงาน คมนาคม ระบบจัดเก็บ ธนาคารและระบบการเงิน และด้านการผลิต คือ การเกษตร ป่าไม้ ประมง เป็นต้น ถึงแม้ว่าเกาหลีใต้จะให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างทางสังคมและบริการเป็นสำคัญแต่สัดส่วนการให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและบริการรวมถึงด้านการผลิตก็มีสัดส่วนที่มากพอสมควร⁴⁶

⁴⁶ Korea International Cooperation Agency, Country and Rank.

การให้ความช่วยเหลือข้างต้นถือเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์มุ่งใต้ใหม่ (New Southern Policy) ซึ่งเป็นความริเริ่มภายใต้รัฐบาลมุน แจอิน โดยเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017 ประธานาธิบดีมุน แจอิน ของเกาหลีใต้ได้นำเสนอนโยบาย New Southern Policy ในระหว่างการประชุมธุรกิจอินโดนีเซีย – เกาหลี ประจำปี 2017 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยได้อธิบายว่านโยบายนี้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้กับประเทศในอาเซียน ได้แก่ กัมพูชา ไทย บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย รวมถึงอินเดีย เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับอาเซียนรวมถึงอินเดียให้เท่าเทียมกับระดับความสัมพันธ์ของเกาหลีใต้กับ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น และรัสเซีย⁴⁷ ในอีกด้านยังเป็นไปเพื่อลดการพึ่งพา สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น และรัสเซียเช่นกัน⁴⁸ โดยเน้นสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้หลักการ 3P คือ

(1) People (ประชาชน) เกี่ยวข้องกับสวัสดิการต่าง ๆ ของประชาชนและสอดคล้องกับแนวคิดประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและสังคมแห่งการแบ่งปันของอาเซียน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ การเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกัน การส่งเสริมศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาธรรมาภิบาลโดยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการภาครัฐ การส่งเสริมสิทธิของชาวอาเซียนและอินเดียที่พำนักอยู่ในเกาหลีใต้ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร

(2) Prosperity (ความมั่งคั่ง) เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีใต้และอาเซียนเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงการให้ความช่วยเหลืออาเซียนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนขีดความสามารถด้านอื่น ๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ การส่งเสริมกรอบความร่วมมือเพื่อขยายปริมาณการค้าและการลงทุน การเข้าไปมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อขยายความเชื่อมโยงระหว่างกัน การสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและเพิ่มการเข้าถึงตลาด การพัฒนาขีดความสามารถเชิงนวัตกรรมผ่าน

⁴⁷ Hoo, C. P., A View from Southeast Asia on South Korea 2019. Retrieved from <http://www.theasanforum.org/a-view-from-southeast-asia-on-south-korea/>

⁴⁸ Yi, S. B., New Southern Policy a commitment for South Korea to prosper with Asean: Moon Jae-in. Retrieved from <https://www.straitstimes.com/singapore/new-southern-policy-a-commitment-for-south-korea-to-prosper-with-asean-moon-jae-in>

อุตสาหกรรมใหม่และความร่วมมืออัจฉริยะ รวมถึงการออกแบบความร่วมมือที่เหมาะสมกับแต่ละประเทศโดยเฉพาะ

(3) Peace (สันติสุข) หมายถึงความร่วมมือเพื่อสร้างความสงบสุขในภูมิภาค กิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ การส่งเสริมการพบปะระหว่างผู้นำประเทศและข้าราชการระดับสูง การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อสร้างคาบสมุทรเกาหลีที่สงบสุขและมั่นคง การขยายความร่วมมือด้านการป้องกันประเทศและอาวุธยุทโธปกรณ์ การสร้างระบบความมั่นคงร่วมเพื่อตอบสนองการก่อการร้าย สงครามไซเบอร์ ความมั่นคงทางทะเล และความไม่แน่นอนในภูมิภาค⁴⁹ ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าเกาหลีใต้ให้ความสำคัญในการช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากเป็นพิเศษและยิ่งชัดเจนขึ้นในช่วงรัฐบาลภายใต้การนำของมุน แจอิน

2.4 สรุป

การกำหนดนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อันดับแรก คือ ผลประโยชน์ทางการเมือง เห็นได้จากการที่ความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มุ่งเน้นดำเนินการในทิศทางที่ประเทศพันธมิตรสำคัญอย่าง สหรัฐฯ ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มต้นดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือร่วมกับหน่วยงาน USAID ของสหรัฐฯ ในปี 1963 มาจนถึงในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลืออิรักและอัฟกานิสถานเป็นอย่างมากเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐฯ ใดๆก็ตามยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การแสดงบทบาทในระดัปลูกโลก และการสร้างแบรนด์ประเทศ

นอกจากนี้ จากการพิจารณาสถิติพบว่าเกาหลีใต้เน้นให้ความช่วยเหลือประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะหลังได้มีการส่งความช่วยเหลือมายังประเทศในอาเซียนมากยิ่งขึ้น โดยเวียดนาม ถือเป็นอันดับ 1 ของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุด ซึ่งเวียดนามก็เป็นหนึ่งในประเทศที่เกาหลีใต้เข้าไปลงทุน ตลอดจนเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของผู้ประกอบการชาวเกาหลีใต้ ประเด็นข้างต้นทำให้สามารถอนุมานได้ว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มี

⁴⁹ Lee, J., Korea's New Southern Policy: Motivations of 'Peace Cooperation' and Implications for the Korean Peninsula.

ผลต่อการเลือกประเทศและเข้าไปดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ นอกจากนี้ การดำเนินการข้างต้นก็สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ New Southern Policy ของเกาหลีใต้ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้กับอาเซียนเป็นหลักเห็นได้จากหลักการ 3P ของยุทธศาสตร์ New Southern Policy ที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของอาเซียน เช่น ASEAN People-centered Community และ Caring Society

ในบทถัดไปจะเป็นการอธิบายถึงพัฒนาการเศรษฐกิจของเกาหลีใต้รวมถึงจุดเชื่อมโยงที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ซึ่งเกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับต้น ๆ อย่างอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ CLMV คือพื้นที่ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในทางเศรษฐกิจทั้งการค้าและการลงทุนของเกาหลีใต้

บทที่ 3

พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้

ในบทนี้กล่าวถึงพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของเกาหลีใต้ ตั้งแต่ปี 1953 เป็นต้นมา เพื่อแสดงให้เห็นว่ากว่าจะเป็นหนึ่งในประเทศพัฒนาแล้วอย่างที่เราเห็นในปัจจุบันเกาหลีใต้ต้องเผชิญกับบริบทแวดล้อมรวมถึงข้อท้าทายใดบ้าง และปัจจัยดังกล่าวนำมาสู่การที่เกาหลีใต้ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศในอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ CLMV อย่างไร

3.1. พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้

พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้แบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา ตามเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเกาหลีใต้ คือ (1) ช่วงปี 1953 – 1960 โดยเป็นช่วงที่เกาหลีใต้เพิ่งผ่านพ้นการสู้รบในสงครามเกาหลี และกำลังค่อย ๆ ฟื้นฟูประเทศ (2) ช่วงปี 1961 – 1997 ถือเป็นจุดสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจเกาหลีใต้ หลังจากประธานาธิบดีพัค ชองฮี เข้ารับตำแหน่ง ในปี 1961 ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้เป็นครั้งแรก รวมถึงมีการเร่งพัฒนาพื้นที่ชนบทผ่านโครงการ Saemaul Undong ควบคู่ไปด้วย การพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งในระบอบดังกล่าวนำมาสู่ยุคทองของอุตสาหกรรมเกาหลีใต้และเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกาหลีใต้อยู่ในฐานะประเทศพัฒนาแล้วอย่างในปัจจุบัน (3) ช่วงปี 1998 – 2007 หลังประสบกับวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี 1997 ทำให้เกาหลีใต้ในช่วงเวลานี้ต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการปฏิรูปหน่วยงานด้านเศรษฐกิจตลอดจนริเริ่มนโยบายใหม่ ๆ หนึ่งในนั้นคือ การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) และ (4) ช่วงปี 2008 – 2019 เป็นช่วงที่เกาหลีใต้เผชิญกับบททดสอบใหญ่อีกครั้งจากวิกฤตสินเชื่อดังโพร้ม ในปี 2008 ทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้ต้องดำเนินการเพื่อบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าว รวมถึงริเริ่มนโยบายเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้และประเทศคู่เจรจา รายละเอียดพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในแต่ละช่วงเวลามีดังนี้

3.1.1 ช่วงปี 1953 – 1960

ในช่วงนี้เกาหลีใต้อยู่ในฐานะประเทศด้อยพัฒนา ความไม่มั่นคงอันเกิดจากภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือประกอบกับโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้การค้า การลงทุนในเกาหลีใต้ยังมีปริมาณไม่มากนัก อีกทั้งความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นก็ไม่ราบรื่นเพราะเกาหลีใต้ยังมีภาพจำเมื่อตอนญี่ปุ่น

เข้ามายึดเป็นเมืองขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง⁵⁰ และไม่ยอมให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก เหตุผลข้างต้นทำให้เกาหลีใต้ยังไม่เปิดประเทศในด้านการค้าและการลงทุนกับญี่ปุ่น^{51,52} อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้มีปัจจัยสองประการที่ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1960 เป็นต้นไป ได้แก่ การเข้าถึงการศึกษาที่มากขึ้น และการปฏิรูปที่ดิน โดยในช่วงปี 1945 – 1960 พบว่ามีอัตราการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเพิ่มมากขึ้นถึงสามเท่า ระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นแปดเท่า และระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นสิบเท่า⁵³ โดยในปี 1960 เด็กเกาหลีใต้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยประถมศึกษากว่า 60 % ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ในปี 1961 แรงงานเกาหลีใต้ได้รับการศึกษาในระดับสูงที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับรายได้ใกล้เคียงกัน⁵⁴ อีกประการหนึ่งคือการปฏิรูปที่ดินซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 1949 – 1950 โดยรัฐบาลได้ออกกฎหมายปฏิรูปที่ดิน⁵⁵ นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน จากเดิมที่เป็นของเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ (Landlord) มาเป็นของชาวนาที่ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ถือเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ราคาอาหารถูกลง ช่วยกระจายรายได้ พัฒนาสังคมอุตสาหกรรม⁵⁶ และเอื้อต่อการจัดตั้งบริษัทและโรงเรียนในเวลาต่อมา กล่าวได้ว่าการปฏิรูปที่ดินนำมาสู่การสิ้นสุดของระบบศักดินาที่ดินในเกาหลีใต้และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านการค้า การศึกษา และอุตสาหกรรม⁵⁷ โดยอุตสาหกรรมหลักในช่วงเวลานี้คือ อุตสาหกรรมเบา (Light Industry) เช่น อาหาร สิ่งทอ เป็นต้น

3.1.2 ช่วงปี 1961 – 1997

จุดเริ่มต้นของพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดของเกาหลีใต้เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ โดยหลังจากที่พัค ชองฮี เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีคนที่สามของเกาหลีใต้ ในวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1961⁵⁸ เขาได้พยายามแก้ปัญหาเศรษฐกิจรวมถึงผลักดันให้เกาหลีใต้เป็นสังคมอุตสาหกรรมและ

⁵⁰ ญี่ปุ่นเข้ายึดครองเกาหลีใต้ในช่วง ค.ศ. 1910 - 1945

⁵¹ Seth, M. J., (2017). South Korea's Economic Development, 1948–1996. In *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*, p. 2.

⁵² เกาหลีใต้ฟื้นฟูความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการในปี 1965

⁵³ Seth, M. J., South Korea's Economic Development, 1948–1996, p. 3.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ ทางรัฐบาลเกาหลีใต้ดำเนินการซื้อที่ดินจากผู้ที่มีที่ดินมากกว่า 18.75 ไร่ แล้วนำมาขายให้กับผู้ที่ยังไม่มีที่ดิน

⁵⁶ ผาสุก พงษ์ไพจิตร., (2541). *พัฒนาการอุตสาหกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจ ประสบการณ์ของเกาหลีใต้* บราซิล ไทย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 125-126.

⁵⁷ Seth, M. J., South Korea's Economic Development, 1948–1996, pp. 3-4.

⁵⁸ เป็นวันถือกำเนิดรัฐบาลของพัค ชองฮี ซึ่งมาจากการปฏิวัติ ส่วนปีที่เริ่มต้นการบริหารอย่างเป็นทางการคือ ค.ศ. 1963

มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองได้อย่างสมบูรณ์⁵⁹ โดยพัก ชองฮี เลือกใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบมีการชี้นำ (Guided Capitalism) กล่าวคือมีการให้เสรีภาพแก่ภาคเอกชนในการประกอบธุรกิจ แต่รัฐบาลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงหรือให้คำแนะนำทางอ้อมแก่ภาคเอกชนได้ อีกทั้งยังจัดตั้ง Economic Planning Board (EPB) เพื่อทำหน้าที่พัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะ นอกจากนี้ ทางการยังออกมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการด้านภาษีตลอดจนนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดระดับโลกได้ ในที่สุดก็นำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ (The Five-Year Plans of South Korea) อย่างเป็นทางการ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (ค.ศ. 1962 – 1966) ได้ระบุถึงความพยายามในการปฏิรูปเศรษฐกิจเกาหลีใต้ในประเด็นต่อไปนี้

- (1) เพิ่มผลผลิตทางเกษตร เพื่อสร้างรายได้แก่เกษตรกรและแก้ปัญหาเศรษฐกิจขาดดุล
- (2) พัฒนาอุตสาหกรรมหลักและขยายการผลิตอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน
- (3) พัฒนาอุตสาหกรรมด้านพลังงาน เช่น ถ่านหินและไฟฟ้า
- (4) พัฒนาการใช้ทรัพยากรที่เคยสูญเปล่า เช่น ที่ดินรกร้าง
- (5) ปรับปรุงดุลการชำระเงินต่างประเทศผ่านการใช้นโยบายส่งออกเป็นเครื่องมือ
- (6) เพิ่มความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยี⁶⁰

ผลจากการปฏิรูปเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาข้างต้นทำให้เกาหลีใต้มีเศรษฐกิจเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5.5 ต่อปีในช่วงต้นทศวรรษ 1960 และเพิ่มเป็นร้อยละ 11.7 ในช่วงปลายทศวรรษ 1960⁶¹

อีกหนึ่งมาตรการสำคัญที่รัฐบาลเกาหลีใต้ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจคือการยกเว้นภาษีรายได้ของบุคคลและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก นอกจากนี้ รัฐบาลได้ซื้อกิจการธนาคารในประเทศแล้วจัดตั้งธนาคารกลางเพื่อรักษาค่าเงินวอน ทำให้การส่งออกมีเสถียรภาพ อีกทั้งยังมีการระดมทุนจากประชาชนที่มาฝากเงินเพื่อนำไปให้ภาคธุรกิจกู้ยืมในระยะยาว ที่สำคัญ การเป็นเจ้าของธนาคารกลาง

⁵⁹ ปัก จุง ฮี. (2518). *พลังแห่งประชาชาติ* (แปลโดย กนิษฐา กาญจนจารี). กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, หน้า 198.

⁶⁰ ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2521). *ประวัติศาสตร์เกาหลีสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, หน้า 260-261.

⁶¹ ปัก จุง ฮี. (2518). *พลังแห่งประชาชาติ*, หน้า 100.

ทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมการจัดสรรต้นทุนรวมถึงอัตราดอกเบี้ยได้⁶² นอกจากนี้ ยังมีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อนำมาใช้สำหรับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม นโยบายที่กล่าวมาทั้งหมดช่วยเพิ่มศักยภาพให้ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจของเกาหลีใต้ และส่งเสริมให้พวกเขาสามารถแข่งขันด้านการส่งออกในตลาดระดับโลกได้

สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม ในช่วงแรกเกาหลีใต้เน้นการดำเนินอุตสาหกรรมเบา เช่น เครื่องนุ่งห่ม จากนั้นในช่วงทศวรรษ 1970 ก็ค่อย ๆ ขยายไปสู่อุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์ (Heavy and chemical industries: HCI) โดยในปี 1973 มีความริเริ่มในการพัฒนาอุตสาหกรรมหลัก 6 ประเภท ได้แก่ เหล็กกล้า เคมีภัณฑ์ โลหะ การผลิตเครื่องจักร การต่อเรือ และอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมใน 5 จังหวัด ได้แก่ คยองซัง (เหล็กกล้า) ยอซู - ยอซอน (เคมีภัณฑ์) โพฮัง (โลหะ) ชางวอน (การผลิตเครื่องจักร) อักโป (การต่อเรือ) และ คูมี (อิเล็กทรอนิกส์)⁶³ ความพยายามพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและเคมีภัณฑ์รวมถึงการเพิ่มความเข้มงวดเรื่องการลงทุนจากต่างชาติในช่วงเวลานี้มาจากการที่สหรัฐฯ เริ่มลดบทบาทในเกาหลีใต้ลงทั้งในด้านการเมืองและการทหาร นับตั้งแต่มีการประกาศหลักการนิกสัน (Nixon Doctrine) เมื่อปี 1969 ซึ่งระบุว่าสหรัฐฯ จะไม่เข้าไปแทรกแซงทางทหารเหมือนอย่างที่เคยดำเนินการในสงครามเวียดนาม และยกภาระในการป้องกันตนเองให้กับประเทศนั้น ๆ เว้นเสียแต่ว่าประเทศดังกล่าวถูกโจมตีด้วยอาวุธนิวเคลียร์ สหรัฐฯ จึงจะเข้าไปช่วยเหลือ⁶⁴ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังเปิดความสัมพันธ์กับจีนในช่วงปี 1971 – 1972 รวมถึงเริ่มถอนกำลังทหารออกจากเวียดนาม การดำเนินการดังกล่าวของสหรัฐฯ ทำให้เกาหลีใต้ต้องเร่งหาทางพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการผลิตสินค้าทุน (Capital Goods) รวมถึงการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ และเพื่อแข่งขันกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักของเกาหลีเหนือ ปัจจัยข้างต้นนำมาสู่การที่รัฐบาลเกาหลีใต้ในช่วงเวลานี้เร่งให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้นจนในที่สุดบริษัทเหล่านี้ก็เติบโตและก้าวขึ้นมาเป็นกลุ่มธุรกิจหลักของประเทศ⁶⁵ คือ กลุ่มธุรกิจแชโบล (Chaebol) ซึ่งเป็นกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรม

⁶² Song, B. N., (1990). *The Rise of the Korean Economy*. Hong Kong: Oxford University Press, p. 96.

⁶³ Seth. M. J., *South Korea's Economic Development, 1948–1996*, p. 6.

⁶⁴ ซองโฮ ชิน, (2559). *นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีใต้* (แปลโดย ภัททริรา จิตต์เกษม). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 84.

⁶⁵ Seth. M. J., *South Korea's Economic Development, 1948–1996*, p. 6.

ข้ามชาติที่มีครอบครัวใหญ่เป็นเจ้าของ เช่น Daewoo, LG⁶⁶, Hyundai และ Samsung เป็นต้น โดยภาครัฐให้การสนับสนุนกลุ่มธุรกิจแชโบลด้วยการให้เงินอุดหนุน เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ สิทธิประโยชน์ทางการค้า และอำนาจผูกขาดภายในประเทศ เพื่อเอื้อให้บริษัทเหล่านั้นเพิ่มมูลค่าการส่งออก นอกจากนี้ยังออกกฎหมายแรงงานที่เข้าข้างฝ่ายนายจ้างมากกว่าฝ่ายลูกจ้างและควบคุมไม่ให้มีการเรียกร้องค่าแรงอันจะส่งผลให้บริษัทต้องแบกรับต้นทุนด้านแรงงานที่สูงขึ้น⁶⁷ ความสำเร็จของการส่งเสริมอุตสาหกรรมหนักของเกาหลีได้นำมาสู่พัฒนาการด้านเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด ตัวอย่างเช่น ในช่วงปี 1972 – 1982 ปริมาณการผลิตเหล็กกล้าของเกาหลีได้เพิ่มขึ้นถึง 14 เท่า โดยบริษัทผลิตเหล็กกล้าที่ภาครัฐของเกาหลีได้เป็นเจ้าของอย่าง Pohang Iron and Steel Company (POSCO) ประสบความสำเร็จในระดับโลก และได้รับการขนานนามว่าเป็นนิคมอุตสาหกรรมผลิตเหล็กกล้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก นอกจากนี้ ในช่วงทศวรรษ 1980 อุตสาหกรรมการต่อเรือของเกาหลีได้มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลกและได้รับคำชื่นชมว่าสามารถผลิตเรือได้รวดเร็วและตรงเวลา⁶⁸

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการในเชิงอุตสาหกรรมได้นำมาสู่ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านรายได้ เห็นได้จากข้อมูลเปรียบเทียบรายได้ประชาชนชาวเกาหลีใต้ที่อาศัยอยู่ในเมืองและในชนบท โดยพบว่าปี 1965 รายได้ของทั้งสองกลุ่มใกล้เคียงกัน แต่ในปี 1970 รายได้ของประชาชนในพื้นที่ชนบทกลับลดลง คิดเป็นสัดส่วน 67 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ที่เคยได้รับเมื่อปี 1965⁶⁹ โดยทางรัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดีพัค ชองฮี ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดทำโครงการ Saemaul Undong (เซมาอิล อุนดง) ในปี 1971 เพื่อเข้าไปพัฒนาพื้นที่ชนบทและส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ Saemaul Undong มีเป้าหมายหลัก 4 ประการ ได้แก่ (1) การเพิ่มรายได้ (2) การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานและคุณภาพชีวิต (3) การพัฒนาศักยภาพ และ (4) การปรับเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกในชุมชน⁷⁰ ตัวอย่างกิจกรรมภายใต้โครงการ Saemaul Undong อาทิ การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ได้แก่ ถนน แหล่งเก็บน้ำ ตลอดจนการพัฒนาาระบบไฟฟ้าและระบบโทรคมนาคม เป็นต้น โดยทางรัฐบาลส่งเสริมกิจกรรม

⁶⁶ ชื่อเดิมคือบริษัท Lucky-Goldstar

⁶⁷ Seth. M. J., *South Korea's Economic Development, 1948–1996*, p. 139.

⁶⁸ Ibid, pp. 6-7.

⁶⁹ Moore, M., (1984). Mobilization and disillusion in rural Korea: the Saemaul movement in retrospect. *Pacific Affairs*, 57(4), p. 584.

⁷⁰ Park, S., (2012). Analysis of Saemaul Undong: A Korean rural development programme in the 1970s. *Asia-Pacific Development Journal*, 16(2), p. 116.

ดังกล่าวผ่านการให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนการฝึกอบรม โครงการ Saemaul Undong ได้รับการผลักดันอย่างมากในช่วงที่ประธานาธิบดีพัค ชองฮี เป็นผู้นำเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม หลังการเสียชีวิตของประธานาธิบดีพัค ในปี 1979 โครงการ Saemaul Undong ก็ค่อย ๆ ถูกลดความสำคัญลงไป Saemaul Undong เป็นที่พูดถึงในหลายแง่มุม ในด้านหนึ่งมีการยกย่องโครงการดังกล่าวเพราะช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเกษตรตลอดจนโอกาสในการเข้าถึงตลาดให้กับประชาชนในชนบท ส่งเสริมการเพิ่มรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิต และปรับเปลี่ยนแนวคิดของประชาชนในพื้นที่ชนบทให้มีความขยัน (Diligence) การพึ่งพาตนเอง (Self-help) และการสร้างความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งถือเป็น 3 คุณค่าหลักที่ Saemaul Undong ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมโครงการยึดถือ⁷¹

อย่างไรก็ตาม Saemaul Undong ก็ได้รับเสียงวิจารณ์ ทั้งการที่ไม่สามารถช่วยเหลือบุคคลชายขอบได้ เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง จึงไม่สามารถนำแบบแผนโครงการ Saemaul Undong มาใช้ปฏิบัติได้จริง ในท้ายที่สุดก็ไม่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ ประเด็นต่อมาคือการที่ประชาชนส่วนหนึ่งตัดสินใจย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในเมืองใหญ่ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำโครงการ Saemaul Undong ก็ตาม โดยอัตราการย้ายถิ่นฐานช่วงต้นทศวรรษ 1960 มีสัดส่วน 1.3 คนต่อประชากร 100 คน แต่ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 มีสัดส่วนอยู่ที่ 3.7 คนต่อ ประชากร 100 คน⁷² นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญที่ว่าโครงการ Saemaul Undong เป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ของประธานาธิบดีพัค เนื่องจากปัญหาความเหลื่อมล้ำได้ส่งผลให้ฐานเสียงหลักของประธานาธิบดีพัค คือเหล่าประชาชนผู้อาศัยในพื้นที่ชนบท ไม่ลงคะแนนเสียงให้ประธานาธิบดีพัค อย่างที่เคยเป็นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อปี 1971 ซึ่งพัค ชองฮีชนะการเลือกตั้งอย่างเฉียดฉิว โดยมีผู้ลงคะแนนให้กับผู้ทำชิงตำแหน่งอย่าง คิม แดจุง กว่า 45 เปอร์เซ็นต์ของผู้มาใช้สิทธิ์ทั้งหมด ประธานาธิบดีพัค จึงจัดทำโครงการ Saemaul Undong ขึ้นเพื่อดึงดูดให้ฐานเสียงของตนกลับคืนมา⁷³

⁷¹ Ibid, pp. 117 – 122.

⁷² Ibid, pp. 133.

⁷³ Moore, M., (1984). Mobilization and disillusion in rural Korea: the Saemaul movement in retrospect. *Pacific Affairs*, 57(4), pp. 584 - 585.

ต่อมาในช่วงปลายทศวรรษ 1990 เกาหลีใต้เป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียซึ่งเกิดขึ้นในปี 1997⁷⁴ เห็นได้จากการที่ค่าเงินวอนลดลงกว่าครึ่งหนึ่ง อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น และรัฐบาลเกาหลีใต้ต้องกู้ยืมเงินจาก IMF กว่า 58 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเกาหลีใต้ได้รับผลกระทบจากภาวะฝืดเคืองทางการเงินมาตั้งแต่ช่วงปี 1996 เห็นได้จากยอดขายสินค้าอุตสาหกรรมที่ลดลงกว่าปีก่อน บริษัทในกลุ่มแชโบลกำไรลดลง และตลาดหุ้นเกาหลีใต้ตกลงกว่า 35 เปอร์เซ็นต์⁷⁵

3.1.3 ช่วงปี 1998 – 2007

ผลกระทบจากวิกฤตการณ์ในปี 1997 ทำให้รัฐบาลสมัยประธานาธิบดีคิม แดจุง (25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1998 – 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003) ต้องปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจของเกาหลีใต้หลายประการเพื่อให้ประเทศฟื้นตัว อันดับแรกคือการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อส่งเสริมการจัดทำนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล คือ “the Planning and Budget Commission” ภายใต้การดูแลของประธานาธิบดีโดยตรง เพื่อไม่ให้ดำเนินการผิดพลาดเหมือนอย่างในรัฐบาลก่อนหน้าภายใต้ประธานาธิบดีคิม ยองซัม (25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 – 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1998) ที่ไม่สามารถป้องกันผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินปี 1997 ได้ ประการต่อมา รัฐบาลของคิม แดจุง ได้ปฏิรูประนาคารแห่งเกาหลี (Bank of Korea: BOK) ตามแรงกดดันจาก IMF และภาคประชาชน เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวมีอิสระในการดำเนินงานและตัดสินใจทางการเงินมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับดอกเบี้ย เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากในช่วงก่อนการปฏิรูปซึ่งธนาคารแห่งเกาหลียังต้องดำเนินการภายใต้คำแนะนำจากรัฐบาลเป็นหลัก นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเป็นเจ้าของกิจการของภาครัฐ⁷⁶ ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลของประธานาธิบดีคิม แดจุง ยังส่งเสริมการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างชาติ อาทิ การลดกฎเกณฑ์ ข้อจำกัดเกี่ยวกับการลงทุนจาก

⁷⁴ วิกฤตการณ์ทางการเงินในปี 1997 เริ่มต้นมาจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทของไทยแทนการอิงเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากไทยประสบภาวะหนี้สาธารณะสูงซึ่งมีที่มาจากการกู้ยืมมาใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ภาวะดังกล่าวส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ไปยังประเทศข้างเคียง เช่น มาเลเซียอินโดนีเซีย และกระทบเกาหลีใต้ในที่สุด เนื่องจากไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้กู้ยืมของเกาหลีใต้ มูลค่ากว่า 173 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังเป็นแหล่งส่งออกกว่าหนึ่งในสามของปริมาณสินค้าส่งออกทั้งหมด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกาหลีใต้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตการณ์ทางการเงินในปี 1997 เป็นอย่างมาก

⁷⁵ Heo, U., & Roehrig, T., (2010). *South Korea since 1980*: Cambridge University Press, pp. 93-94.

⁷⁶ Kim, E. M., & Mah, J. S., (2006). Patterns of South Korea's Foreign Direct Investment Flows into China. *Asian Survey*, 46(6), p. 884.

ต่างประเทศ การเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายทุนและการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินของต่างชาติ โดยเพิ่มปริมาณสัดส่วนหุ้นของต่างชาติในกิจการต่าง ๆ จาก 26 % เป็น 55 % และได้จัดตั้ง the Korean Investment Service Center (KISC) เพื่อให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของชาวต่างชาติ นอกจากนี้ยังให้สิทธิพิเศษทางภาษี และจัดตั้ง Foreign Investment Zone โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล มาตรการเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างชาติข้างต้นประสบความสำเร็จอย่างมาก เห็นได้จากการที่ปริมาณการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ของเกาหลีใต้เพิ่มมากขึ้น จากในช่วงปี 1991 – 1996 มีมูลค่า 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ มาเป็น 2.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1998 ต่อมาเพิ่มขึ้นอีกเป็น 5.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1999 และ 9.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2000⁷⁷

ในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ความริเริ่มด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของเกาหลีใต้ก็คือการดำเนินเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) โดยชิลีถือประเทศคู่ค้าแรกที่เกาหลีใต้ดำเนิน FTA ด้วย ทั้งสองประเทศได้ลงนามในข้อตกลงเขตการค้าเสรีอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2002 และมีผลบังคับใช้วันที่ 1 เมษายน 2004 ข้อตกลงดังกล่าวส่งเสริมให้เกาหลีใต้ส่งออกสินค้าไปยังชิลีได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปิดตลาดในอเมริกากลางและอเมริกาใต้⁷⁸ นอกจากนี้ ในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ยังมีการจัดทำ FTA กับประเทศอื่น ๆ ได้แก่ สิงคโปร์ (มีผลบังคับใช้เมื่อ 2 มีนาคม ค.ศ. 2006) ประเทศในกลุ่ม EFTA⁷⁹ (มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 กันยายน ค.ศ. 2006) และประเทศในกลุ่มอาเซียน (มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2006)⁸⁰ กล่าวได้ว่า การจัดทำ FTA ถือเป็นหนึ่งเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจเกาหลีใต้ในช่วงเวลานั้น

3.1.4 ช่วงปี 2008 – 2019

หลังจากประธานาธิบดีอี มยองบัก เข้ารับตำแหน่งในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 เขาได้มุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ 747 เพื่อส่งเสริมให้เกาหลีใต้มีเศรษฐกิจเติบโตขึ้น 7 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ประชากรมี GDP เฉลี่ย 40,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเกาหลีใต้มี

⁷⁷ Heo, U., & Roehrig, T., (2010). *South Korea since 1980*, pp. 104-105.

⁷⁸ ซองโฮ ซิน, (2559). *นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีใต้*, หน้า 133.

⁷⁹ สมาชิกในกลุ่ม EFTA (European Free Trade Association) ได้แก่ ไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และ สวิตเซอร์แลนด์

⁸⁰ ปัจจุบันเกาหลีใต้มี FTA 15 ฉบับ (รวมทั้งสิ้น 52 ประเทศ) ได้แก่ ชิลี สิงคโปร์ ประเทศกลุ่ม EFTA อาเซียน อินเดีย สหภาพยุโรป เปรู สหรัฐอเมริกา ตุรกี ออสเตรเลีย แคนาดา จีน นิวซีแลนด์ เวียดนาม และโคลัมเบีย

ขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 7 ของโลก⁸¹ อย่างไรก็ตามในปี 2008 ได้เกิดบอบททดสอบที่สำคัญคือ วิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ (Subprime Mortgage Crisis) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ ซึ่งเกิดจากภาวะฟองสบู่แตกของตลาดอสังหาริมทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาเนื่องจากธนาคารได้ปล่อยสินเชื่อที่มีความน่าเชื่อถือต่ำ (Subprime) ทำให้มีการเก็งกำไรในตลาดที่อยู่อาศัย เหตุการณ์ข้างต้น ส่งผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย (Recession) ความคล่องตัวของตลาดสินเชื่อทั่วโลกและระบบธนาคารลดลง โดยในกรณีของเกาหลีใต้ วิกฤตดังกล่าวทำให้เงินวอนอ่อนค่าลงกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ปี 2008 ส่งผลให้เกิดการถอนเงินทุนต่างชาติจำนวนมหาศาลจากตลาดการเงินของเกาหลีใต้ในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม ปี 2008 มูลค่ากว่า 69.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ถือเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนไหลเข้าในรอบ 10 ปี นับตั้งแต่ปี 1998 ซึ่งมีมูลค่ากว่า 221.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ⁸² นอกจากนี้ยังส่งผลให้ปริมาณหนี้ต่างประเทศระยะสั้น เพิ่มขึ้นโดยเฉพาอย่างยิ่งในช่วงครึ่งหลังของปี 2008 และครึ่งแรกของปี 2009⁸³ โดยทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกด้วยการกำหนดนโยบายการเงินและการคลังเพื่อจัดการกับวิกฤตดังกล่าว อาทิ แผนกระตุ้นเศรษฐกิจการคลัง เป็นต้น การดำเนินการข้างต้นประกอบกับปริมาณการส่งออกที่สูงขึ้นซึ่งมีที่มาจากค่าเงินวอนที่อ่อนลงและความต้องการสินค้าจากจีนทำให้ปริมาณ GDP ของเกาหลีใต้จากที่ลดลง 0.2 เปอร์เซ็นต์ในปี 2009 ได้เพิ่มสูงขึ้นกว่า 6.1 เปอร์เซ็นต์ในปี 2010⁸⁴ นอกจากนี้ รัฐบาลยังส่งเสริมความริเริ่มด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ อาทิ การวิจัยและการพัฒนา การดำเนินนโยบาย Low-carbon, Green Growth เพื่อส่งเสริมความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมทางสังคม รวมถึงนโยบาย Global Korea เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ เป็นต้น⁸⁵ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังขยายความร่วมมือด้าน FTA กับหลายเขตเศรษฐกิจที่สำคัญในช่วงเวลานั้น เช่น อินเดียในปี 2010 สหภาพยุโรปในปี 2011 และสหรัฐฯ ในปี 2012

ในสมัยประธานาธิบดีพัค กึนฮเย (25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2013 – 10 มีนาคม ค.ศ. 2017) มีการดำเนินนโยบาย Creative Economy เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์

⁸¹ Heo, U., & Roehrig, T., (2010). *South Korea since 1980*, p. 126.

⁸² Cho, H., (2012). *Korea's Experience with Global Financial Crisis*. Ottawa: The North-South Institute, pp. 5 – 6.

⁸³ Ibid., p. 7.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ ลีว อังสุภวงศ์, (2553). *ผลกระทบของการลงทุนจากสาธารณรัฐเกาหลีสู่การพัฒนาของกลุ่มประเทศ CLMV*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกาหลีศึกษา (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 18 – 19.

และนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมไอที โดยมีการตั้งเป้าหมายหลักไว้ 3 ประการ ได้แก่ การสร้างงานและตลาดใหม่ซึ่งผสมผสานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมบทบาทนำของเกาหลีใต้ในระดับโลก และการสร้างสังคมที่สนับสนุนการใช้ความคิดสร้างสรรค์⁸⁶ โดย Creative Economy มียุทธศาสตร์ 7 ประการ ได้แก่ 1. การเปิดตลาดและการสร้างงาน 2. การพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อเป็นธุรกิจที่จะเติบโตในอนาคต 3. การเป็นชาติแห่งสตาร์ทอัพ (Startup Nation) 4. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ Creative Economy โดยการเปิดรับและแบ่งปัน (Open and Share) 5. การสร้างระบบที่ส่งเสริมการศึกษาเชิงลึก 6. การส่งเสริม K-Move และ 7. การจัดตั้งกระทรวงวิทยาศาสตร์ ไอซีทีและการวางแผนอนาคต (Ministry of Science, ICT and Future Planning)⁸⁷

ต่อมาในสมัยประธานาธิบดีมุน แจอิน (10 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 – ปัจจุบัน⁸⁸) มีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ J-nomics ประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก ๆ คือ 1. การเพิ่มตำแหน่งงานในภาครัฐกว่า 810,000 ตำแหน่งภายในระยะเวลา 5 ปี 2. การเพิ่มสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ประกอบการที่มีบุตรไม่เกิน 5 ขวบ บุคคลว่างงาน และผู้สูงอายุ และ 3. การลดอิทธิพลของกลุ่มธุรกิจแชร์โบลด้วยการตัดสิทธิพิเศษที่รัฐบาลเคยให้กับบริษัทเหล่านี้⁸⁹ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินนโยบาย New Southern Policy เพื่อเป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีใต้ ประเทศในอาเซียน และอินเดีย ตลอดจนความช่วยเหลือประเทศในอาเซียนให้สามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและขีดความสามารถด้านอื่น ๆ

3.1.5 ภาพรวมพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้

ช่วงปี 1961 – 1997 ถือเป็นหมุดหมายสำคัญแห่งการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดของเกาหลีใต้ ปัจจัยสำคัญคือการปฏิรูปเศรษฐกิจผ่านการบังคับใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี 1962 นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้จากการมุ่งเน้นอุตสาหกรรมเบา เช่น อาหาร สิ่งทอ ในช่วงปี 1953 – 1960 มาเป็นอุตสาหกรรมหนักและ

⁸⁶ United Nations Conference on Trade and Development., *Strengthening the Creative Industries for Development in the Republic of Korea*. Retrieved from https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcted2017d4_en.pdf, p. 7.

⁸⁷ Cha, D., (2015). The creative economy of the Park Geun-hye administration. *Korea's Economy*, 30, p. 37.

⁸⁸ หมายถึงปี 2019

⁸⁹ Lee, J. W., Can Moon's J-nomics save South Korea's economy? Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/1253926/can-moons-j-nomics-save-south-koreas-economy->

เคมีภัณฑ์ ได้แก่ อุตสาหกรรมเหล็กกล้า เคมีภัณฑ์ โลหะ การผลิตเครื่องจักร การต่อเรือ และ อิเล็กทรอนิกส์ ในช่วงทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา โดยผู้ประกอบการที่สำคัญคือกลุ่มธุรกิจแชโบล อาทิ Daewoo, LG, Hyundai และ Samsung แม้ว่าพัฒนาการทางเศรษฐกิจจะนำมาสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำแต่เกาหลีใต้ภายใต้การนำของประธานาธิบดีพัค ชองฮี ก็เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านการดำเนินโครงการ Saemaul Undong เพื่อส่งเสริมการพัฒนาในพื้นที่ชนบท ประเด็นต่อมาความริเริ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเกาหลีใต้ ได้แก่ การจัดตั้งเขตการค้าเสรี ซึ่งเริ่มดำเนินการภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีคิม แดจุง นอกจากนี้ นโยบายทางเศรษฐกิจในระยะหลังก็มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ 747 และ Low-carbon, Green Growth ของประธานาธิบดีอี มยองบัก นโยบาย Creative Economy ของประธานาธิบดีพัค กึนฮเย และ นโยบาย J-nomics รวมถึง New Southern Policy ของประธานาธิบดีมุน แจอิน นโยบายที่กล่าวถึงนี้ล้วนแล้วแต่มีส่วนสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่ผ่านมาเกาหลีใต้ต้องเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจระดับโลกถึงสองครั้ง คือ วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชียในปี 1997 และวิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ในปี 2008 ซึ่งทางรัฐบาลก็ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะ ตลอดจนการส่งเสริมการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้จนกระทั่งสามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์ข้างต้นไปได้ในที่สุด

3.2 พัฒนาการด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้

ในส่วนนี้จะนำเสนอพัฒนาการด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องประเทศคู่ค้า และประเทศที่เกาหลีใต้นิยมเข้าไปลงทุน โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงเวลาเหมือนที่ใช้อธิบายพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ คือ (1) ช่วงปี 1953 – 1960 ซึ่งยังไม่มีริเริ่มด้านการค้า การลงทุนมากนัก (2) ช่วงปี 1961 – 1997 หลังจากมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจในปี 1961 เกาหลีใต้ก็เริ่มดำเนินการค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น รวมถึงเริ่มเปิดตลาดกับประเทศคอมมิวนิสต์ในช่วงทศวรรษ 1980 ส่วนในด้านการลงทุน เกาหลีใต้ก็เริ่มออกไปลงทุนยังต่างประเทศ โดยที่แรกคือ อินโดนีเซีย เมื่อปี 1968 (3) ช่วงปี 1998 – 2007 มีความเปลี่ยนแปลงสำคัญ คือจีนก้าวขึ้นมาเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับที่ 1 ของเกาหลีใต้แทนที่สหรัฐอเมริกา และ (4) ช่วงปี 2008 – 2019 ซึ่งการค้า การลงทุนระหว่างเกาหลีใต้และจีนเริ่มประสบ

ปัญหา ทำให้เกาหลีใต้เริ่มหาคู่ค้าและแหล่งลงทุนใหม่ นั่นคือ ประเทศในอาเซียน ข้อมูลพัฒนาการด้านการค้าและการลงทุนของเกาหลีใต้ในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

3.2.1 ช่วงปี 1953 – 1960

ด้วยเหตุที่ว่าความมั่นคงทางการเมืองรวมถึงเรื่องความร่วมมือประเทศกับเกาหลีเหนือเป็นสิ่งที่ยุทธศาสตร์เกาหลีใต้ให้ความสำคัญจึงส่งผลให้ความริเริ่มทางการค้า การลงทุนในช่วงปี 1953 – 1960 ยังมีไม่มากนัก โดยเกาหลีใต้เน้นการนำเข้าสินค้าอุปโภค บริโภค เช่น อาหารและเครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนการลงทุนจะเน้นด้านการศึกษาเป็นหลัก อาทิ การส่งเสริมให้ประชากรในประเทศได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้นำมาสู่การสร้างแรงงานที่มีคุณภาพและช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงต้นทศวรรษ 1960⁹⁰ นอกจากนี้ยังเริ่มสนับสนุนการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ⁹¹

3.2.2 ช่วงปี 1961 – 1997

ในช่วงเวลานี้ถือเป็นยุคแรกเริ่มในการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากสองประเทศหลัก ๆ คือ สหรัฐอเมริกา และ ญี่ปุ่น โดยสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกและประเทศผู้ลงทุนรายสำคัญของเกาหลีใต้ อีกทั้งยังช่วยถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกาหลีใต้อีกด้วย⁹² ส่วนญี่ปุ่นก็เป็นแหล่งนำเข้าสินค้าและผู้ลงทุนรายสำคัญในเกาหลีใต้⁹³ ในกรณีของสหรัฐฯ เกาหลีใต้ได้ใช้ความสัมพันธ์ทางการเมืองและการทหารที่มีกับสหรัฐฯ ในการส่งเสริมปริมาณการค้าและการส่งออกของตน เห็นได้จากการที่เกาหลีใต้ส่งทหารกว่า 300,000 นายเข้าร่วมในสงครามเวียดนาม หลังจากนั้นเกาหลีใต้ก็ได้รับผลประโยชน์จากคำสั่งซื้อสินค้ารวมถึงบริการไปยังสหรัฐฯ เวียดนามใต้⁹⁴ รวมถึงพันธมิตรทางทหารของสหรัฐฯ อาทิ บริษัท Hyundai ของเกาหลีใต้ ที่ได้เข้าไปจัดตั้งโครงสร้าง

⁹⁰ Song, B. N., (1990). *The Rise of the Korean Economy*, p. 45.

⁹¹ Ibid., p. 89.

⁹² Macdonald, D. S., (2018). *The Koreans: Contemporary politics and society*: Routledge, p. 193.

⁹³ Song, B. N., (1990). *The Rise of the Korean Economy*, p. 217.

⁹⁴ ผลจากอนุสัญญาเจนีวา (Geneva Accords) ในปี 1954 ได้ทำให้เวียดนาม ลาว และ กัมพูชา เป็นอิสระจากการปกครองของฝรั่งเศส โดยภายหลังเวียดนามได้แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ เวียดนามเหนือ และ เวียดนามใต้ จากนั้นในวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1976 ทั้งสองเวียดนามได้กลับมารวมตัวกันอีกครั้งภายใต้การปกครองในระบอบสังคมนิยม โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (Communist Party of Vietnam: CPV) เป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวของประเทศ

พื้นฐานและโครงข่ายคมนาคมในเวียดนามภายใต้คำสั่งของสหรัฐฯ เป็นต้น⁹⁵ การดำเนินการข้างต้นเป็นไปตาม “ข้อปฏิบัติบราวน์” ซึ่งเกาหลีใต้และสหรัฐฯ ลงนามร่วมกันเมื่อเดือนมีนาคม ปี 1966 ที่ระบุไว้ว่าหากเกาหลีใต้ส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม สหรัฐฯ จะให้ความช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทหาร รวมถึงจะเพิ่มปริมาณคำสั่งซื้อสินค้าเกาหลีใต้ และจะอนุญาตให้นักธุรกิจพ่อค้า รวมถึงวิศวกรชาวเกาหลีใต้เดินทางเข้าไปในเวียดนาม⁹⁶ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาปริมาณการค้าโดยรวมระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐฯ พบว่าสหรัฐอเมริกามีปริมาณดุลการค้ามากกว่าเกาหลีใต้มาโดยตลอด จนกระทั่งในปี 1986 ที่เกาหลีใต้มีปริมาณดุลการค้ามากกว่า⁹⁷

ในกรณีของญี่ปุ่น หลังจากการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และญี่ปุ่นในปี 1965 นำมาสู่การที่ญี่ปุ่นดำเนินการค้าและการลงทุนกับเกาหลีใต้มากยิ่งขึ้น โดยในปี 1966 ญี่ปุ่นถือเป็นผู้ลงทุนหลักอันดับที่ 2 รองจากสหรัฐฯ อีกทั้งยังเป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกาหลีใต้ นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังเป็นแบบอย่างที่เกาหลีใต้ใช้ในการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัยโดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรม โดยบริษัทเกาหลีใต้ส่วนหนึ่งยึดถือหลักการที่ว่า “จงทำในสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นทำสำเร็จแล้ว แต่ทำในราคาที่ถูกลงและรวดเร็วกว่า” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้เกาหลีใต้จะไม่ไว้วางใจญี่ปุ่นเพราะประสบการณ์การตกเป็นเมืองขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง⁹⁸ แต่ในอีกด้านเกาหลีใต้ก็เลือกใช้การเจริญเติบโตตามแบบฉบับของญี่ปุ่นเป็นตัวอย่างสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของตน⁹⁹ นอกจากนี้ญี่ปุ่นถือเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าที่สำคัญของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้ากลุ่มเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ประกอบ ตลอดจนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก¹⁰⁰

อย่างไรก็ตาม ในช่วงทศวรรษ 1980 เกาหลีใต้เริ่มขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศคู่ค้าอื่น ๆ เพื่อลดการพึ่งพาสหรัฐฯ และ ญี่ปุ่น ในด้านเศรษฐกิจ รวมถึงเพื่อลดผลกระทบจากนโยบายกีดกันทางการค้า (Protectionism) ตลาดส่งออกสำคัญในช่วงเวลานี้ได้แก่ ฮังกง (ในฐานะตัวแทนของจีน)¹⁰¹ แคนาดา เยอรมันตะวันตก¹⁰² ซาอุดีอาระเบีย สหราชอาณาจักร รวมถึงประเทศอื่น ๆ ใน

⁹⁵ Seth. M. J., *South Korea's Economic Development, 1948-1996*, p. 5.

⁹⁶ ซองโฮ ซิน, (2559). *นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีใต้*, หน้า 85.

⁹⁷ Song, B. N., (1990). *The Rise of the Korean Economy*, p. 211.

⁹⁸ เกาหลีตกเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่นในช่วงปี 1910 - 1945

⁹⁹ Seth. M. J., *South Korea's Economic Development, 1948-1996*, pp. 5-6.

¹⁰⁰ Song, B. N., (1990). *The Rise of the Korean Economy*, p. 217.

¹⁰¹ ภายหลังจากเกาหลีใต้และจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1992

ภูมิภาคยุโรป ออสเตรเลีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และเอเชีย¹⁰³ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังเริ่มนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นนอกจากสหรัฐฯ และ ญี่ปุ่น ได้แก่ การนำเข้าน้ำมันจากอินโดนีเซีย ซาอุดีอาระเบีย และคูเวต รวมถึงสินค้านอื่น ๆ จากมาเลเซีย ออสเตรเลีย เยอรมันตะวันตก และฮ่องกง เป็นต้น¹⁰⁴

และในช่วงทศวรรษ 1980 นี้เองเกาหลีใต้ได้เริ่มทำการค้ากับประเทศที่มีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ภายใต้นโยบาย “Nordpolitik”¹⁰⁵ โดยเกาหลีใต้เริ่มแสดงท่าทีเป็นมิตรกับประเทศคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 1970 แล้ว เห็นได้จากในปี 1971 เกาหลีใต้อนุญาตให้นักธุรกิจจากประเทศคอมมิวนิสต์เข้ามาดำเนินธุรกิจกับบริษัทเกาหลีใต้ ต่อมาในปี 1973 ได้ยกเลิกข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้ากับประเทศคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคยุโรปตะวันออก แก้ไขข้อบังคับด้านการค้าอื่น ๆ อนุญาตให้มีการรับส่งพัสดุไปรษณีย์กับประเทศคอมมิวนิสต์ และอนุญาตให้เรือจากประเทศคอมมิวนิสต์จอดที่ท่าเรือของเกาหลีใต้ได้ หลังจากนั้นในปี 1974 ทางรัฐบาลก็อนุญาตให้นักธุรกิจเกาหลีใต้เข้าร่วมการประมูลของบริษัทที่มาจากประเทศคอมมิวนิสต์¹⁰⁶ จากนั้นในปี 1981 เกาหลีใต้เริ่มค้าขายกับจีน (ฮ่องกง) ซึ่งได้กลายเป็นคู่ค้าจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ที่สำคัญของเกาหลีใต้ในเวลาต่อมา และในปี 1985 ประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ได้แก่ สหภาพโซเวียตและประเทศในยุโรปตะวันออกก็เริ่มมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเกาหลีใต้ แม้ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และประเทศเหล่านี้จะไม่มากนัก แต่สหภาพโซเวียต ยูโกสลาเวีย ฮังการี และ โปแลนด์ ก็ได้เข้ามาตั้งสำนักงานด้านการค้าในกรุงโซล เมืองหลวงของเกาหลีใต้ นอกจากนี้ยังอนุญาตให้เกาหลีใต้

¹⁰² ในช่วง ค.ศ. 1949 – 1990 เยอรมนีได้แบ่งการปกครองออกเป็นสองส่วน คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมนี (เยอรมนีตะวันออก) และ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (เยอรมนีตะวันตก) โดยได้กลับมารวมตัวกันเป็น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1990

¹⁰³ Macdonald, D. S., (2018). *The Koreans: Contemporary politics and society*, pp. 213 – 214.

¹⁰⁴ Ibid., p. 214.

¹⁰⁵ Nordpolitik คือ นโยบายต่างประเทศของเกาหลีใต้ในการสานความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นพันธมิตรของเกาหลีเหนือ ได้แก่ สหภาพโซเวียตและจีน เพื่อที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์กับเกาหลีใต้จะได้กระตุ้นให้เกาหลีเหนือยอมเข้ามาพูดคุยกับเกาหลีใต้และร่วมกันหาแนวทางสร้างความสงบบนคาบสมุทรเกาหลีต่อไป นโยบาย Nordpolitik ดำเนินการในสมัยประธานาธิบดีโน แทอู (25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 – 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993) ผลจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวช่วยให้เกาหลีใต้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ เริ่มตั้งแต่ในปี 1989 กับฮังการี โปแลนด์ และยูโกสลาเวีย ในปี 1990 กับเชโกสโลวาเกีย บัลแกเรีย โรมาเนีย และมองโกเลีย ต่อมาได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1990 กับจีนเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1992 และกับเวียดนามเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1992

¹⁰⁶ ซองโฮ ซิน, (2559). *นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีใต้*, หน้า 91.

เข้าไปจัดตั้งสำนักงานด้านการค้าในเมืองหลวงของประเทศตนอีกด้วย¹⁰⁷ การค้าระหว่างเกาหลีใต้กับประเทศคอมมิวนิสต์ในปี 1985 มีมูลค่ากว่า 1.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มสูงมากกว่าสองเท่าตัวในปี 1988 ซึ่งมีปริมาณการค้ากว่า 3.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁰⁸ กล่าวได้ว่าการเปิดเศรษฐกิจกับประเทศคอมมิวนิสต์มีส่วนสำคัญในการเพิ่มปริมาณการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้

นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังเริ่มออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (Outward Foreign Direct Investment: OFDI) โดยเริ่มที่อินโดนีเซียเป็นอันดับแรกในปี 1968 การลงทุนในต่างประเทศของเกาหลีใต้กระทำภายใต้เงื่อนไขพิเศษได้แก่ (1) การพัฒนาและนำเข้าวัตถุดิบ (2) การผลิตสินค้าหรือบริการที่ไม่สามารถทำได้ในประเทศ (3) การช่วยแก้ปัญหาด้านการส่งออก (4) การรักษาสิทธิด้านประมง และ (5) การย้ายที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมไปยังต่างประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก¹⁰⁹

สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเกาหลีใต้ไปลงทุนยังต่างประเทศมากขึ้น ประกอบด้วยเรื่องค่าแรงภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้น การที่ประเทศพัฒนาแล้วดำเนินนโยบายกีดกันทางการค้า (Protectionism) ผ่านการเพิ่มกฎเกณฑ์ทางการค้าต่อผลิตภัณฑ์ที่มาจากเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม สิ่งทอ และรองเท้า¹¹⁰ และปัญหาค่าเงินวอนแข็งตัวในช่วงปี 1986 – 1989 จาก 861 ไปเป็น 680 วอนต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐ¹¹¹ โดยในปี 1987 ได้มีการผ่อนคลายกฎระเบียบเกี่ยวกับ OFDI มากขึ้น และในปี 1994 มีการเปิดเสรีให้ธุรกิจอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในปี 1968 ให้สามารถออกไปลงทุนยังต่างประเทศได้ ยกเว้นบางภาคส่วน เช่น อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น¹¹² ต่อมาในปี 1996 ได้ปรับเปลี่ยนให้ทุกภาคธุรกิจสามารถลงทุนในรูปแบบ OFDI ได้ ผู้ประกอบการเกาหลีใต้ลงทุนในสาขาการผลิตมากที่สุด โดยเน้นที่อุตสาหกรรมเบา ได้แก่ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อาหาร และรองเท้า เป็นต้น อุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ โลหะและการแปรรูป ยานพาหนะ ปิโตรเลียมและเคมี อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และการสื่อสาร รวมถึงอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้แก่ เหมืองแร่ ประมง ป่าไม้ การค้า และโครงสร้าง เป็นต้น แม้ในช่วงต้นทศวรรษ 1990

¹⁰⁷ Macdonald, D. S., (2018). *The Koreans: Contemporary politics and society*, p. 214.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Kim, E. M., & Mah, J. S., (2006), Patterns of South Korea's foreign direct investment flows into China, p. 884.

¹¹⁰ Ibid., p. 888.

¹¹¹ Lee, C. H., (1994). Korea's direct foreign investment in Southeast Asia. *ASEAN Economic Bulletin*, p. 286.

¹¹² Kim, E. M., & Mah, J. S. (2006), Patterns of South Korea's foreign direct investment flows into China, p. 884.

เกาหลีใต้จะส่ง OFDI ไปยังประเทศในอเมริกาเหนือคือ สหรัฐอเมริกา เป็นหลัก¹¹³ แต่ภายหลังจากที่ค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไปลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาในขณะนั้น คือ จีน ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และละตินอเมริกา นอกจากนี้ก็มีการลงทุนในประเทศพัฒนาอื่น ๆ อาทิ ญี่ปุ่น และประเทศในยุโรป ตะวันตก¹¹⁴ โดยผู้ประกอบการแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ๆ คือกลุ่ม SME และกลุ่ม Chaebol แม้กลุ่มแรกจะมีจำนวนผู้ประกอบการที่มากกว่าแต่เมื่อพิจารณามูลค่าการลงทุนพบว่ากลุ่ม Chaebol มีสัดส่วนมากกว่า¹¹⁵¹¹⁶

3.2.3 ช่วงปี 1998 – 2007

ความเปลี่ยนแปลงด้านการค้า การลงทุนที่สำคัญของเกาหลีใต้ในช่วงเวลานี้คือเรื่องคู่ค้า โดยนับตั้งแต่ปี 2004 เป็นต้นมา จีนได้เลื่อนขั้นขึ้นมาเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของเกาหลีใต้แทนที่สหรัฐฯ ที่เคยเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของเกาหลีใต้มาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1962 อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านจีนก็ถือเป็นคู่แข่งที่สำคัญของเกาหลีใต้ในด้านการค้า การลงทุนเช่นเดียวกัน¹¹⁷ มูลค่าการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนในปี 2008 สูงถึง 168.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังข้อมูลในแสดงปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีน ตั้งแต่ปี 1990 – 2008

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹¹³ Ibid., p. 888.

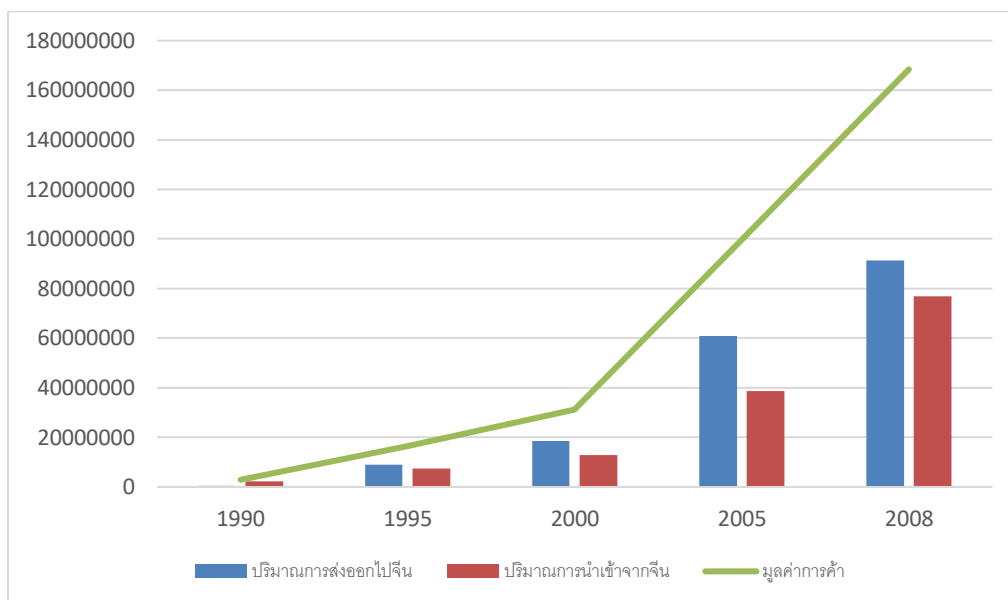
¹¹⁴ Ibid., p. 886.

¹¹⁵ Ibid., pp. 887-888.

¹¹⁶ จากข้อมูลของ Korea Eximbank เมื่อพิจารณาข้อมูลการออกไปลงทุนต่างประเทศ (OFDI) จนถึงปี 2004 พบว่ามีการลงทุนจากผู้ประกอบการ SME ทั้งหมด 13,256 โครงการ คิดเป็น 60% ของโครงการ OFDI ทั้งหมด มีมูลค่าการลงทุนเพียง 10.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 27% ของ OFDI ทั้งหมด ในขณะที่มีการลงทุนจากบริษัทในกลุ่มธุรกิจ Chaebol ทั้งหมด 2,272 โครงการ คิดเป็น 10% ของโครงการ OFDI ทั้งหมด แต่มีมูลค่าการลงทุนสูงถึง 27.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 69% ของ OFDI ทั้งหมด

¹¹⁷ Seth. M. J., South Korea's Economic Development, 1948–1996, p. 12.

แผนภูมิที่ 4 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนตั้งแต่ปี 1990 – 2008
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Heo, U., & Roehrig, T., (2010). *South Korea since 1980*: Cambridge University Press, p. 188.

จะเห็นได้ว่า ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนในช่วงปี 1990 – 2008 เพิ่มขึ้นสูงกว่า 6 เท่า นอกจากนี้ นับตั้งแต่ปี 2002 เป็นต้นมา จีนถือเป็นเป้าหมายอันดับ 1 ที่บริษัทเกาหลีใต้เข้าไปลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการผลิต อาทิ เครื่องนุ่งห่ม สิ่งทอ และรองเท้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และรถยนต์ เป็นต้น รวมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม¹¹⁸ ตัวอย่างบริษัทเกาหลีใต้ที่เข้าไปลงทุน คือ บริษัทแอลจี ที่เข้าไปตั้งฐานการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจีน¹¹⁹ เป้าหมายหลักในการเข้าไปลงทุนคือการเข้าไปตีตลาดจีนซึ่งถือว่ามีขนาดใหญ่ทั้งในการผลิตสินค้าเพื่อขายรวมถึงการส่งออกสินค้าทุน โดยเน้นพื้นที่ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ได้แก่ มณฑลซานตง มณฑลเจียงซู เทศบาลนครปักกิ่ง เทศบาลนครเทียนจิน และ มณฑลเหลียวหนิง ซึ่งต่างจากประเทศผู้ลงทุนในจีนรายอื่น ๆ ที่มักไปลงทุนในพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีนใกล้ ๆ ฮองกง ได้แก่ มณฑลฝูเจี้ยน มณฑลกวางตุ้ง และมณฑลไห่หนาน กล่าวได้ว่า การลงทุนของเกาหลีใต้ในพื้นที่เหล่านี้เป็นการเปิดตลาดเฉพาะ (Niche Market) เพื่อลดปัญหาการแข่งขันกับผู้ลงทุนจาก

¹¹⁸ Kim, E. M., & Mah, J. S., (2006), Patterns of South Korea's foreign direct investment flows into China, pp. 882 – 897.

¹¹⁹ Heo, U., & Roehrig, T., (2010). *South Korea since 1980*, p. 188.

ประเทศอื่น ๆ¹²⁰ โดยเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการเข้าไปลงทุนในจีนพอสมควร เห็นได้จากปริมาณการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2003 – 2004 ซึ่งคิดเป็น 40% ของ OFDI เกาหลีใต้ทั้งหมด¹²¹ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาพบว่าการลงทุนในภาคการผลิตสินค้าบริโภคในจีนลดน้อยลงและเน้นการผลิตสินค้าทุนมากยิ่งขึ้น¹²² การเข้าไปลงทุนในจีนของเกาหลีใต้ประสบปัญหาอยู่บ้าง ไม่ว่าจะเป็นความไม่แน่นอนของนโยบายจีน การตีความกฎหมาย ความขัดแย้งกับผู้ร่วมลงทุนชาวจีน การขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับภาคการผลิต ความสามารถในการผลิต รวมถึงค่าแรงที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ทางเกาหลีใต้เริ่มขยายฐานการลงทุนไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีคุณลักษณะหลายประการเหมือนจีน ได้แก่ ความเหมาะสมของที่ตั้ง ความคล่องตัวทางวัฒนธรรม และค่าแรงราคาถูกทำให้ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้¹²³

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลานี้เกาหลีใต้ยังคงดำเนินการเพื่อรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ เห็นได้จากการส่งทหารเข้าร่วมกับกองกำลังนานาชาติเพื่อแก้ปัญหาสงครามในอิรักเมื่อปี 2003 ซึ่งเกาหลีใต้ดำเนินการภายใต้การขอความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ที่เริ่มโจมตีอิรักเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2003 และได้ร้องขอประเทศฝ่ายเสรีนิยมกว่า 30 ประเทศทั่วโลกให้เข้าร่วมสนับสนุนสหรัฐฯ ในการทำสงครามต่ออิรัก โดยเกาหลีใต้ให้การสนับสนุนด้วยการส่งทหารจำนวน 575 นาย คณะแพทย์ 100 คน และหน่วยเชลยทุน เข้าไปปฏิบัติการในอิรักจนถึงปี 2005¹²⁴ การดำเนินการข้างต้นของเกาหลีใต้เป็นการแสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้อยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐฯ ทำให้ในเวลาต่อมาเกาหลีใต้ได้รับคัดเลือกให้เข้าไปช่วยดำเนินการฟื้นฟูอิรักผ่านการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล การไฟฟ้า การชลประทาน การระบายน้ำ การทางพิเศษ โรงงานปิโตรเคมี และการพัฒนาบ่อน้ำมัน ส่งผลให้ผู้ประกอบการเกาหลีใต้เข้าไปลงทุนรวมถึงส่งออกสินค้าไปยังอิรักมากยิ่งขึ้น และนำประสบการณ์ที่ได้มาใช้ในการดำเนิน

¹²⁰ Kim, E. M., & Mah, J. S., (2006), Patterns of South Korea's foreign direct investment flows into China, pp. 893 – 894.

¹²¹ Ibid., p. 884.

¹²² Ibid., pp. 890 – 891.

¹²³ Ibid., p. 897.

¹²⁴ ซองโฮ ซิน, (2559). นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีใต้, หน้า 141.

ธุรกิจในภูมิภาคตะวันออกกลางต่อไป¹²⁵ ผลประโยชน์ข้างต้นนี้ถือเป็นรางวัลเพื่อตอบแทนความช่วยเหลือและการอยู่เคียงข้างสหรัฐฯ ของเกาหลีใต้ในช่วงสงครามอิรัก

3.2.4 ช่วงปี 2008 – 2019

การดำเนินนโยบายการค้า การลงทุนในช่วงเวลานี้มุ่งเน้นการจัดทำข้อตกลงเพื่อเปิดเสรีและความครอบคลุมกับประเทศที่มีเศรษฐกิจก้าวหน้า (Advanced Economy) และตลาดใหม่ ๆ โดยมีการเจรจาในหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน¹²⁶ นอกจากนี้ ในสมัยประธานาธิบดีพัค กึนเฮ มีการดำเนินนโยบายการค้าเพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในภูมิภาคมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการพัฒนาแบบแผนการค้าที่ใช้ได้กับทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ตลอดจนส่งเสริมการสร้างงานและข้อตกลงทางการค้าที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีส่วนร่วม เป็นต้น¹²⁷ โดยหนึ่งในความร่วมมือที่สำคัญคือ การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีจีน-เกาหลีใต้ (China-South Korea Free Trade Agreement) โดยได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2015 และบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 2015 ความตกลงข้างต้นมีที่มาจากความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนระหว่างเกาหลีใต้และจีนในช่วงก่อนหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2015 ซึ่งจีนถือเป็นคู่ค้าและแหล่งลงทุนอันดับ 1 ของเกาหลีใต้ ส่วนเกาหลีใต้ก็เป็นคู่ค้าอันดับ 3 และแหล่งลงทุนอันดับ 5 ของจีน¹²⁸

อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการบังคับใช้ FTA แล้ว ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนในปี 2016 กลับลดลง โดยระหว่างเดือนมกราคม – มิถุนายน ปริมาณการส่งออกเกาหลีใต้ไปยังจีนลดลงกว่า 10.1 เปอร์เซ็นต์ และปริมาณการส่งออกของจีนไปยังเกาหลีใต้ลดลงกว่า 8.7 เปอร์เซ็นต์¹²⁹ ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิ แสดงปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนตั้งแต่ปี 2008 – 2019 ดังนี้

¹²⁵ Ibid.

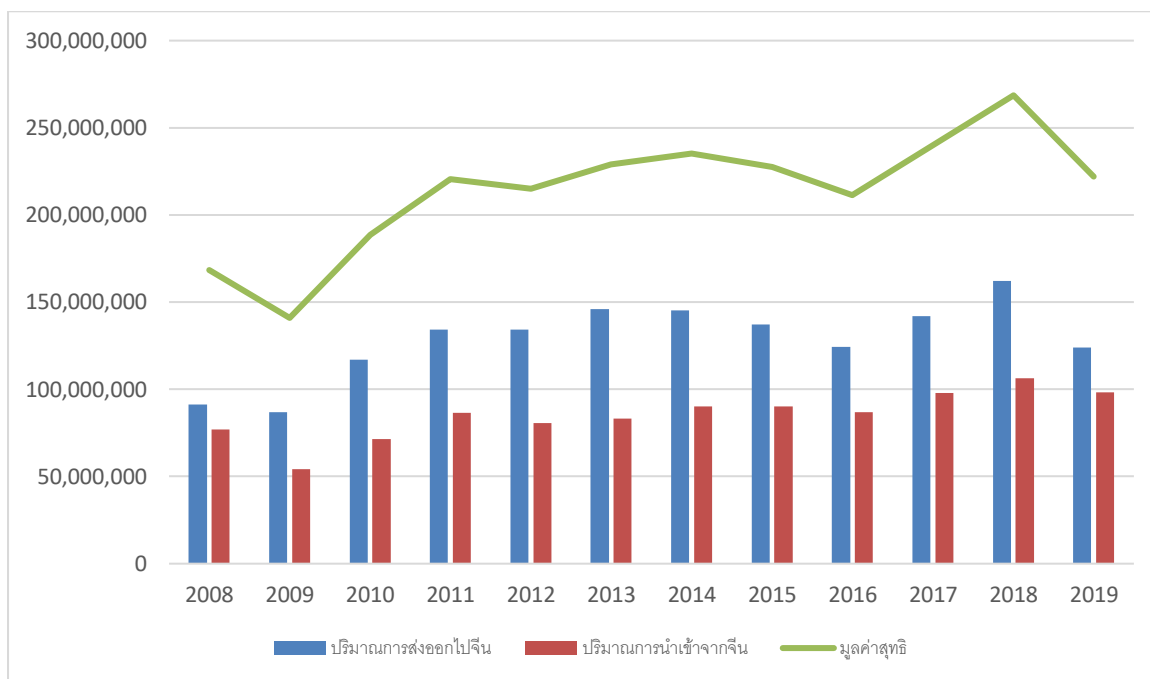
¹²⁶ Stangarone, T. Considerations for Korea and the Trans-Pacific Partnership. *Korea's Economy 2013*, 29, pp. 33 – 34.

¹²⁷ Ibid., p. 34.

¹²⁸ Li, S. Q., Tu, X. Q. & Liu, B. Progress and Implications of the China-Korea FTA. *Korea's Economy 2016*, 31, p. 14.

¹²⁹ Ibid., p. 20.

แผนภูมิที่ 5 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนตั้งแต่ปี 2008 – 2019
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Korea Customs Service., Import/Export By Country. Retrieved from <http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>

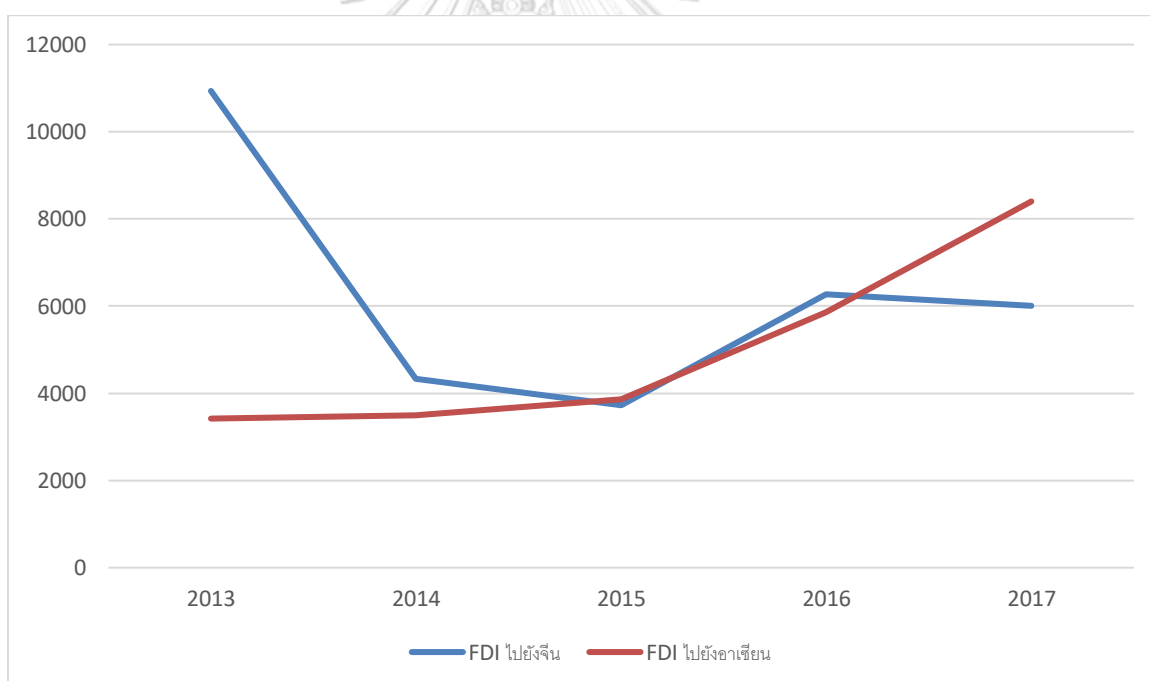
ยิ่งไปกว่านั้น ปริมาณนักท่องเที่ยวจีนในเกาหลีใต้และความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมบันเทิงก็ลดลงเช่นกัน ซึ่งเป็นผลมาจากท่าทีของเกาหลีใต้ที่จะดำเนินการติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธ THAAD (Terminal High-Altitude Area Defense) เนื่องจากจีนถือว่าการกระทำดังกล่าวเอื้อให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกมาเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน

นอกจากนี้ การที่จีนและสหรัฐฯ ดำเนินสงครามการค้าระหว่างกันตั้งแต่ช่วงกลางปี 2018 เป็นต้นมาทำให้เกาหลีใต้ได้รับผลกระทบไปด้วย เนื่องจากทั้งสองประเทศข้างต้นเป็นแหล่งส่งออกสินค้าที่สำคัญของเกาหลีใต้ คิดเป็นสัดส่วนกว่า 39 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของเกาหลีใต้ในปี 2018¹³⁰ ปัจจัยข้างต้นทำให้เกาหลีใต้พยายามหาทางลดผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยหนึ่งในยุทธวิธีที่เลือกใช้คือ การยกระดับความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจให้มากขึ้น โดยกลุ่มประเทศที่เกาหลีใต้ให้ความสำคัญมากคืออาเซียน เห็นได้จากการ

¹³⁰ Ock. H. J., New Southern Policy at Heart of Moon's Diplomatic Diversification. Retrieved from <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20181217000790>

ดำเนินนโยบาย New Southern Policy ซึ่งได้นำมาสู่การเพิ่มความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างเกาหลีใต้ และประเทศในอาเซียน รวมถึงการเพิ่มปริมาณการลงทุนไปยังอาเซียนมากยิ่งขึ้น ดังข้อมูลในแผนภูมิ เปรียบเทียบปริมาณการลงทุน (FDI) ของเกาหลีใต้ในจีน อาเซียน และในภาพรวม นอกจากนี้ เกาหลี ใต้ได้เริ่มย้ายฐานการผลิตจากจีนไปยังประเทศในอาเซียน คือ เวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม สินค้าที่มีมูลค่าสูง¹³¹ โดยตั้งแต่ปี 2014 เป็นต้นมา ปริมาณ FDI รวมถึงจำนวนผู้ประกอบการเกาหลี ใต้ที่เข้าไปดำเนินธุรกิจอาเซียนมีจำนวนมากกว่าในจีน นอกจากนี้ ในปี 2018 ปริมาณการลงทุน ของเกาหลีใต้ในอาเซียนเพิ่มขึ้น 3 เปอร์เซ็นต์ซึ่งสวนทางกับการลงทุนในจีนที่ลดลง 2 เปอร์เซ็นต์ในปี เดียวกัน¹³²

แผนภูมิที่ 6 เปรียบเทียบปริมาณการลงทุน (FDI) ของเกาหลีใต้ในจีน อาเซียน และในภาพรวม (หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา OECD.Stat., FDI Financial Flows - By Partner Country : Outward FDI by Instrument and by Partner Country.

Retrieved from <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=64194#>

¹³¹ Kim, B. G., South Korea-China Trade Volume Rises to Pre-THAAD Levels. Retrieved from

<http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20181219000632>

¹³² ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*. Jakarta:

ASEAN Secretariat, p. 25.

3.2.5 ภาพรวมพัฒนาการด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้

หลังผ่านพ้นวิกฤตการณ์ในสงครามเกาหลีช่วงปี 1950 – 1953 เกาหลีใต้ยังคงเผชิญกับข้อท้าทายด้านความไม่มั่นคงทางการเมืองทำให้ความริเริ่มด้านการค้า การลงทุนในช่วงปี 1953 – 1960 มีเพียงเล็กน้อย อาทิ การนำเข้าสินค้าเพื่ออุปโภค บริโภค การลงทุนด้านการศึกษา และเริ่มมีการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมาเกาหลีใต้มีพัฒนาการด้านการค้า การลงทุนอย่างเห็นได้ชัด โดยคู่ค้ารายสำคัญของเกาหลีใต้คือสหรัฐฯ และญี่ปุ่นซึ่งเป็นทั้งตลาดส่งออก ผู้ลงทุนและผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกาหลีใต้ ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1970 เกาหลีใต้ดำเนินนโยบาย Nordpolitik และเริ่มค้าขายกับประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ โดยมีคู่ค้าที่สำคัญคือฮ่องกง ซึ่งเป็นตัวแทนการค้าของจีนที่ยังไม่สถาปนาความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้จนกระทั่งถึงปี 1992 นอกจากนี้เกาหลีใต้ยังดำเนินความสัมพันธ์ด้านการค้ากับประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ คือ สหภาพโซเวียต ยูโกสลาเวีย ฮังการี และ โปแลนด์ แต่ก็ยังมีปริมาณการค้าไม่มากนักเมื่อเทียบกับฮ่องกง อย่างไรก็ตามหลังการสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนแล้วเกาหลีใต้และจีนมีปริมาณการค้าระหว่างกันที่มากขึ้นจนกระทั่งในปี 2004 จีนได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของเกาหลีใต้ ส่วนเกาหลีใต้เป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 3 ของจีน ความสัมพันธ์ด้านการค้าของทั้งสองประเทศที่มีการเติบโตมาโดยตลอดนี้นำมาสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีจีน - เกาหลี (China – Korea Free Trade Area) เมื่อปี 2015 แต่ภายหลังจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีปรากฏว่าปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และจีนกลับลดลงในปี 2016 โดยเป็นผลมาจากท่าทีของเกาหลีใต้ที่จะติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธ THAAD ซึ่งจีนมองว่ากระทบต่อความมั่นคงของตน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเรื่องสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ที่ดำเนินมาตั้งแต่กลางปี 2018 เป็นต้นมา ด้วยเหตุที่ว่าทั้งจีนและสหรัฐฯ ล้วนแล้วแต่เป็นประเทศคู่ค้าหลักของเกาหลีใต้ทำให้เกาหลีใต้สูญเสียผลประโยชน์ทางการค้าพอสมควรและเริ่มดำเนินการเพื่อลดผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นำมาซึ่งการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจผ่านการใช้นโยบาย New Southern Policy

ส่วนในเรื่องการลงทุน เกาหลีใต้ออกไปลงทุนในต่างประเทศครั้งแรกที่อินโดนีเซียในปี 1968 แต่ก็กระทำภายใต้เงื่อนไขพิเศษอยู่ จนกระทั่งถึงปี 1996 ที่เกาหลีใต้ผ่อนปรนให้ธุรกิจทุกประเภทสามารถไปลงทุนในต่างประเทศได้ สาขาการลงทุนที่สำคัญคือด้านการผลิต ทั้งในอุตสาหกรรมเบา เช่น สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อาหาร และรองเท้า อุตสาหกรรมหนัก เช่น โลหะและการแปรรูป

ยานพาหนะ ปีโตรเลียมและเคมี อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และการสื่อสาร และอื่น ๆ อาทิ เหมืองแร่ ประมง ป่าไม้ และโครงสร้าง ทิศทางการลงทุนในต่างประเทศของเกาหลีใต้ในช่วงแรก ๆ เน้นการลงทุนในสหรัฐฯ เป็นหลัก ต่อมาจึงปรับเปลี่ยนไปลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาทั้งในจีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และละตินอเมริกา อย่างไรก็ตามในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ทิศทางการลงทุนของเกาหลีใต้มุ่งเน้นในจีนมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยนับตั้งแต่ปี 2002 เป็นต้นมาจีนถือเป็นเป้าหมายอันดับ 1 ที่บริษัทเกาหลีใต้เข้าไปลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการผลิตรวมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป้าหมายหลักในการไปลงทุนในจีนก็เพื่อผลิตสินค้าเข้าไปตีตลาดจีนในลักษณะตลาดเฉพาะ (Niche Market) โดยเน้นลงทุนในพื้นที่ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือของจีน แทนที่จะเป็นพื้นที่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีนเหมือนประเทศผู้ลงทุนรายอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่จากความไม่แน่นอนของนโยบายจีน การตีความกฎหมาย ความขัดแย้งกับผู้ร่วมลงทุนชาวจีน การขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับภาคการผลิต และความสามารถในการผลิตทำให้เกาหลีใต้เริ่มขยายฐานการลงทุนไปยังพื้นที่อื่น ๆ ตั้งแต่ปี 2014 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีคุณลักษณะหลายประการใกล้เคียงจีนทั้งความเหมาะสมของที่ตั้ง ความคล่องตัวทางวัฒนธรรม และค่าแรงราคาถูกทำให้ช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ และนำมาสู่การย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศในอาเซียน อาทิ เวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสินค้าที่มีมูลค่าสูง

3.3 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีใต้และอาเซียน

เกาหลีใต้และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรือ อาเซียน (ASEAN) ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1989 ในฐานะประเทศคู่เจรจาเฉพาะด้าน (Sectoral Dialogue) ต่อมาใน ค.ศ. 1991 และ ค.ศ. 1997 เกาหลีใต้และอาเซียนได้ยกระดับความสัมพันธ์เป็นประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partner) และมีการประชุม (Summit) นอกจากนี้ ในปี 1997 ได้มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมืออาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus Three) ซึ่งมีประเทศอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นสมาชิก โดยอาเซียนและเกาหลีใต้มุ่งเน้นเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุน หรือการท่องเที่ยว ท่าทีข้างต้นเห็นได้จากแถลงการณ์ประชุมร่วมอาเซียน – เกาหลีใต้ (Joint Press Statement) ครั้งที่ 1 ใน ค.ศ. 1993 ครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1995 และ ครั้งที่ 3

ใน ค.ศ. 1997¹³³ นอกจากนี้ ในการประชุมอาเซียน – เกาหลี เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 ณ เมือง บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ประธานาธิบดีโนห์ มูฮยอน ของเกาหลีใต้ได้ริเริ่มการจัดตั้งเขตการค้าเสรี อาเซียน-เกาหลี (ASEAN-Korea Free Trade Agreement) เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุนระหว่าง ประเทศสมาชิกอาเซียนและเกาหลีใต้ ต่อมาในวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2005 เกาหลีใต้และประเทศ สมาชิกอาเซียนได้ลงนามใน “the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN-Korea” เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี โดยมีการลงนาม ใน “the ASEAN-Korea Trade in Goods Agreement” เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 2006¹³⁴ “the ASEAN-Korea Trade in Services Agreement” เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 2007 และ “ASEAN-Korea Investment Agreement” เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 2009¹³⁵

นับตั้งแต่ปี 2014 เป็นต้นมาถือว่าอาเซียนเป็นคู่ค้าและแหล่งลงทุนที่สำคัญของเกาหลีใต้เป็น อันดับที่ 2 รองจากจีน¹³⁶ อย่างไรก็ตาม การค้าขายระหว่างอาเซียนและเกาหลีใต้ดำเนินมาตั้งแต่ช่วง ทศวรรษ 1990 แล้ว โดยในช่วงแรกสินค้าสำคัญที่เกาหลีใต้ส่งออกไปยังประเทศอาเซียนได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องมือสื่อสาร โลหะ เคมีภัณฑ์ และสิ่งทอ หลังจากนั้นตั้งแต่ปี 2008 เป็นต้นมา มีการ ส่งออกถ่านหิน น้ำมันกลั่น เชื้อเพลิงนิวเคลียร์ และอุปกรณ์เพื่อการขนส่งไปยังอาเซียนเพิ่มเติม ส่วน สินค้านำเข้าจากอาเซียนมายังเกาหลีใต้ในช่วงแรกได้แก่ น้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องมือสื่อสาร ไม้ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยหลังปี 2008 เป็นต้นมาได้นำเข้าถ่านหินและ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³³ Association of Southeast Asian Nations., Joint Press Statement The First ASEAN-Republic of Korea Dialogue Kuching, 11-13 May 1993. Retrieved from http://asean.org/?static_post=joint-press-statement-the-first-asean-republic-of-korea-dialogue-kuching-11-13-may-1993

Association of Southeast Asian Nations., Joint Press Statement The Second ASEAN-Republic of Korea Dialogue Seoul, 7-9 June 1995. Retrieved from http://asean.org/?static_post=joint-press-statement-the-second-asean-republic-of-korea-dialogue-seoul-7-9-june-1995

Association of Southeast Asian Nations., Joint Press Statement The Third ASEAN-Republic of Korea Dialogue Manila, 15-16 May 1997. Retrieved from http://asean.org/?static_post=joint-press-statement-the-third-asean-republic-of-korea-dialogue-manila-15-16-may-1997#

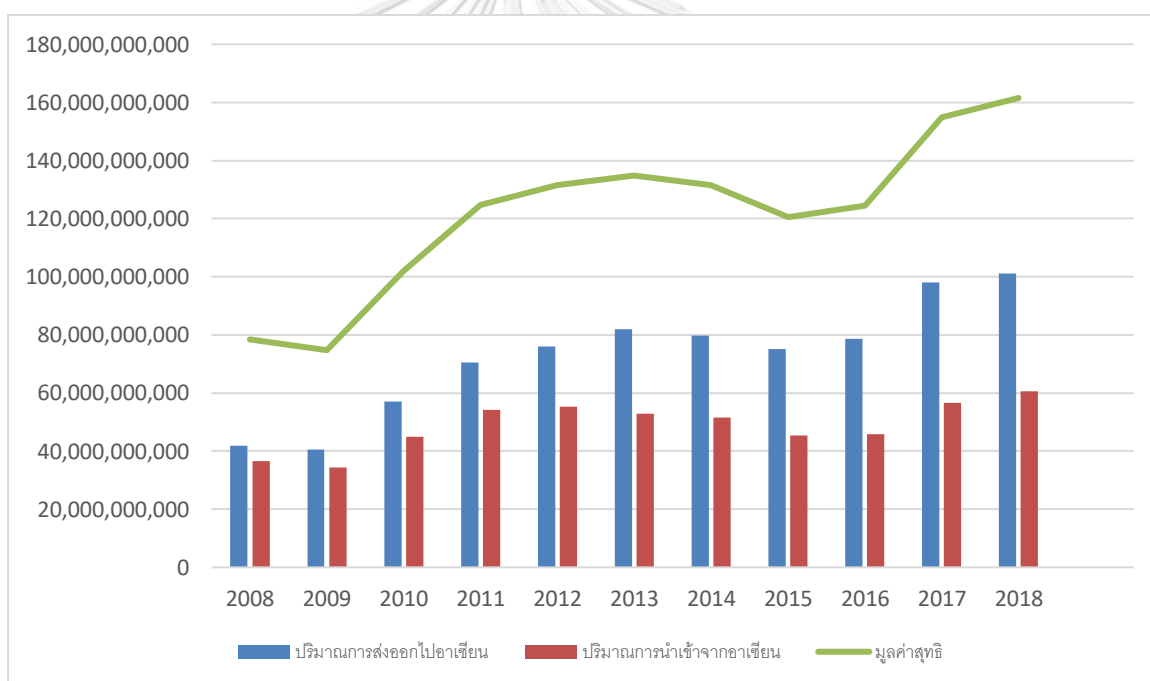
¹³⁴ ไทยและเกาหลีใต้ยังไม่ได้ลงนามในวันดังกล่าวแต่ดำเนินการในภายหลัง

¹³⁵ ASEAN – Korea Free Trade Area., Background of AKFTA. Retrieved from <http://akfta.asean.org/index.php?page=background-of-akfta>

¹³⁶ Chang, J. L., & Ho, K. B., Korea's Economic Relations with ASEAN and RCEP. *Korea's Economy 2013*, 29, pp. 27 – 28.

ลิกไนต์ เคมีภัณฑ์ น้ำมันกลั่นและเชื้อเพลิงนิวเคลียร์เพิ่มเติม¹³⁷ มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนและเกาหลีใต้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดนับจากปี 1990 เป็นต้นมา โดยปริมาณการส่งออกจากเกาหลีใต้ไปยังอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1990 มาเป็น 76 พันล้านและ 101 พันล้านในปี 2012 และ 2018 ตามลำดับ ส่วนปริมาณการนำเข้าจากอาเซียนมายังเกาหลีใต้ได้เพิ่มขึ้นจาก 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1990¹³⁸ มาเป็น 55 พันล้าน และ 60 พันล้านในปี 2012 และ 2018 ตามลำดับ¹³⁹ ข้อมูลเพิ่มเติมดังปรากฏในแผนภูมิแสดงปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และอาเซียนตั้งแต่ปี 2008 – 2018 ดังนี้

แผนภูมิที่ 7 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และอาเซียนตั้งแต่ปี 2008 – 2018
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา ASEANstatsDataPortal., Trade in Goods (IMTS), Annually, HS 2-digit up to 8-Digit (AHTN), in US\$. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/trade-annually>

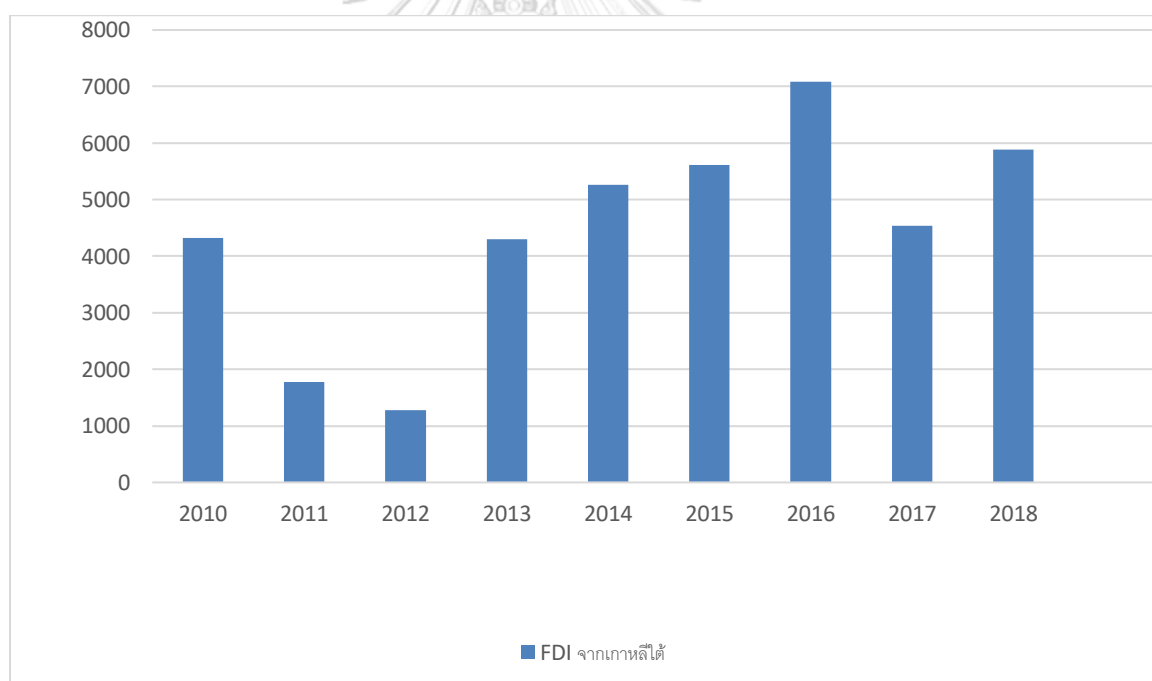
¹³⁷ Ibid., p. 28.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ ASEANstatsDataPortal., Trade in Goods (IMTS), Annually, HS 2-digit up to 8-Digit (AHTN), in US\$. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/trade-annually>

นอกจากนี้ เกาหลีใต้ได้เริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนที่จะเริ่มต้นความสัมพันธ์ในฐานะคู่แข่งจากกับอาเซียน โดยเกาหลีใต้เข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมป่าไม้ที่อินโดนีเซียเมื่อปี 1969 ดำเนินการโดย Nam-bang Development Cooperation ในช่วงเวลานั้นจนถึงปี 1990 ถือว่าอินโดนีเซียเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกาหลีใต้เข้าไปลงทุนมากที่สุด มูลค่าการลงทุนกว่า 714 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือมาเลเซียที่มีมูลค่าการค้า 129 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฟิลิปปินส์และไทยตามลำดับ¹⁴⁰ โดยตั้งแต่ปี 2013 เป็นต้นมาพบว่าปริมาณ FDI จากเกาหลีใต้มายังอาเซียนมีปริมาณมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังปรากฏข้อมูลในแผนภูมิแสดงปริมาณ FDI จากเกาหลีใต้ไปยังอาเซียนตั้งแต่ปี 2010 – 2018

แผนภูมิที่ 8 ปริมาณ FDI จากเกาหลีใต้ไปยังอาเซียนตั้งแต่ปี 2010 – 2018
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

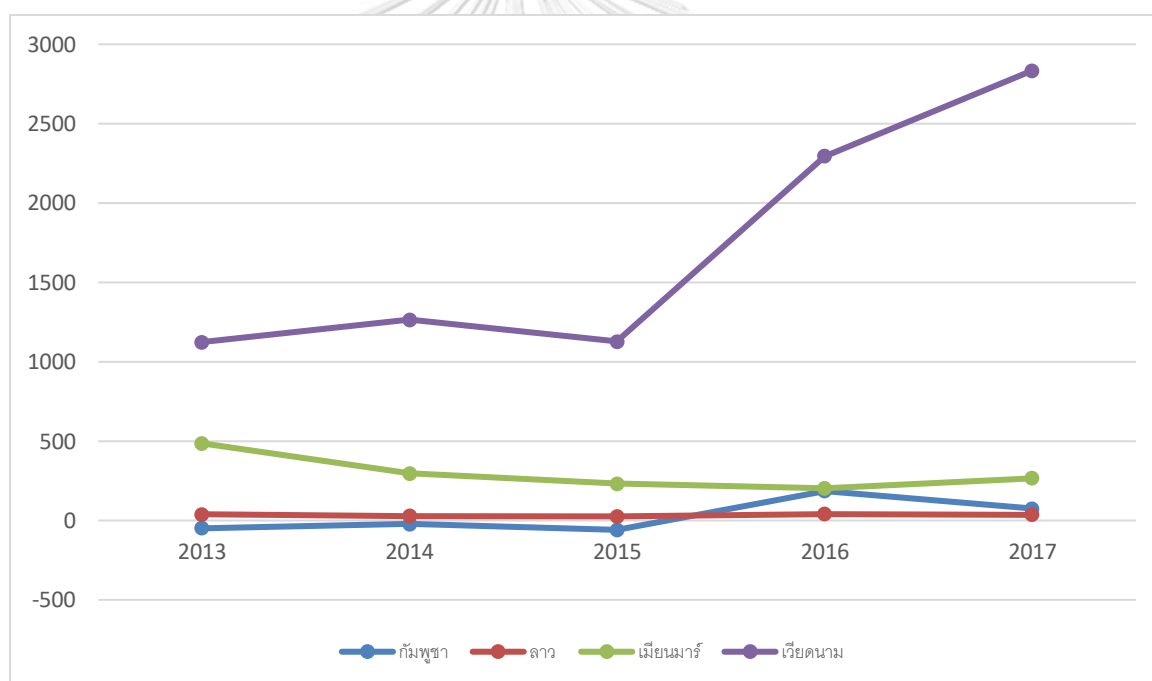
ที่มา ASEANstatsDataPortal., Flows of Inward Foreign Direct Investment (FDI) into ASEAN by Source Country.

Retrieved from <https://data.aseanstats.org/fdi-by-hosts-and-sources>

¹⁴⁰ Lee, C. H., (1994). Korea's direct foreign investment in Southeast Asia. *ASEAN Economic Bulletin*, p. 283.

อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังมานี้เกาหลีใต้ได้เข้ามาลงทุนในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาของอาเซียนอย่าง CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนามมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเวียดนามที่มีข้อได้เปรียบตรงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ติดกับจีนซึ่งเป็นแหล่งลงทุนเดิมของเกาหลีใต้ ทำให้มีการย้ายฐานการผลิตจากจีนไปยังเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี 2016 เป็นต้นมาซึ่งเกาหลีใต้และจีนมีข้อพิพาททางการเมืองระหว่างกันจากเรื่องการพิจารณาติดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธ THAAD ของเกาหลีใต้ รวมถึงปัญหาสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุนของเกาหลีใต้ในกลุ่มประเทศ CLMV ในช่วงปี 2013 – 2017 ดังข้อมูลในผังภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 9 ปริมาณเงินลงทุนของเกาหลีใต้มายัง CLMV ในช่วงปี 2013 – 2017
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา OECD.Stat., FDI Financial Flows - By Partner Country : Outward FDI by Instrument and by Partner Country.

Retrieved from <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=64194#>

สำหรับภาคธุรกิจที่เกาหลีใต้เข้าไปลงทุนในประเทศอาเซียนนั้น ช่วงแรก ๆ มุ่งเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ป่าไม้ ประมง การผลิต (รองเท้า เครื่องนุ่งห่ม และผลิตภัณฑ์

อิเล็กทรอนิกส์)¹⁴¹ โครงสร้าง คมนาคมและคลังสินค้า การค้า และอสังหาริมทรัพย์ เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังมานี้เกาหลีได้เน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิต การค้าส่งและการค้าปลีก ธุรกิจทางการเงินและประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ และด้านเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น¹⁴² โดยเกาหลีได้ถือเป็นผู้ลงทุนรายสำคัญของอาเซียนเห็นได้จากในปี 2018 มูลค่าการลงทุนของเกาหลีได้สูงเป็นอันดับที่ 7 รองจากอาเซียน ญี่ปุ่น จีน ฮองกง สหรัฐฯ และเนเธอร์แลนด์ คิดเป็น 4 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณ FDI ทั้งหมดในอาเซียน มีมูลค่ากว่า 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁴³ โดยมีจำนวนผู้ลงทุนรายใหม่ในปี 2018 ทั้งสิ้น 1,291 บริษัท¹⁴⁴ นอกจากนี้บริษัทของเกาหลีได้ยังติด 50 อันดับบริษัทที่เข้าไปลงทุนอาเซียนมากที่สุดในปี 2019 โดยมี 2 บริษัทที่ติด 50 อันดับบริษัทมูลค่าสูงที่สุดประเภทธุรกิจค้าปลีกที่มีสาขาในอาเซียน ได้แก่ Lotte Shopping¹⁴⁵ และ CJ ENM¹⁴⁶ ในอันดับที่ 21 และ 48 ตามลำดับ¹⁴⁷ และมี 4 บริษัทที่ติด 50 อันดับบริษัทข้ามชาติมูลค่าสูงที่สุดประเภทโลจิสติกส์ ได้แก่ Samsung SDS Logistics¹⁴⁸, CJ Logistic Corp¹⁴⁹, Hyundai Merchant Marine¹⁵⁰ และ Pantos Logistics¹⁵¹ ในอันดับที่ 22, 28, 43 และ 47 ตามลำดับ¹⁵²

¹⁴¹ ในปี 1990 อินโดนีเซียถือเป็นผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตรองเท้าและเครื่องนุ่งห่มมากที่สุด ในขณะที่ไทยเป็นผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ้อิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด

¹⁴² ASEANstatsDataPortal., Flows of Inward Foreign Direct Investment (FDI) to ASEAN by Source Country and Economic Sectors. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/fdi-by-sources-and-sectors>

¹⁴³ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*. Jakarta: ASEAN Secretariat, p. 22.

¹⁴⁴ Ibid., p. 25.

¹⁴⁵ ในปี 2019 บริษัท Lotte Shopping ในอาเซียนมีมูลค่ากว่า 24 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเปิดทำการในสิงคโปร์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม

¹⁴⁶ ในปี 2019 บริษัท CJ ENM ในอาเซียนมีมูลค่ากว่า 6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเปิดทำการในเวียดนาม

¹⁴⁷ ASEAN Secretariat. (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 262.

¹⁴⁸ ในปี 2019 บริษัท Samsung SDS Logistics ในอาเซียนมีมูลค่ากว่า 11 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเปิดทำการในอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทยและเวียดนาม

¹⁴⁹ ในปี 2019 บริษัท CJ Logistic Corp ในอาเซียนมีมูลค่ากว่า 8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเปิดทำการในเวียดนาม

¹⁵⁰ ในปี 2019 บริษัท Hyundai Merchant Marine ในอาเซียนมีมูลค่ากว่า 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเปิดทำการในมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเวียดนาม

¹⁵¹ ในปี 2019 บริษัท Pantos Logistics ในอาเซียนมีมูลค่ากว่า 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเปิดทำการในกัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมาร์ สิงคโปร์ และเวียดนาม

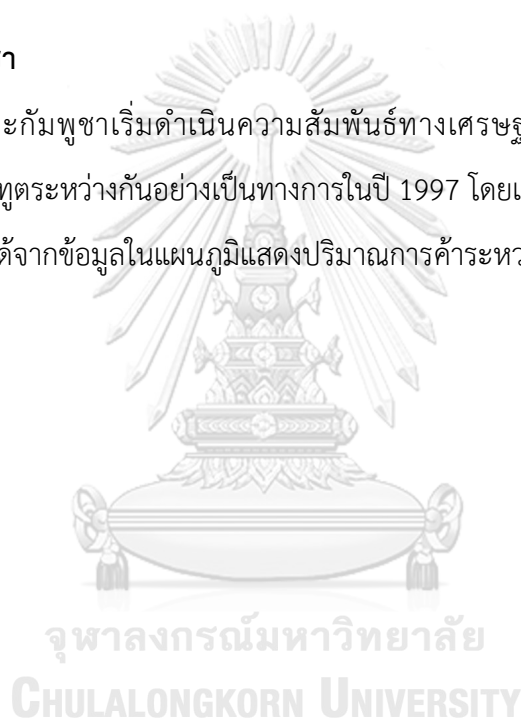
¹⁵² ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 265 – 266.

3.4 กรณีศึกษา การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้กับกลุ่มประเทศ CLMV

เกาหลีใต้เข้ามาลงทุนในอาเซียนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2013 เป็นต้นมาซึ่งเกาหลีใต้เพิ่มการลงทุนในอาเซียนมากขึ้นกว่า 4 เท่าตัว¹⁵³ โดยประเทศเกาหลีใต้ให้ความสำคัญก็คือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียนอย่าง CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และ กัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเวียดนามที่มีปริมาณ FDI จากเกาหลีใต้เป็นสัดส่วนค่อนข้างมากอย่างเห็นได้ชัด¹⁵⁴ ดังข้อมูลที่จะนำเสนอเป็นรายประเทศดังต่อไปนี้

3.4.1 กัมพูชา

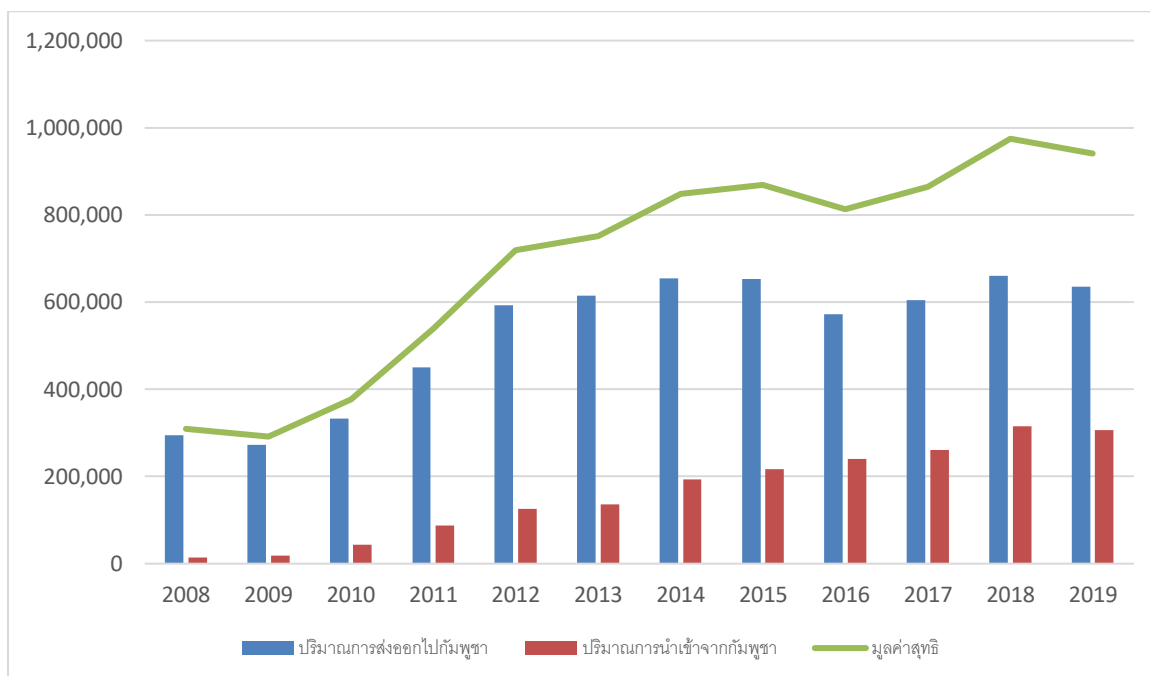
เกาหลีใต้และกัมพูชาเริ่มดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหลังทั้งสองประเทศฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอย่างเป็นทางการในปี 1997 โดยเกาหลีใต้เป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในแผนภูมิแสดงปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และกัมพูชาตั้งแต่ปี 2008 – 2019

¹⁵³ ASEANstatsDataPortal., Flows of Inward Foreign Direct Investment (FDI) into ASEAN by Source Country.

¹⁵⁴ OECD.Stat., FDI Financial Flows - By Partner Country : Outward FDI by Instrument and by Partner Country.

แผนภูมิที่ 10 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และกัมพูชาตั้งแต่ปี 2008 – 2019
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Korea Customs Service., Import/Export By Country. Retrieved from
<http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>

ส่วนในด้านการลงทุน เกาหลีใต้ถือเป็นผู้ลงทุนหลักอันดับที่ 4 รองจากจีน อาเซียน และฮ่องกง โดยกัมพูชานั้นมีข้อได้เปรียบเรื่องพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมที่มากขึ้นและค่าแรงถูก ในปี 2018 เกาหลีใต้เข้าไปลงทุนในกัมพูชามูลค่า 248 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นสัดส่วน 8 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดของกัมพูชาในปี¹⁵⁵¹⁵⁶ โดยเข้าไปลงทุนในภาคการผลิต (โดยเฉพาะเครื่องนุ่งห่ม) ภาคบริการ (การธนาคาร) และโครงสร้างพื้นฐาน (การสร้างถนน) เป็นหลัก ดังข้อมูลในตารางแสดงข้อมูลส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในกัมพูชาช่วงปี 2018 – 2019

¹⁵⁵ ปริมาณ FDI ของกัมพูชาในปี 2018 คือ 3,103 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

¹⁵⁶ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 8.

ตารางที่ 5 ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในกัมพูชาช่วงปี 2018 – 2019

ปี	ชื่อบริษัท	หมายเหตุ
2018	D&Blue Co, Ltd	ผลิตเสื้อผ้าสตรี
2018	Na Jung Garment Co, Ltd	ผลิตชุดกีฬา
2018	JS Leater Collection Phnom Penh Co, Ltd	ผลิตกระเป๋า
2018	Hanshin Construction	ชนะการประมูลมูลค่า 85 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อปรับปรุงและสร้างถนนในกัมพูชา
2019	Seo Rim Co, Ltd	ผลิตเสื้อผ้า
2019	Qins Textile CO, Ltd	ผลิตเสื้อผ้า
2019	Shinhan Bank	ขยายธุรกิจ
2019	Industrial Bank of Korea	เปิดสำนักงานผู้แทนและมีแผนเปิดสาขาเพิ่มในปี 2020

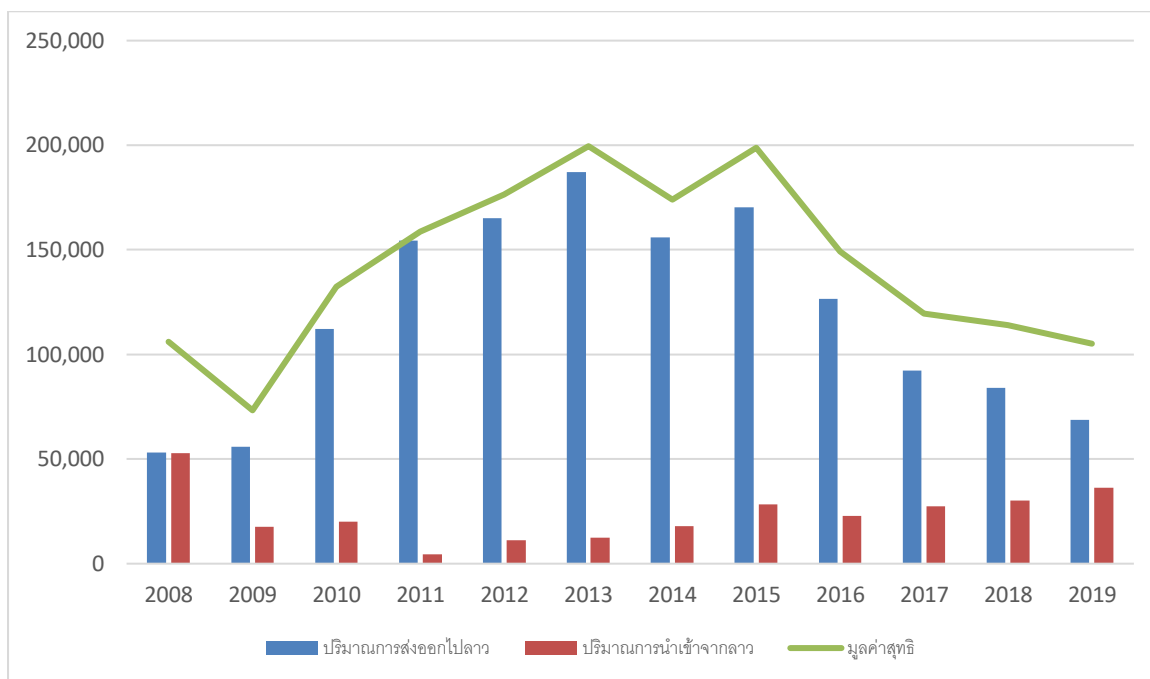
ที่มา ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, pp. 8 -10.

3.4.2 ลาว

หลังฟื้นฟูความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกันในปี 1995 เกาหลีใต้และลาวก็เริ่มค้าขายระหว่างกันในปีถัดมา อย่างไรก็ตาม ปริมาณการค้าสุทธิในช่วงแรก ๆ ยังมีไม่มากนัก¹⁵⁷ กระทั่งในปี 2010 มูลค่าการค้าสุทธิระหว่างเกาหลีใต้และลาวได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากปริมาณการส่งออกจากเกาหลีใต้ไปยังลาวที่เพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว และเกาหลีใต้ก็ได้ดุลการค้ามาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังมานี้การค้าระหว่างเกาหลีใต้และลาวมีอัตราการลดลงอย่างสม่ำเสมอ เห็นได้จากมูลค่าการค้าสุทธิที่ลดลงตั้งแต่ปี 2016 – 2019 ดังแสดงให้เห็นในแผนภูมิแสดงปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และลาวตั้งแต่ปี 2008 – 2019

¹⁵⁷ Kagami, M., (2010). *Economic Relations of China, Japan and Korea with the Mekong River Basin Countries (MRBCs)*: Bangkok Research Center, IDE-JETRO, p. 156.

แผนภูมิที่ 11 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และลาวตั้งแต่ปี 2008 – 2019
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Korea Customs Service., Import/Export By Country. Retrieved from <http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>

ในด้านการลงทุน เกาหลีใต้ถือเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าไปลงทุนในลาวมากที่สุด ในปี 2018 เกาหลีใต้อยู่ในอันดับ 4 ของประเทศผู้ลงทุนสูงสุดในลาว รองจาก จีน อาเซียน และญี่ปุ่น มูลค่าการลงทุน 26.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นสัดส่วน 2 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดในปี¹⁵⁸¹⁵⁹ โดยเกาหลีใต้เข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตพลังงานเป็นหลัก

¹⁵⁸ ปริมาณ FDI ของลาวในปี 2018 คือ 1,320 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

¹⁵⁹ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 12.

ตารางที่ 6 ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินการในลาวช่วงปี 2018 – 2019

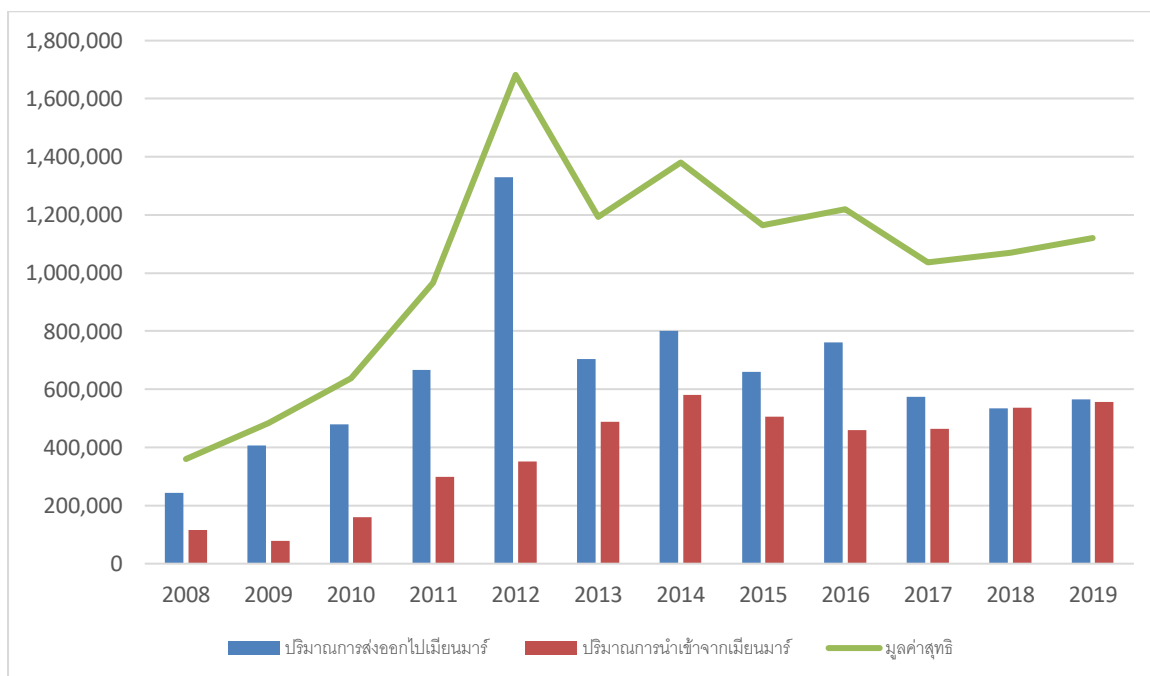
ปี	ชื่อบริษัท	หมายเหตุ
2019	Korea Western Power	ลงทุนสัดส่วน 25 เปอร์เซ็นต์ในโครงการเขื่อนน้ำเซเปียน-เซินน้ำน้อย ที่แขวงอัตตะปือและจำปาศักดิ์
2019	SK Engineering & Construction	ลงทุนสัดส่วน 26 เปอร์เซ็นต์ในโครงการเขื่อนน้ำเซเปียน-เซินน้ำน้อย ที่แขวงอัตตะปือและจำปาศักดิ์

ที่มา ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 14.

3.4.3 เมียนมาร์

เมียนมาร์และเกาหลีใต้จัดทำข้อตกลงด้านการค้าร่วมกันเป็นครั้งแรกในวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1967 อย่างไรก็ตาม ปริมาณการค้าระหว่างสองประเทศในระยะแรกยังไม่มากนัก กระทั่งมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในเดือนพฤษภาคม ปี 1975 ปริมาณการนำเข้า - ส่งออกของทั้งสองประเทศก็ค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้น ประเทศที่มีการค้าเกินดุลมาโดยตลอดคือเกาหลีใต้ และใน ค.ศ. 2012 ถือเป็นปีที่เกาหลีใต้ได้ดุลการค้าสูงที่สุดหลังจากนั้นลดลง โดยการค้าระหว่างสองประเทศมีปริมาณค่อนข้างคงที่ในช่วงปี 2013 – 2019 ดังข้อมูลในแผนภูมิแสดงปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเมียนมาร์ตั้งแต่ปี 2008 – 2019

แผนภูมิที่ 12 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเมียนมาร์ตั้งแต่ปี 2008 – 2019
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Korea Customs Service., Import/Export By Country. Retrieved from
<http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>

ในด้านการลงทุน เกาหลีใต้ถือเป็นผู้ลงทุนรายสำคัญของเมียนมาร์ โดยในปี 2018 เกาหลีใต้เข้าไปลงทุนในเมียนมาร์มากเป็นอันดับที่ 5 รองจากอาเซียน จีน ฮองกง อื่น ๆ และ อียู มูลค่าการลงทุน 177.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นสัดส่วน 5 เปอร์เซ็นต์ของ FDI ทั้งหมด¹⁶⁰¹⁶¹ โดยเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน (เหมืองแร่) การผลิต (สายไฟ รถยนต์) ภาคบริการ (ร้านอาหาร) และโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า) ดังข้อมูลเพิ่มเติมในตารางแสดงส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในเมียนมาร์ช่วงปี 2018 – 2019

¹⁶⁰ ปริมาณ FDI ของเมียนมาร์ในปี 2018 คือ 3,554 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

¹⁶¹ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 16.

ตารางที่ 7 ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในเมียนมาร์ช่วงปี 2018 – 2019

ปี	ชื่อบริษัท	หมายเหตุ
2018	Coen	ชนะการประมูลบริการทางเทคนิคจาก EPC Posco Daewoo Cooperation
2018	Lotte Confectionary	ซื้อหุ้นของ L&M Mayson Company 80 เปอร์เซ็นต์
2018	Koyro Cable	จัดตั้งโรงงานผลิตสายเคเบิล
2018	LS Cable & System	จัดตั้งโรงงานผลิตสายไฟ
2018	Hyundai Motor	จัดตั้งโรงงานผลิตรถยนต์
2018	Korea Electric Power	ได้รับสัมปทานจากกระทรวงไฟฟ้าและพลังงานของเมียนมาร์
2018	BBQ Chicken	ขยายสาขา
2019	Daewoo	ดำเนินการขุดเจาะและสำรวจร่วมกับ Woodside Energy ของออสเตรเลีย
2019	Daewoo Bus Myanmar Company	ขยายการผลิตและการตลาด

ที่มา ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 16 – 18.

3.4.4 เวียดนาม

หลังจากเวียดนามดำเนินนโยบายโดยเหมา (Doi Moi policy) เพื่อเปิดเสรีด้านการค้า¹⁶² ทำให้เวียดนามเริ่มดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศมากยิ่งขึ้นรวมถึงเกาหลีใต้ โดยหลังจากทั้งสองประเทศสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการในวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1992 ปริมาณการค้ารวมสุทธิระหว่างทั้งสองประเทศก็เพิ่มสูงขึ้นกว่าสองเท่า จาก 493 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 1992 เป็น 819 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 1993 หลังจากนั้นการค้าของเกาหลีใต้และเวียดนามก็เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดยกเว้นในปี 1998 ซึ่งมีที่มาจากวิกฤติการทางการเงินในเอเชียเมื่อปี 1997 รวมถึงในปี 2009 ที่เกิดจากวิกฤติสินเชื่อดับไพรม์และล่าสุดในปี 2019¹⁶³ ซึ่งเป็นผลกระทบ

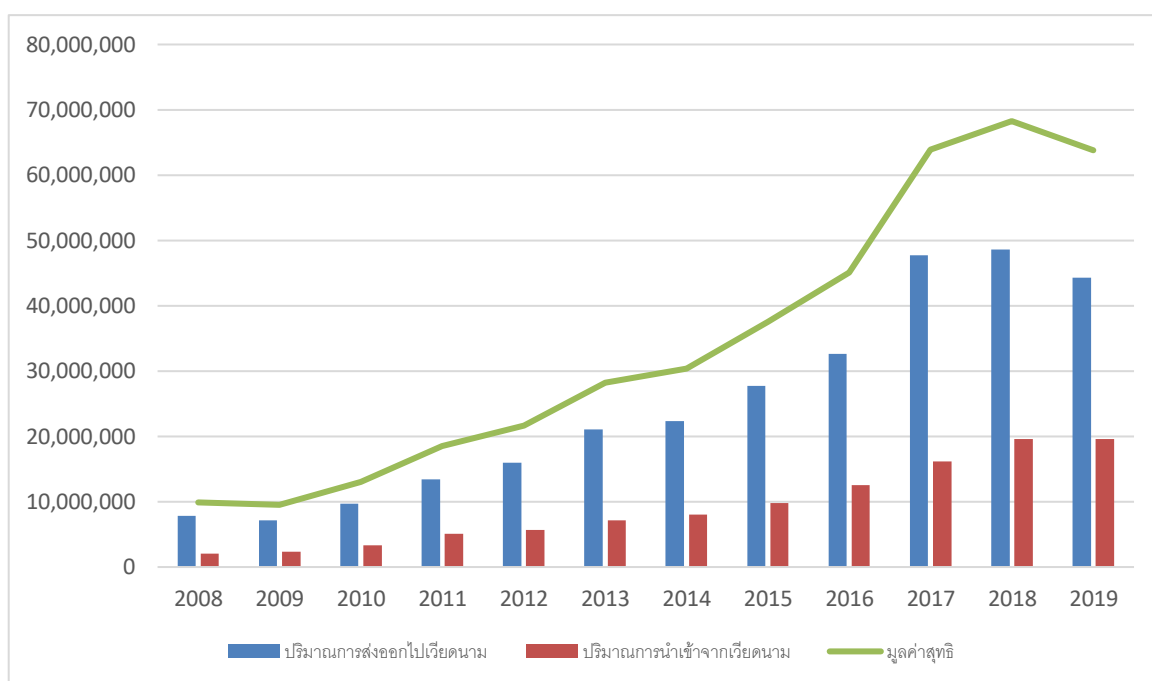
¹⁶² แต่ยังคงใช้ระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมเช่นเดิม

¹⁶³ Korea Customs Service., Import/Export By Country. Retrieved from

<http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>

ของสงครามการค้าของสหรัฐฯ และจีน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเวียดนามพบว่าฝ่ายเกาหลีใต้ได้ดุลการค้ามากกว่ามาโดยตลอด เห็นได้จากแผนภูมิแสดงข้อมูลปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเวียดนามในปี 2008 – 2019

แผนภูมิที่ 13 ปริมาณการค้าระหว่างเกาหลีใต้และเวียดนามตั้งแต่ปี 2008 – 2019
(หน่วยคือล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา Korea Customs Service., Import/Export By Country. Retrieved from

<http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>

ส่วนด้านการลงทุน ในปี 2018 เกาหลีใต้ถือเป็นประเทศที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากญี่ปุ่น มูลค่าการลงทุนกว่า 3.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดของเวียดนามในปีนี้¹⁶⁴¹⁶⁵ โดยเข้าไปลงทุนในภาคการผลิต (อาหารสัตว์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ยางรถยนต์ แบตเตอรี่) ภาคบริการ (สุขภาพ การสื่อสาร ห้างสรรพสินค้า) และโครงสร้างพื้นฐาน (ท่าเรือ) เป็นต้น ดังข้อมูลในตารางแสดงส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในเวียดนามช่วงปี 2018 – 2019

¹⁶⁴ ปริมาณ FDI ของเวียดนามในปี 2018 คือ 15.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

¹⁶⁵ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 19.

ตารางที่ 8 ส่วนหนึ่งของบริษัทเกาหลีใต้ที่ดำเนินกิจการในเวียดนามช่วงปี 2018 – 2019

ปี	ชื่อบริษัท	หมายเหตุ
2018	CJ Group	จัดตั้งแหล่งผลิตอาหารสัตว์แห่งที่ 6
2018	Sunjin	จัดตั้งแหล่งผลิตอาหารสัตว์แห่งที่ 4
2018	Samsung	ขยายฐานการผลิต (เข้าไปดำเนินกิจการตั้งแต่ปี 2008)
2018	Kolon Industries	จัดตั้งแหล่งผลิตยางรถยนต์
2018	LG Chem	ร่วมมือกับ VinFast ของเวียดนามผลิตแบตเตอรี่
2018	Gold Line Company	ขยายกิจการ
2018	SK E&C	ร่วมมือกับ Technip ของฝรั่งเศสเพื่อจัดตั้งแหล่งผลิตเอทิลีน
2018	Posco E&C	ร่วมมือกับ Long Son Petrochemical ของเวียดนามเพื่อสร้างท่าเรือ
2018	Sun Medical Center	ซื้อกิจการ Nha Khoa My (เครือข่ายคลินิกทันตกรรมระดับนานาชาติของเวียดนามที่เปิดกิจการมากกว่า 15 ปี) ¹⁶⁶
2019	Hyundai	สร้างความร่วมมือกับ Thanh Cong Group ของเวียดนาม
2019	Orient Precision Industries	ขยายกิจการ
2019	Hanwha	จัดตั้งโรงงานผลิตเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องบิน
2019	Lotte Mart	ขยายกิจการ

ที่มา ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 18 – 21.

3.4.5 ภาพรวมการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ในกลุ่มประเทศ CLMV

เมื่อพิจารณาข้อมูลการค้าระหว่างเกาหลีใต้กับกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนามพบว่ามีจุดร่วมคือ เกาหลีใต้เป็นฝ่ายที่ได้ดุลการค้ากับทั้ง 4 ประเทศมาโดยตลอด โดยเมื่อเปรียบเทียบมูลค่าการค้าแล้ว เวียดนามถือเป็นประเทศใน CLMV ที่เกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ทางการค้าด้วยในปริมาณที่

¹⁶⁶ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 239.

มากที่สุด แม้ว่าในปี 2019 ยอดส่งออกจากเกาหลีใต้ไปยังเวียดนามจะลดลงบ้างก็ตาม รองลงมาคือ กัมพูชา เมียนมาร์ และลาว นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังถือเป็นผู้ลงทุนรายหลักของทั้งสี่ประเทศ โดยเป็นผู้ลงทุนหลักอันดับที่ 2 ของเวียดนาม อันดับที่ 4 ของกัมพูชาและลาว รวมถึงอันดับที่ 5 ของเมียนมาร์ เมื่อพิจารณามูลค่าการลงทุนพบว่าเวียดนามยังคงเป็นประเทศอันดับ 1 ในกลุ่ม CLMV ที่เกาหลีใต้เข้าไปลงทุนมากที่สุด รองลงมาคือเมียนมาร์และกัมพูชาที่มีปริมาณ FDI ใกล้เคียงกันในปี 2018 และลาว อยู่ในอันดับท้ายสุด ทำให้อนุมานได้ว่าเกาหลีใต้ให้ความสำคัญในการเข้าไปลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV อย่างเห็นได้ชัด โดยอุตสาหกรรมที่เกาหลีใต้ให้ความสำคัญประกอบด้วยอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน ภาคการผลิต ภาคบริการ และโครงสร้างพื้นฐาน

3.5 สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนของเกาหลีใต้ พบว่า ช่วงเวลาสำคัญแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้คือระหว่างปี 1961 – 1997 ซึ่งทางรัฐบาลมุ่งมั่นพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างเต็มที่ด้วยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ การส่งเสริมขีดความสามารถของกลุ่มธุรกิจแซโบล โครงการพัฒนาชนบท Saemaul Undong รวมถึงการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายใต้นโยบาย Nordpolitik ซึ่งทำให้เกาหลีใต้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรี การใช้นโยบาย Low-carbon, Green Growth นโยบาย Creative Economy และนโยบาย J-nomics เพื่อส่งเสริมให้เกาหลีใต้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น สำหรับคู่ค้ารายสำคัญของเกาหลีใต้ในช่วงปี 1961 – 1997 คือสหรัฐฯ และ ญี่ปุ่น ก่อนที่จีนจะกลายเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ตั้งแต่ปี 2004 เป็นต้นมา นอกจากนี้จีนก็เป็นจุดหมายหลักของนักลงทุนชาวเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม ข้อท้าทายเกี่ยวกับการลงทุนในจีนไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่มาจากความไม่แน่นอนของนโยบายจีน การตีความกฎหมาย ความขัดแย้งกับผู้ร่วมลงทุนชาวจีน การขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับภาคการผลิต และความสามารถในการผลิตประกอบกับเมื่อไม่นานมานี้มีการพิจารณาติดตั้งระบบป้องกันชิปนาอูธ THAAD ของเกาหลีใต้ในปี 2016 รวมถึงสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนตั้งแต่ช่วงกลางปี 2018 ทำให้เกาหลีใต้เร่งดำเนินการเพื่อป้องกันการสูญเสียผลประโยชน์จากเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยการเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนมากยิ่งขึ้นผ่านการใช้นโยบาย

New Southern Policy อีกทั้งยังเพิ่มปริมาณการค้า การลงทุนกับประเทศในอาเซียน โดยเกาหลีใต้ได้กลายเป็นหนึ่งในผู้ลงทุนรายสำคัญของอาเซียน เห็นได้จากในปี 2018 มูลค่าการลงทุนของเกาหลีใต้ในอาเซียนสูงเป็นอันดับที่ 7 รองจากอาเซียน ญี่ปุ่น จีน ฮังการี สหรัฐฯ และเนเธอร์แลนด์ นอกจากนี้ ประเทศกำลังพัฒนาในอาเซียนอย่าง CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ได้กลายเป็นแหล่งลงทุนสำคัญของเกาหลีใต้ไม่ว่าจะเป็นในอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน ภาคการผลิต ภาคบริการ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเกาหลีใต้ถือเป็นหนึ่งในผู้ลงทุนหลักของทั้งสี่ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเวียดนามที่เกาหลีใต้เข้าไปลงทุนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 รองจากญี่ปุ่น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติการค้าการลงทุนของเกาหลีใต้ไปยังกลุ่มประเทศ CLMV พบว่ามีอัตราการเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่ปี 2015 เป็นต้นมา เกาหลีใต้เพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาไปยังกลุ่มประเทศ CLMV มากขึ้น โดยทั้งสี่ประเทศอยู่ใน 10 อันดับแรกของประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุด มีเวียดนามเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือกัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ ในอันดับ 2 อันดับ 3 และ อันดับ 8 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มว่าการค้าการลงทุนระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV มีความเกี่ยวข้องกับปริมาณความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ส่งไปยังทั้ง 4 ประเทศ โดยในบทความต่อไปจะกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการให้ ODA ของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อนำเสนอให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินการดังกล่าวกับผลประโยชน์ด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้

บทที่ 4

การให้ ODA ของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV (ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน)

จากบทที่ 2 จะเห็นได้ว่าเกาหลีใต้มีแนวโน้มส่งความช่วยเหลือมายังเอเชียเป็นหลักอยู่แล้ว ตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตามในระยะหลังมานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี 2013 เป็นต้นมาเกาหลีใต้เน้นส่งความช่วยเหลือมายังประเทศในอาเซียนมากยิ่งขึ้น โดยเน้นกลุ่มประเทศ CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม เป็นหลัก เห็นได้จากการที่ในปี 2018 ทั้ง 4 ประเทศได้รับความช่วยเหลือแบบให้เปล่ามูลค่ามากกว่า 20 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเวียดนามได้รับเงินให้เปล่า 38.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เมียนมาร์ได้รับ 36.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลาวได้รับ 25.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และกัมพูชาได้รับ 21.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁶⁷ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทั้ง 4 ประเทศในฐานะผู้รับความช่วยเหลือหลักของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านโครงสร้างทางสังคมและบริการ โครงสร้างทางเศรษฐกิจและบริการรวมถึงด้านการผลิต นอกจากนี้ จากข้อมูลในบทที่ 3 เห็นได้ว่าทั้ง 4 ประเทศ CLMV เป็นกลุ่มประเทศที่มีความสำคัญต่อเกาหลีใต้ในด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้า การลงทุน โดยเกาหลีใต้ถือเป็นประเทศผู้ลงทุนหลักของทั้ง 4 ประเทศ CLMV ข้อเท็จจริงข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของความเชื่อมโยงระหว่างการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ โดยในบทนี้จะอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV รวมถึงข้อมูลเรื่องการเข้าไปให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ในกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้มอบให้ทั้ง 4 ประเทศ CLMV นั้นมีส่วนช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้อย่างไร

4.1 ความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV

หมุดหมายสำคัญของพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV คือช่วงปี 2010 ซึ่งมีการผลักดันให้เกิดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของเกาหลีใต้และประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม รวมถึงไทย ในระหว่างการประชุมผู้นำอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี ครั้งที่ 13 ณ กรุงฮานอย เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 2010 โดยมีการเน้นย้ำถึงการส่งเสริมมิตรภาพและความร่วมมือในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่าง

¹⁶⁷ Korea International Cooperation Agency., Country and Rank. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/smriizeBsnsRecipRankTableList.do?lang=en>

ยิ่งในประเด็นความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยในปีถัดมาได้มีการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลีครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 27 – 28 ตุลาคม ค.ศ. 2011 และได้มีการออกเอกสาร “Han-River Declaration of Establishing the Mekong-ROK Comprehensive Partnership for Mutual Prosperity” แสดงถึงการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และประเทศลุ่มแม่น้ำโขงทั้งห้าประเทศเป็นหุ้นส่วนอย่างรอบด้าน ในเอกสารดังกล่าวทางเกาหลีใต้แสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาขึ้นกว่า 2 เท่าภายในปี 2015 โดยพื้นที่หลักที่จะได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นคือกลุ่มประเทศ CLMV ส่วนไทยนั้นดำเนินบทบาทการให้ความช่วยเหลือประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงอีก 4 ประเทศร่วมกับเกาหลีใต้ โดยเน้นการสร้างความร่วมมือใน 3 ด้านหลัก คือ ความเชื่อมโยงในอาเซียน (โครงสร้างพื้นฐานและไอซีที) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (การเติบโตสีเขียว การพัฒนาทรัพยากรน้ำ) และการพัฒนาที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง (เกษตรกรรมและการพัฒนาชนบท การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์)¹⁶⁸ จากนั้นได้มีการจัดทำ “Mekong – Republic of Korea Plan of Action 2014 – 2017” ในช่วงการประชุมระดับรัฐมนตรีแม่โขง - เกาหลี ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 2014 โดยในแผนงานดังกล่าวได้อธิบายถึงความริเริ่มให้ความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้ ดังนี้

- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน - ส่งเสริมความเชื่อมโยงทางคมนาคมในอาเซียนด้วยการก่อสร้างถนน รางรถไฟ สนามบิน และท่าเรือ อาทิ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของเส้นทาง Southern Coastal Corridor ที่เชื่อมระหว่างไทย กัมพูชา และเวียดนาม

- ด้านเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร - จัดโครงการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร อาทิ โครงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสำหรับระบบประกันสุขภาพในเวียดนาม และโครงการติดตั้งโปรแกรมด้านกฎหมายในเมียนมาร์ เป็นต้น

- ด้านการเติบโตสีเขียว - ผลักดันการฟื้นฟูระบบนิเวศน์ ตลอดจนการพัฒนาระบบอุทยานวิทยาในเวียดนามและเมียนมาร์ และการจัดการผลกระทบจากวิกฤติโลกร้อนในเวียดนาม โดย

¹⁶⁸ Ministry of Foreign Affairs, R. o. K., Han-River Declaration of Establishing the Mekong-ROK Comprehensive Partnership for Mutual Prosperity. Retrieved from

http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5467/view.do?seq=341589&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=

ส่งเสริมการดำเนินการของภาครัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงเอกชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการปัญหาด้วย

- ด้านการพัฒนาทรัพยากรน้ำ - ประกอบด้วยการจัดทำระบบจัดการน้ำ ตลอดจนการป้องกันภัยพิบัติทางน้ำ เช่น น้ำท่วมและภัยแล้ง โดยทางเกาหลีใต้ให้เงินอุดหนุน ความช่วยเหลือทางเทคนิค ตลอดจนส่งผู้เชี่ยวชาญเข้าไปดำเนินโครงการ เช่น การพัฒนาระบบชลประทานในกัมพูชา

- ด้านเกษตรกรรมและการพัฒนาชนบท - จัดทำโครงการเผยแพร่ความรู้เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรโดยใช้แบบแผนการพัฒนาชนบท Saemaul Undong ซึ่งเกาหลีใต้เคยใช้ในการพัฒนาประเทศ

- ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - ส่งต่อความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและโลจิสติกส์ ตลอดจนการผลักดันประเทศกลุ่ม CLMV เข้าสู่ตลาดด้านเกษตรกรรมระดับโลก¹⁶⁹

นอกจากนี้ หลังมุน แจอิน เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีคนที่ 12 ของเกาหลีใต้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 ได้มีการนำเสนอยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศที่สำคัญ คือ นโยบายมุ่งใต้ใหม่ (New Southern Policy: NSP) ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้กับประเทศในอาเซียน ได้แก่ กัมพูชา ไทย บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย รวมถึงอินเดีย โดยหลังจากการประกาศนโยบายมุ่งใต้ใหม่แล้วประธานาธิบดีมุน แจอิน ก็แสดงออกถึงท่าทีที่จะปฏิบัติตามนโยบายที่ได้วางไว้อย่างจริงจัง เห็นได้จากการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่เสนอแนะและดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายมุ่งใต้ใหม่โดยเฉพาะคือ “The Presidential Committee on the New Southern Policy” อีกทั้งยังมีการจัดตั้งกรมอาเซียนขึ้นเป็นครั้งแรกในกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีใต้ ยิ่งไปกว่านั้น นับตั้งแต่ปี 2017 – 2019 ประธานาธิบดีมุน แจอิน ได้เดินทางมาเยือนทั้ง 10 ประเทศอาเซียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เริ่มตั้งแต่อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ในเดือนพฤศจิกายน ปี 2017 เวียดนามในเดือนมีนาคม ปี 2018 สิงคโปร์ในเดือนกรกฎาคมปี 2018 บรูไน มาเลเซียและกัมพูชา ในเดือนมีนาคมปี 2019 ไทย เมียนมาร์และลาวในเดือนกันยายน ปี 2019 รวมถึงการไปเยือนอินเดียเมื่อเดือนมิถุนายนปี 2019 โดยมุน แจอิน ถือเป็นประธานาธิบดี

¹⁶⁹ Korean Culture and Information Service., Mekong – Republic of Korea Plan of Action (2014 - 2017). Retrieved from http://www.korea.net/koreanet/fileDown?fileUrl=/upload/content/file/1406780276688.pdf&fileName=Korea_Mekong_Action_Plan.pdf

เกาหลีใต้คนแรกที่เดินทางไปเยือนอินเดียและอาเซียนครบทุกประเทศ นอกจากนี้ นโยบายมุ่งใต้ใหม่ได้นำมาซึ่งความร่วมมือตลอดจนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในประเทศอาเซียนมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การให้เงินกู้ยืมแก่เมียนมาร์ การเชื่อมโยงนโยบายมุ่งใต้ใหม่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมาร์และลาว ตลอดจนการมีส่วนร่วมผลักดันนโยบายประเทศไทย 4.0 ผ่านการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมของเกาหลีใต้เป็นต้นแบบ¹⁷⁰

โดยเกาหลีใต้มีท่าทีที่จะส่งความช่วยเหลือมายังอาเซียนมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากแถลงการณ์ในการประชุมสุดยอดอาเซียน - สาธารณรัฐเกาหลี สมัยพิเศษ ครั้งที่ 3 (The 3rd ASEAN-Republic of Korea Commemorative Summit) และการประชุมระดับผู้นำกรอบความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลี ครั้งที่ 1 (The 1st Mekong-Republic of Korea Summit) เมื่อวันที่ 24 - 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 2019 ณ เมืองปูซาน เกาหลีใต้ ซึ่งได้กล่าวถึงความตั้งใจของเกาหลีใต้ที่จะเพิ่มปริมาณ ODA ประเภทเงินให้เปล่ามายังอาเซียนมากขึ้นอีกเท่าตัวภายในปี 2022 รวมถึงการส่งต่อความรู้และความเชี่ยวชาญจากเกาหลีใต้มายังประเทศอาเซียนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงเรื่องความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา กับ 5 ประเทศในอาเซียน¹⁷¹ คือ กลุ่มประเทศ CLMV และฟิลิปปินส์ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือที่สอดคล้องกับนโยบายมุ่งใต้ใหม่ไม่ว่าจะเป็นด้านดิจิทัล อุดมศึกษา การสร้างประชาคมแม่โขง-เกาหลีที่มีสันติภาพ เมืองอัจฉริยะ ตลอดจนการคมนาคม¹⁷² นอกจากนี้ ในการประชุมภายใต้กรอบความร่วมมือแม่โขง - เกาหลีใต้ยังมีการนำเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับความร่วมมือที่เกาหลีใต้จะสนับสนุนในอนาคตทั้งสิ้น 7 ประการ ได้แก่ 1. ด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว 2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3. เกษตรกรรมและการพัฒนาชนบท 4. โครงสร้างพื้นฐาน 5. ไอซีที 6. สิ่งแวดล้อม และ 7. ความมั่นคงในรูปแบบใหม่ รวมถึงการส่งต่อประสบการณ์ด้านการพัฒนาผ่านความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องของเกาหลีใต้และประเทศกำลังพัฒนาใน

¹⁷⁰ Ferrier, K., Moon's ASEAN Trip Reinforces New Southern Policy. Retrieved from <https://thediplomat.com/2019/09/moons-asean-trip-reinforces-new-southern-policy/>

¹⁷¹ Memorandum of Understanding on Development Cooperation Signed with Five Southeast Asian Nations

¹⁷² Ministry of Foreign Affairs, R. o. K., Korea and Key Southeast Asian Partners to Implement New Southern ODA. Retrieved from

http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=320846&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=

อาเซียน อาทิ ระหว่าง Korea Development Institute กับ Myanmar Development Institute และ Myanmar Trade Promotion Organization ระหว่าง Korea Institute of Science and Technology กับ Vietnam – Korea Institute of Science and Technology และระหว่าง Korea International Cooperation Agency กับ Thailand International Cooperation Agency เป็นต้น รวมถึงความมุ่งมั่นของเกาหลีใต้ที่จะเข้ามาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็น ถนน สะพาน รางรถไฟ และท่าเรือ เป็นต้น ตลอดจนการสนับสนุนกรอบความร่วมมือแม่โขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม

จะเห็นได้ว่าเกาหลีใต้มุ่งเน้นการเชื่อมความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศ CLMV นับตั้งแต่ปี 2010 ซึ่งมีการผลักดันให้เกิดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับ สาธารณรัฐเกาหลี โดยประเด็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาถือเป็นส่วนสำคัญใน ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ไอซีที การเติบโตสีเขียว การพัฒนาทรัพยากรน้ำ เกษตรกรรมและการพัฒนาชนบท การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงประเด็นด้านความมั่นคงใน รูปแบบใหม่ ในส่วนต่อไปจะอธิบายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ในรูปแบบทวิภาคีไป ยัง CLMV ทั้ง 4 ประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.2 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังกัมพูชา

เกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือกัมพูชาอย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศของกัมพูชา ได้แก่ แผนพัฒนา Rectangular Strategy Phase III ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องเกษตรกรรม โครงสร้าง พื้นฐาน การพัฒนาในภาคเอกชนและการจ้างงาน รวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถและทรัพยากร มนุษย์ และ National Strategic Development Plan (NSDP) 2014 – 2018 ที่เน้นประเด็นการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานใน ตัวเมือง ทรัพยากรน้ำและระบบชลประทาน พลังงานไฟฟ้า และระบบไอซีที รวมถึงแผนพัฒนาด้าน อุตสาหกรรม Industrial Development Policy (IDP) โดยความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้มอบให้กัมพูชา ประกอบด้วยเงินให้เปล่า ความช่วยเหลือทางเทคนิค การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนใน

กิจการของรัฐ (Public-Private Partnership) และความร่วมมือแบบสามฝ่าย¹⁷³ โดยมุ่งสร้างความร่วมมือใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

(1) ด้านการคมนาคม - ก่อสร้างและปรับปรุงถนน ทางด่วน รถไฟฟ้าใต้ดิน ท่าอากาศยาน ท่าเรือ ตลอดจนระบบขนส่งและจราจรอัจฉริยะ (Intelligent Transport System: ITS)

(2) ด้านการจัดการน้ำและสาธารณสุข - พัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ การรับมือภัยพิบัติ และการพัฒนาระบบสาธารณสุข

(3) ด้านการศึกษา - พัฒนาคุณภาพและการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้หญิง

(4) ด้านการพัฒนาชนบท - ส่งเสริมการพัฒนาชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ค่าแรง และอัตราการรู้หนังสือของประชาชน

นอกจากนี้ เกาหลีใต้ได้สร้างความร่วมมือกับหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มที่ปรึกษาด้านการให้ความช่วยเหลือซึ่งมีสมาชิกคือองค์การระหว่างประเทศ ธนาคารเพื่อการพัฒนาในระดับพหุภาคี องค์การเอกชนระหว่างประเทศ และประเทศผู้ให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อร่วมกันจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ ท่าอากาศยานและท่าเรือ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับ NGOs และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง¹⁷⁴ จากสถิติล่าสุดในปี 2018 เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือไปยังกัมพูชามูลค่ากว่า 21,106 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบไปด้วย โครงการความร่วมมือ (Project Type Cooperation) การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา (Development Consulting) อาสาสมัคร (Volunteer) โครงการศึกษา (KOICA Fellowship Program) และโครงการลงทุนร่วม (Public-Private Partnership) ดังข้อมูลในตารางด้านล่าง

¹⁷³ ความร่วมมือแบบสามฝ่าย คือ ความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ประเทศผู้รับความช่วยเหลือ และองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบเงินช่วยเหลือ การจัดโครงการฝึกอบรม และอื่น ๆ

¹⁷⁴ Government of the Republic of Korea., *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Kingdom of Cambodia 2016 – 2020*. Retrieved from

http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=1493457144951192168139TS7TM1SMA5BTKC7OBZM6

ตารางที่ 9 ODA จากเกาหลีใต้ไปยังกัมพูชาในปี 2018

ประเภทความช่วยเหลือ	จำนวนโครงการ/คน	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
โครงการความร่วมมือ	7	8,627
การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา	3	1,304
อาสาสมัคร	16	6,830
ทุนการศึกษา	36	1,213
โครงการลงทุนร่วม	15	3,132
รวม	77	21,106

ที่มา Korea International Cooperation Agency. Geographical Flows by Country (Total). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoGnrlzList.do?lang=en>

โดยโครงการความร่วมมือเกี่ยวข้องกับด้านสาธารณสุขเป็นส่วนใหญ่ อาทิ โครงการส่งเสริมความมั่นคงด้านสุขภาพ พัฒนาโรงพยาบาล ตลอดจนศูนย์การแพทย์สำหรับเด็ก นอกจากนี้ยังมีโครงการส่งเสริมการพัฒนาชนบทผ่านด้วยแบบแผน Saemaul Undong และการพัฒนาระบบชำระเงินแห่งชาติ ส่วนการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาประกอบด้วยเรื่องการพัฒนาตลาด การอนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่นครวัด และการพัฒนาคุณภาพตลอดจนนวัตกรรมให้กับ Kampong Cham National School of Agriculture (KCNSA) สำหรับทุนการศึกษาอยู่ในด้านการพัฒนา เช่น การพัฒนาชนบท การเกษตร การจัดการน้ำ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาสังคม การพัฒนาเมือง ด้านเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจ การเงินและนโยบายภาษี อุตสาหกรรมและนโยบายการค้า ด้านสังคมศาสตร์ เช่น การจัดการภาครัฐ ภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี สิทธิสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น โรคระบาด เมืองอัจฉริยะ วิทยาศาสตร์การประมง พลังงาน อุตุนิยมวิทยา ด้านการแพทย์ เช่น แพทย์แผนโบราณ เภสัชกรรม และอื่น ๆ ได้แก่ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทรัพย์สินทางปัญญา และการบิน กล่าวได้ว่าความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาที่ส่งมายังกัมพูชาระบายอยู่ในหลายภาคส่วน นอกจากนี้ อีกหนึ่งความช่วยเหลือสำคัญคือโครงการร่วมลงทุนทั้งหมด 15 โครงการ ดังนี้

ตารางที่ 10 รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของกัมพูชาที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในปี 2018

โครงการ	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
1. การพัฒนาบริการสังคมสงเคราะห์ให้กับชุมชนเปราะบางในพื้นที่จังหวัดพระตะบอง (เฟส 2)	207
2. โครงการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในด้านจักษุวิทยา	263
3. โครงการพัฒนางานวิจัย การศึกษา และศักยภาพของพนักงาน	273
4. โครงการอบรมด้านซอฟต์แวร์	420
5. โครงการพัฒนาด้านการจัดการน้ำและสุขาภิบาลในพื้นที่ชนบท	144
6. การจัดทำอุปกรณ์ด้านจักษุ	218
7. โครงการพัฒนางานวิจัยและการศึกษาด้านผู้นำทางการพยาบาล (เฟส 2)	273
8. โครงการช่วยเหลือเด็กยากไร้	81
9. โครงการส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก	186
10. โครงการพัฒนาระบบสุขภาพจักษุในพื้นที่จังหวัดเสียมราฐ	233
11. โครงการหมู่บ้านสันติ (ดำเนินการเกี่ยวกับวัฏธูระเบิด)	76
12. ธุรกิจด้านกาแฟแบบพึ่งพาตนเอง ในหมู่บ้านที่จังหวัดมณฑลคีรี	213
13. โครงการ STEM Education ¹⁷⁵ ในด้าน ICT และเทคโนโลยี	185
14. การพัฒนาซอฟต์แวร์เพื่อเยาวชน	136
15. การพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าให้กับธุรกิจน้ำตาลโตนด	224

ที่มา Korea International Cooperation Agency., KOICA Sectoral Flows by Country and Sector (Detail). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/realmRealmEacoDetailList.do?lang=en>

¹⁷⁵ STEM Education ย่อมาจาก Science Technology Engineering and Mathematics Education หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ เข้าด้วยกัน มุ่งเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ ๆ

ในภาพรวม เกาหลีใต้เน้นให้ความช่วยเหลือกัมพูชาในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อ การคมนาคมเป็นสำคัญ เช่น ถนน ท่าเรือ และท่าอากาศยาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนา พื้นที่ชนบทผ่านแบบแผนSaemaul Undong การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กลุ่มผู้หญิง และด้านการจัดการน้ำและสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมอบทุนการศึกษาในด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตลอดจนด้านการแพทย์ โดยความช่วยเหลือจาก เกาหลีใต้มีแนวโน้มที่จะช่วยส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายแผนพัฒนา Rectangular Strategy Phase III, National Strategic Development Plan (NSDP) 2014 - 2018 และ Industrial Development Policy ของกัมพูชา ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องเกษตรกรรม โครงสร้างพื้นฐาน การ พัฒนาในภาคเอกชนและการจ้างงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรน้ำ พลังงานไฟฟ้า และ ระบบไอซีที นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานช่วยปูทางให้ภาคเอกชนของเกาหลีใต้ที่ทำธุรกิจในด้านดังกล่าวมาเข้ามา ดำเนินธุรกิจในกัมพูชา เห็นได้จากการที่ในปี 2018 บริษัท Hanshin Construction ของเกาหลีใต้ ชนะการประมูลมูลค่า 85 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อปรับปรุงและสร้างถนนในกัมพูชา¹⁷⁶

4.3 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังลาว

เกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือลาวอย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศของลาว คือ National Socio Economic Development Plan (NSED, 2016 - 2020) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนา อย่างยั่งยืนและทั่วถึง เพื่อให้ลาวสามารถก้าวข้ามผ่านการมีสถานะเป็น “ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด” ภายในปี 2020 และก้าวสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางภายในปี 2030 โดยมุ่งสร้างความ ร่วมมือใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

- (1) การจัดการน้ำและสุขภาพ - ส่งเสริมการเข้าถึงน้ำสะอาดและระบบสาธารณสุขซึ่งถือเป็น ส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม
- (2) พลังงาน - พัฒนาระบบจัดการพลังงานและไฟฟ้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

¹⁷⁶ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, pp. 8 -10.

(3) การศึกษา - พัฒนาระบบการศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และ อาชีวศึกษา ส่งเสริมการสร้างแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานสมรรถภาพสูง เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ ของประเทศ

(4) การพัฒนาชนบท - เพิ่มขีดความสามารถด้านเกษตรกรรมตลอดจนการพัฒนาชนบทเพื่อ จัดความยากจนรวมถึงเพิ่มรายรับสุทธิให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท

ความช่วยเหลือที่ส่งไปยังลาวดำเนินการภายใต้การริเริ่มความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของ เกาหลีใต้ (Korea's Development Cooperation Initiatives) เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เช่น การพัฒนาชนบทภายใต้หลัก Saemaul Undong นอกจากนี้ ยังเน้นสร้างความร่วมมือกับหุ้นส่วนด้านการพัฒนาอื่น ๆ รวมถึง NGOs ตัวแทนระดับท้องถิ่น และ ภาคเอกชนเพื่อร่วมกันดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือรวมถึงโครงการที่เกี่ยวข้องกับความ รับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility)¹⁷⁷ จากสถิติล่าสุดในปี 2018 เกาหลีใต้ส่ง ความช่วยเหลือไปยังลาวมูลค่ากว่า 18,478 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบด้วยโครงการความ ร่วมมือ การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา อาสาสมัครทุนการศึกษา โครงการลงทุนร่วม และความ ช่วยเหลือทางมนุษยธรรม (Humanitarian Aid) ดังข้อมูลในตารางแสดง ODA จากเกาหลีใต้ไปยังลาว ในปี 2018

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁷⁷ Government of the Republic of Korea., *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Lao People's Democratic Republic 2016 – 2020*. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/fileDownLoad.xdo?f_id=1493457144952192168139D81KTOIQ2VC19KO6GPJA

ตารางที่ 11 ODA จากเกาหลีใต้ไปยังลาวในปี 2018

ประเภทความช่วยเหลือ	จำนวนโครงการ/คน	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
โครงการความร่วมมือ	8	7,492
การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา	3	2860
อาสาสมัคร	11	4709
ทุนการศึกษา	44	1209
ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม	1	309
โครงการลงทุนร่วม	8	1899
รวม	75	18,478

ที่มา Korea International Cooperation Agency., Geographical Flows by Country (Total). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoGnrzlList.do?lang=en>

โครงการความร่วมมืออยู่ในด้านการศึกษา อาทิ การพัฒนาด้านการศึกษาให้กับมหาวิทยาลัย สุภานวงศ์ และสถาบันด้านการพัฒนาลาว-เกาหลีใต้ (Lao-Korea Skills Development Institute) ด้านสาธารณสุข คือ การพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก นอกจากนี้ยังมีโครงการที่มุ่งสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ของลาว ได้แก่ หน่วยงานด้านการเก็บกู้ระเบิด ด้านตรวจคนเข้าเมือง และศูนย์ไอที ส่วนการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาประกอบด้วย โครงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะและเขตเศรษฐกิจพิเศษที่แขวงสะหวันนะเขต โครงการด้านการจัดการน้ำ บริเวณแม่น้ำจิม และโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาทางหลวงหมายเลข 8 ที่แขวงบอลิคำไซ สำหรับทุนการศึกษานั้นส่งเสริมด้านการพัฒนา อาทิ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาชนบทและขจัดความยากจน เทคโนโลยีปศุสัตว์ การจัดการน้ำ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเมือง การพัฒนาระหว่างประเทศ ด้านสังคมศาสตร์ เช่น ภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี การจัดการภาครัฐ ความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิสตรี ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น พลังงาน อุตุนิยมวิทยา เมืองอัจฉริยะ การจัดการขยะและพลังงานหมุนเวียน การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศ และด้านเศรษฐกิจ เช่น บัญชี การเงินและนโยบายด้านภาษี ความเป็นผู้ประกอบการ ทรัพย์สินทางปัญญา

การค้า เป็นต้น ส่วนความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมเน้นเรื่องการจัดการเหตุอุทกภัย นอกจากนี้ในปี 2018 ยังมีความช่วยเหลือในรูปแบบโครงการร่วมลงทุนทั้งสิ้น 8 โครงการ ดังนี้

ตารางที่ 12 รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของลาวที่เกาหลีได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในปี 2018

โครงการ	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
1. โครงการฝึกอบรมครูโรงเรียนประถมในแขวงเชียงขวาง (ระยะที่ 2)	181
2. การพัฒนาบริการทางการแพทย์ในพื้นที่แขวงบอลิคำไซ	320
3. การพัฒนาระบบกรองน้ำ	82
4. การพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพของสตรี	273
5. โครงการด้านสาธารณสุขเบื้องต้น	342
6. การพัฒนาการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	140
7. การพัฒนาชนบทด้วยพืชพันธุ์ที่มีมูลค่าสูง	358
8. โครงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย	203

ที่มา Korea International Cooperation Agency., KOICA Sectoral Flows by Country and Sector (Detail). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/realmlist.do?lang=en>

จะเห็นได้ว่าความช่วยเหลือในด้านการจัดการน้ำและสุขภาพ พลังงาน การศึกษาและการพัฒนาชนบท คือภาคส่วนหลักที่เกาหลีได้ส่งความช่วยเหลือไปยังลาวเพื่อส่งเสริมให้ลาวพัฒนาเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางภายในปี 2030 ตามที่ได้วางเป้าหมายไว้ใน National Socio Economic Development Plan 2016 - 2020 นอกจากนี้เกาหลีได้ยังสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐของลาว ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานด้านการเก็บกู้ระเบิด ด้านตรวจคนเข้าเมือง ตลอดจนศูนย์ไอที อีกทั้งยังเป็นทีปรึกษาเกี่ยวกับโครงการพัฒนาที่สำคัญของลาวในหลายภาคส่วน ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เขตเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวสอดคล้อง

กับการเข้าไปลงทุนของภาคเอกชนเกาหลีใต้ในลาว เห็นได้จากการลงทุนของเกาหลีใต้ในลาวที่เน้นด้านพลังงานเป็นหลัก โดยในปี 2019 สองบริษัทเกาหลีใต้คือ Korea Western Power และ SK Engineering & Construction ต่างเข้าไปลงทุนในโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำจากเขื่อนเซเปียน - เซิน่า้อย ที่แขวงอัตตะปือและจำปาศักดิ์ โดยมีสัดส่วนการลงทุนของ 2 บริษัทในโครงการดังกล่าวรวมกันแล้วคิดเป็น 51 เปอร์เซ็นต์¹⁷⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทเกาหลีใต้ได้รับความไว้วางใจจากลาวให้เข้ามาดำเนินโครงการข้างต้น และเป็นไปตามแผนการให้ความช่วยเหลือในภาคส่วนการจัดการน้ำซึ่งรัฐบาลเกาหลีใต้กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่านโยบายการให้ความช่วยเหลือลาวถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยปูทางและเพิ่มโอกาสของภาคธุรกิจเกาหลีใต้ในการเข้าไปลงทุนในลาว

4.4 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังเมียนมาร์

การให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ไปยังเมียนมาร์ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับแผนพัฒนาของเมียนมาร์ได้แก่ National Comprehensive Development Plan (NCDP 2011 – 2030) ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือการเชื่อมโยงเข้ากับประชาคมโลกภายในปี 2020 การส่งเสริมการเติบโตอย่างครอบคลุม การขจัดความยากจน รวมถึงการก้าวขึ้นเป็นประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ยังอ้างอิงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ Economic Policy of the Union of Myanmar (2016) ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค การสร้างโอกาสให้คนรุ่นใหม่ และการจัดตั้งระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ โดยเกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

- (1) ธรรมชาติบาล - พัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เช่นการจัดทำรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e - Government) และส่งเสริมการจัดทำนโยบายด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและครอบคลุม
- (2) การพัฒนาชนบท - ส่งเสริมการเติบโตของโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรกรรม การส่งออก รวมถึงการเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชากรในพื้นที่ชนบท
- (3) การคมนาคม - ส่งเสริมความเชื่อมโยงด้านคมนาคม เช่น ระบบขนส่งสาธารณะตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานในเมืองใหญ่ ๆ รวมถึงการสร้างเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคผ่านการปรับปรุงทางรถไฟและสร้างสะพาน

¹⁷⁸ ASEAN Secretariat., (2019). ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care, p. 14.

(4) พลังงาน – ส่งเสริมการผลิตพลังงานไฟฟ้าและโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานเพื่อการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม

นอกจากการส่งความช่วยเหลือไปยังรัฐบาลเมียนมาร์ อาทิ การจัดอบรมแก่ข้าราชการในด้านการส่งเสริมการค้า การลงทุน ตลอดจนการจัดทำระบบอีคอมเมิร์ซแล้ว ทางเกาหลีใต้ยังสร้างความร่วมมือกับหลายภาคส่วน อาทิ สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัย ตลอดจน NGOs เพื่อสร้างเครือข่ายและส่งต่อความรู้ นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือโดยอ้างอิงจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ¹⁷⁹ รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยการปกครองท้องถิ่นของเมียนมาร์และภาคเอกชนของเกาหลีใต้ เช่น Kookmin Bank ที่มีโครงการเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านการเงิน Industrial Bank of Korea ซึ่งสร้างความร่วมมือกับ SME-Development Bank เพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางเทคนิค รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการลงทุนระหว่างกัน และ Korea Land and Housing Corporation ซึ่งเข้ามาช่วยผลักดันการพัฒนาเมืองดาลาให้เป็นเขตอุตสาหกรรมใหม่ นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างสะพานมิตรภาพเมียนมาร์ - เกาหลีใต้ (Myanmar - Korea Friendship Bridge) เพื่อเชื่อมเมืองดาลากับเมืองย่างกุ้ง รวมถึงการสร้างสะพานในพื้นที่อื่น ๆ การจัดทำระบบโครงข่ายอินเทอร์เน็ตและการพัฒนาระบบรถไฟ¹⁸⁰ ในปี 2018 เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือไปยังเมียนมาร์มูลค่ากว่า 20,969 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบไปด้วยโครงการความร่วมมือ การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา อาสาสมัครทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือ โครงการลงทุนร่วม และความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม ดังข้อมูลในตารางแสดง ODA จากเกาหลีใต้ไปยังเมียนมาร์ในปี 2018

¹⁷⁹ Government of the Republic of Korea., *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Republic of the Union of Myanmar 2016 – 2020*. Retrieved from

http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=149345714495319216813953MIKGUFPFKL3HSSPYW

¹⁸⁰ Lwin, N., Myanmar, South Korea Sign Major Agreements on Trade, Investment and Finance. Retrieved from <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-south-korea-sign-major-agreements-trade-investment-finance.html>

ตารางที่ 13 ODA จากเกาหลีใต้ไปยังเมียนมาร์ในปี 2018

ประเภทความช่วยเหลือ	จำนวนโครงการ/คน	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
โครงการความร่วมมือ	6	6,169
การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา	4	8,604
อาสาสมัคร	9	3,129
ทุนการศึกษา	45	1,096
ทุนช่วยเหลือ	1	144
ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม	1	80
โครงการลงทุนร่วม	9	1,747
รวม	75	20,969

ที่มา Korea International Cooperation Agency., Geographical Flows by Country (Total). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoGnrlzList.do?lang=en>

โดยโครงการความร่วมมือเน้นด้านการเกษตรเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งสถาบันวิจัยเกี่ยวกับวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว โครงการพัฒนาเทคโนโลยีประมงและการจัดตั้งตลาดขายส่งสินค้าเกษตร รวมถึงด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร อาทิ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน รวมถึงการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในระดับวิชาชีพ นอกจากนี้ยังมีโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาประกอบด้วยโครงการจัดตั้งองค์การอิสระด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Myanmar Development Institute) โครงการพัฒนาชนบท การดำเนินแผนแม่บทด้านการเกษตรและชลประทานในพื้นที่เขตอิรวดี และการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างทางด่วน สำหรับทุนการศึกษานั้นแบ่งออกเป็นด้านการพัฒนา เช่น การพัฒนาด้านการเกษตร เทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ การจัดการน้ำ การพัฒนาชนบท การพัฒนาสังคม การพัฒนาเมือง การพัฒนาระหว่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ เช่น การเงินและนโยบายด้านภาษี นโยบายด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา การส่งเสริมสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ ด้านสังคมศาสตร์ อาทิ ภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี การบริหารการศึกษา ความเท่าเทียมทางเพศ การจัดการภาครัฐ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ไอซีที การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พลังงาน

อุตุนิยมวิทยา เมืองอัจฉริยะ การจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบเตือนภัยพิบัติ และอื่น ๆ อาทิ อุตสาหกรรม ประมง แพทย์แผนโบราณ การทูต การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และความมั่นคงทางทะเล นอกจากนี้ยังมีการให้ทุนช่วยเหลือในด้านการศึกษา ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และโครงการร่วมลงทุนทั้งสิ้น 9 โครงการดังนี้

**ตารางที่ 14 รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของเมียนมาร์ที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ
ในปี 2018**

โครงการ	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
1. การจัดการเรียนการสอนด้านสาธารณสุขในเขตพะโค	91
2. โครงการอบรมเชิงวิชาชีพให้กับเยาวชน	276
3. การช่วยเหลือผู้คืนถิ่นในรัฐกะเหรี่ยง	91
4. โครงการส่งเสริมการเรียนการสอนด้านดนตรีในเมืองย่างกุ้ง	145
5. การแจกจ่ายอุปกรณ์ด้านการต่อต้านโรคมะลาเรีย	82
6. การพัฒนาขีดความสามารถให้กับชาวนาในเขตอิรวดี	96
7. การพัฒนาสุขอนามัยของเด็กประถมในเมืองย่างกุ้ง	46
8. ธุรกิจเชื้อเพลิง	136
9. ไม่ระบุ	784

ที่มา Korea International Cooperation Agency., KOICA Sectoral Flows by Country and Sector (Detail). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/realmRealmEacoDetailList.do?lang=en>

กล่าวโดยสรุป เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือไปยังเมียนมาร์ในด้านธรรมาภิบาล การพัฒนาชนบท การคมนาคมและพลังงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานไฟฟ้าเพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจของเมียน

มาร์เต็บโตอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามแผน National Comprehensive Development Plan 2011 – 2030 และ Economic Policy of the Union of Myanmar (2016) โดยมีจุดสำคัญอยู่ที่การดำเนินโครงการความร่วมมือระหว่างภาคการเงินและการธนาคารของเกาหลีใต้คือ Kookmin Bank กับหน่วยการปกครองระดับท้องถิ่น และ Industrial Bank of Korea กับผู้ประกอบการของเมียนมาร์ ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวก็สอดคล้องกับการที่หน่วยงานบริการด้านการเงินของเกาหลีใต้อย่าง Korea Financial Supervisory Service (FSS) มองว่าเมียนมาร์ถือเป็นแหล่งลงทุนใหม่ในด้านการเงินที่สำคัญที่สุดของเกาหลีใต้¹⁸¹ โดยในระหว่างการเยือนเมียนมาร์อย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีมุน แจอิน เมื่อวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 2019 ตัวแทนของธนาคารเกาหลีใต้รวมทั้งสิ้น 7 แห่ง ได้แก่ (1) คิม แทยง ประธาน Korea Federation of Banks (2) คิม โดจิน ประธาน Industrial Bank of Korea (3) คัง ซึงจุง รองประธาน Korea Export-Import Bank (Exim bank) (4) จิน อ๊กดง ประธาน Shinhan Bank (5) ฮอ อิน ประธาน Kookmin Bank (6) จี ซุงคโย ประธาน Hana Bank และ (7) ชน แทซึง ประธาน Woori Financial Group ได้เดินทางไปเยือนเมียนมาร์พร้อมกับประธานาธิบดีมุน แจอิน ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังแสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะช่วยพัฒนาเขตอุตสาหกรรมใหม่ในเมืองดาลารวมถึงการสร้างสะพานมิตรภาพเมียนมาร์ – เกาหลีใต้ เพื่อเชื่อมเมืองดังกล่าวกับเมืองย่างกุ้ง โดยมี Korea Land and Housing Corporation ซึ่งเป็นบริษัทด้านการพัฒนาพื้นที่ภายใต้การบริหารของรัฐบาล เกาหลีใต้เป็นผู้ดำเนินการ และเกาหลียังส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางพลังงานไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับการเข้ามาลงทุนของบริษัทเกาหลีใต้อย่าง Korea Electric Power ที่ได้สัมปทานจากกระทรวงไฟฟ้าและพลังงานของเมียนมาร์เมื่อปี 2018¹⁸² ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าการให้ความช่วยเหลือเมียนมาร์ในด้านการเงินและการธนาคาร การพัฒนาเขตเศรษฐกิจในเมืองดาลา การสร้างสะพานมิตรภาพเมียนมาร์ - เกาหลีใต้ ตลอดจนด้านพลังงาน ช่วยส่งเสริมโอกาสในการดำเนินธุรกิจ ในเมียนมาร์ของผู้ประกอบการเกาหลีใต้ทั้งสิ้น

¹⁸¹ Lwin, N., Myanmar, South Korea Sign Major Agreements on Trade, Investment and Finance.

¹⁸² ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 16 – 18.

4.5 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไปยังเวียดนาม

เกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือเวียดนามอย่างสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนาม ได้แก่ Socio – Economic Development Strategy: SEDS 2011 – 2020 ที่เน้นผลักดันเวียดนามจากสถานะประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างต่ำ (Low Middle-income Country) ไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีเป้าหมายสำคัญในการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ต่อหัว เป็น 3,200 – 3,500 ดอลลาร์สหรัฐ ผ่านการดำเนินเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ยังอ้างอิงจาก Socio – Economic Development Plan: SEDP 2016 – 2020 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเกาหลีใต้สร้างความร่วมมือกับเวียดนามใน 4 ด้านหลัก ดังนี้

(1) การคมนาคม – ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม เช่น ทางรถไฟ ระบบถนน เส้นทางขนส่งสินค้าทางน้ำ ท่าเรือ โดยส่งเสริมการจัดทำโครงข่ายทางพิเศษ (Expressway Networks) ภายใต้การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน

(2) การจัดการน้ำและสุขภาพ – พัฒนาขีดความสามารถของระบบจัดการน้ำ ระบบสุขภาพ และสุขภาพ การกำจัดของเสียและขยะอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ ตลอดจนการจัดตั้งโรงพยาบาล เฉพาะทาง

(3) ธรรมาภิบาล – พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

(4) การศึกษา – พัฒนาการเรียนการสอนในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กฎหมายระหว่างประเทศ และการระงับข้อพิพาท ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Groups)¹⁸³

โดยเกาหลีใต้ถือเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญของเวียดนามในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถเชิงอุตสาหกรรม ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสนับสนุนเงินกู้ยืมแก่บริษัทของเวียดนามที่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขเพื่อ

¹⁸³ บุคคลกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Groups) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเอง โดยมีที่มาจากการขาดอำนาจ การศึกษา ทรัพยากร ความเข้มแข็ง และอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ชนกลุ่มน้อย สตรี บุคคลทุพพลภาพ คนชรา ตลอดจนบุคคลที่อาศัยอยู่ในชนบท

ช่วยพัฒนาขีดความสามารถ โดยมีข้อกำหนดเพิ่มเติมว่าทางเวียดนามจะต้องจ้างงานชาวเกาหลีได้ รวมถึงสั่งซื้อวัตถุดิบจากเกาหลีได้เป็นการตอบแทน¹⁸⁴ ยิ่งไปกว่านั้น เกาหลีได้มุ่งเน้นการปรึกษาหารือกับประเทศผู้ช่วยเหลือรายอื่น ๆ ตลอดจนการเข้าร่วม Vietnamese Development Forum: VDF¹⁸⁵ โดยในปี 2018 เกาหลีได้ส่งความช่วยเหลือไปยังเวียดนามในรูปแบบโครงการความร่วมมือ การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา อาสาสมัคร ทุนการศึกษา โครงการลงทุนร่วม รวมทั้งสิ้นมูลค่ากว่า 42,080 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังนี้

ตารางที่ 15 ODA จากเกาหลีใต้ไปยังเวียดนามในปี 2018

ประเภทความช่วยเหลือ	จำนวนโครงการ/คน	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
โครงการความร่วมมือ	11	21,146
การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนา	9	7,566
อาสาสมัคร	13	5,977
ทุนการศึกษา	47	1,554
โครงการลงทุนร่วม	31	5,837
รวม	111	42,080

ที่มา Korea International Cooperation Agency., Geographical Flows by Country (Total). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoGnrLzList.do?lang=en>

โครงการความร่วมมือจากเกาหลีใต้ไปยังเวียดนามมุ่งเน้นในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสำคัญ อาทิ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านไอที วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนวิทยาลัย อาชีวศึกษาด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และการพัฒนาระบบสารสนเทศที่ติด รวมถึงด้านอื่น ๆ เช่น การส่งต่อประสบการณ์ด้านการพัฒนา การพัฒนาฐานข้อมูลด้านการลงทุนระหว่างประเทศ การ

¹⁸⁴ Jeong, S., (2018). A Study on the Impact of South Korea's Official Developmental Assistance Policy toward Vietnam. *Modern Economy*, 9(08), p. 1449.

¹⁸⁵ Government of the Republic of Korea., *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Socialist Republic of Vietnam 2016 – 2020*. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=1493457144956192168139KLUeBWNHGxLTUNSN1293

จัดการชายฝั่งแบบบูรณาการ การเก็บกู้วัตถุระเบิดและการต่อต้านการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี สำหรับการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาประกอบด้วยโครงการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำหอมในเมืองเว้ การพัฒนาชุมชนเมือง การพัฒนาเส้นทางคมนาคม เช่น ทางด่วนและรถไฟใต้ดิน ตลอดจนการพัฒนาพลังงานเชิงอุตสาหกรรมและการเคหะแห่งชาติ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ได้มอบทุนการศึกษาแก่ประชากรชาวเวียดนามในด้านการพัฒนา เช่น การพัฒนาชนบท เกษตรกรรม เทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ การจัดการน้ำ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเมือง การคมนาคมสาธารณะ การพัฒนาระหว่างประเทศ รวมถึงด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ บัญชี การเงินและนโยบายด้านภาษี ด้านสังคมศาสตร์ อาชีพ ภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี ความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิมนุษยชน การบริหาร การศึกษา การจัดการภาครัฐ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาชีพ นโยบายด้านไซเบอร์ อุตุนิยมวิทยา เมืองอัจฉริยะ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ระบบจัดการคุณภาพปิโตรเลียม และด้านอื่น ๆ อาชีพ ความมั่นคงทางทะเล และกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังส่งเสริมโครงการลงทุนร่วมในเวียดนามทั้งสิ้นกว่า 31 โครงการ ดังข้อมูลในตารางแสดงรายชื่อโครงการลงทุนร่วมของเวียดนามที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือในปี 2018

**ตารางที่ 16 รายชื่อโครงการร่วมลงทุนของเวียดนามที่เกาหลีใต้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ
ในปี 2018**

โครงการ	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
1. การฝึกอบรมทางวิชาชีพสำหรับเยาวชนในกรุงฮานอย	61
2. การส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมการจัดจำหน่าย	273
3. การพัฒนาศูนย์เรียนรู้สำหรับเด็กยากไร้ในเมืองโฮจิมินห์ (เฟส 2)	75
4. การจัดตั้งศูนย์ดูแลเด็กและศูนย์ฝึกอาชีพ	273
5. โครงการวางแผนด้านที่อยู่อาศัย	7
6. การพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมด้านงานฝีมือ	422
7. โครงการส่งเสริมสุขภาพตา	36
8. การช่วยเหลือเด็กพิการซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดกว๋างจิ	282

โครงการ	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านบาทสหรัฐ)
9. โครงการฝึกอบรมให้กับบุคลากรทางการแพทย์ในเมืองเว้	218
10. การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ	428
11. โครงการส่งเสริมอัตราการรู้หนังสือของเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อย ในจังหวัดเยนบ๋ายและกว๋างนาม	331
12.โครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน จังหวัดทัยฮัว	145
13. การมอบเงินช่วยเหลือให้กับเยาวชนผู้พิการ	187
14. การดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	82
15. กระบวนการกำจัดขยะทางการแพทย์	82
16. การส่งเสริมศักยภาพของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษาด้านการ พัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	273
17. การฟื้นฟูร่างกายในกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากฝนเห็องและ อุบัติเหตุบนท้องถนน	136
18. การพัฒนาการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้พิการในเมืองฮานอย	149
19. โครงการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร	259
20. โครงการอบรมสำหรับสตรีเวียดนามที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ	80
21. การจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนรายย่อยในเมืองวินห์ลอง	170
22. โครงการส่งเสริมการศึกษาให้กับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดลายเจิว	181
23. การพัฒนาไอซีทีเพื่อจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้	114
24. การกำจัดสารพิษในพื้นที่ชนบท	191
25. โครงการป้องกันอุบัติเหตุจากระบบคมนาคมสาธารณะ	136
26. โครงการฝึกอบรมด้านไอที	226

โครงการ	มูลค่าความช่วยเหลือ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
27. การฝึกอบรมเกี่ยวกับงานบริการ	31
28. การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการผลิต (ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร)	136
29. การจัดทำระบบป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือด	136
30. การจัดทำระบบคัดกรองโรคปอดบวม	481
31. ไม่ระบุ	236

ที่มา Korea International Cooperation Agency., KOICA Sectoral Flows by Country and Sector (Detail). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/realmRealmEacoDetailList.do?lang=en>

จะเห็นได้ว่าความช่วยเหลือที่เกาหลีใต้ส่งไปยังเวียดนามประกอบด้วยโครงการในด้านการคมนาคม การจัดการน้ำและสุขภาพ ธรรมชาติ และ การศึกษา เป็นหลักโดยเน้นส่งเสริมให้เวียดนามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐาน มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 3,200 – 3,500 ดอลลาร์สหรัฐ และก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม Socio – Economic Development Strategy 2011 – 2020 และ Socio – Economic Development Plan 2016 – 2020 ของเวียดนาม โดยความช่วยเหลือในด้านโครงสร้างพื้นฐานนอกจากจะส่งเสริมพัฒนาการด้านอุตสาหกรรมของเวียดนามแล้วยังช่วยเพิ่มโอกาสของบริษัทของเกาหลีใต้เพื่อเข้าไปลงทุนในโครงการให้ความช่วยเหลือ เช่น โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเวียดนาม โดยในปี 2018 บริษัท Posco E&C ได้ร่วมมือกับ Long Son Petrochemical ของเวียดนามเพื่อดำเนินการสร้างท่าเรือ¹⁸⁶ นอกจากนี้ สำหรับความช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ก็ได้มีการกำหนดข้อแลกเปลี่ยนที่ส่งเสริมผลประโยชน์ของเกาหลีใต้ไว้เช่นเดียวกัน นั่นคือโอกาสในการทำงานของชาวเกาหลีใต้ในเวียดนามตลอดจนการส่งออกสินค้าที่เป็นวัตถุดิบของเกาหลีใต้ไปยังเวียดนาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการให้ความช่วยเหลือเวียดนามของเกาหลีใต้ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ด้านการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ในเวียดนาม

¹⁸⁶ ASEAN Secretariat., (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*, p. 18 – 21.

4.6 สรุป

จากการพิจารณาข้อมูลความสัมพันธ์ของเกาหลีใต้และประเทศกลุ่ม CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนามพบว่าเริ่มมีความร่วมมืออย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ปี 2010 ซึ่งมีการผลักดันให้เกิดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลีและมีผลสำเร็จในปีถัดมา จากนั้นได้มีการออกเอกสาร “Han-River Declaration of Establishing the Mekong-ROK Comprehensive Partnership for Mutual Prosperity” เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ขึ้นเป็นหุ้นส่วนอย่างรอบด้านและมีการแสดงความมุ่งมั่นของเกาหลีใต้ที่จะเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือกว่าเท่าตัวไปยังกลุ่มประเทศ CLMV ภายในปี 2015 โดยในปีดังกล่าวเกาหลีใต้คัดเลือก 24 ประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือหลักอีกทั้งยังจัดทำยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือประเทศข้างต้น (Country Partnership Strategy) อย่างเป็นทางการ ซึ่งประเทศกลุ่ม CLMV ก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ได้รับความช่วยเหลือหลักของเกาหลีใต้เช่นกัน โดยประเด็นการให้ความช่วยเหลือที่สำคัญอยู่ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ไอซีที การเติบโตสีเขียว การพัฒนาทรัพยากรน้ำ เกษตรกรรม และการพัฒนาชนบท การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงประเด็นด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ดังนี้

ในกรณีของกัมพูชา เกาหลีใต้เน้นให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการคมนาคม การพัฒนาพื้นที่ชนบท การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษา การจัดการน้ำและสาธารณสุข ในกรณีของลาว เกาหลีใต้เน้นให้ความช่วยเหลือด้านการจัดการน้ำ สุขภาพ พลังงาน การศึกษาและการพัฒนาชนบท ในกรณีของเมียนมาร์ เกาหลีใต้เน้นให้ความช่วยเหลือด้านธรรมาภิบาล การพัฒนาชนบท การคมนาคมและพลังงาน ส่วนในกรณีของเวียดนาม เกาหลีใต้เน้นให้ความช่วยเหลือด้านการคมนาคม การจัดการน้ำและสุขภาพ ธรรมาภิบาล และการศึกษา โดยเมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ตลอดจนสถิติเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประกอบกับข้อมูลด้านการค้า – การลงทุนระหว่างเกาหลีใต้และประเทศกลุ่ม CLMV พบว่ามีความเชื่อมโยงกันในประเด็นที่ว่า การให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ช่วยส่งเสริมโอกาสในการเข้าไปลงทุนของบริษัทเกาหลีใต้ในประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของกัมพูชาซึ่งบริษัท Hanshin Construction ของเกาหลีใต้ชนะการประมูลมูลค่า 85 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อปรับปรุงและสร้างถนนในปี 2018 กรณีของลาวซึ่ง 2 บริษัทเกาหลีใต้อย่าง Korea Western Power และ SK Engineering & Construction ต่างเข้าไปลงทุนในโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำจากเขื่อนเซเปียน - เซน่าน้อย ที่แขวงอัตตะปือและจำปาศักดิ์ในปี 2019 กรณีของเมียนมาร์ซึ่งภาคเงินและการธนาคารอย่าง Kookmin Bank และ Industrial Bank

of Korea บริษัทด้านการพัฒนาพื้นที่อย่าง Korea Land and Housing Corporation และบริษัทด้านการผลิตพลังงานไฟฟ้าอย่าง Korea Electric Power ได้เข้าไปดำเนินธุรกิจในเมียนมาร์ช่วงปี 2018 – 2019 และในกรณีของเวียดนามซึ่งในปี 2018 บริษัท Posco E&C ได้ร่วมมือกับ Long Son Petrochemical ของเวียดนามเพื่อดำเนินการสร้างท่าเรือ นอกจากนี้ เวียดนามยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มการจ้างงานและการสั่งซื้อวัตถุดิบจากเกาหลีได้มากขึ้นเนื่องจากเป็นข้อแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือแบบเงินกู้ที่เกาหลีได้มอบให้ภาคเอกชนของเวียดนาม โดยความก้าวหน้าด้านการค้า การลงทุนของภาคธุรกิจเกาหลีใต้ในประเทศกลุ่ม CLMV ล้วนแล้วแต่อยู่ในภาคส่วนที่เกาหลีได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งสิ้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาปริมาณความช่วยเหลือประกอบกับมูลค่าการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ในประเทศกลุ่ม CLMV พบว่ามีความสอดคล้องกัน กล่าวคือในปี 2018 ลำดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้แก่ 1. เวียดนาม 2. กัมพูชา 3. เมียนมาร์ และ 4. ลาว ตรงกับลำดับประเทศที่เกาหลีเข้าไปลงทุนมากที่สุดในปี 2018 และคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อยในกรณีมูลค่าการค้าซึ่งเรียงจากมากไปน้อยได้แก่ 1. เวียดนาม 2. เมียนมาร์ 3. กัมพูชา และ 4. ลาว ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความช่วยเหลือที่เกาหลีได้มอบให้ทั้ง 4 ประเทศ CLMV นำมาซึ่งโอกาสของบริษัทเกาหลีใต้ในการเข้าไปดำเนินการค้าและการลงทุนกับประเทศกลุ่ม CLMV และช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในที่สุด

บทที่ 5

ปัจจัยด้านการสร้างแบรนด์ประเทศ

จากการพิจารณาข้อมูลความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างเกาหลีใต้และ 4 ประเทศ CLMV ทั้งกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ในบทที่ 4 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน มีส่วนสำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว เห็นได้จากการที่โครงการให้ความช่วยเหลือมักนำมาสู่โอกาสในการดำเนินเศรษฐกิจด้านนั้น ๆ ของเกาหลีใต้ในกลุ่มประเทศ CLMV อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ คือ ปัจจัยด้านการสร้างแบรนด์ประเทศ (Nation Branding) ซึ่งเริ่มได้รับการพูดถึงตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีโนห์ มูฮยอน จากนั้นในสมัยประธานาธิบดีอี มยองบก ได้มีการดำเนินยุทธศาสตร์ Global Korea เพื่อพัฒนาแบรนด์ประเทศอย่างจริงจัง และมีการผลักดันการเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพราะเห็นว่าช่วยส่งเสริมแบรนด์ประเทศตามที่เกาหลีใต้ต้องการ โดยในบทนี้จะอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเสริมสร้างแบรนด์ประเทศและตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้อง คือ Global Saemaul Undong

5.1 ความพยายามในการสร้างแบรนด์ประเทศ

การสร้างแบรนด์ประเทศ (Nation Branding) คือการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐใดรัฐหนึ่ง เพื่อปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ตลอดจนความเชื่อที่มีต่อรัฐดังกล่าวให้เป็นไปในทางที่ดี นำมาซึ่งผลประโยชน์และความต้องการของรัฐนั้น ๆ¹⁸⁷ อาทิ การทำให้รัฐดังกล่าวเป็นที่รู้จักตลอดจนเป็นที่ยอมรับในระดับโลก การมีส่วนร่วมช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของรัฐนั้น ๆ เป็นต้น¹⁸⁸ เกาหลีใต้ถือเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ให้ความสำคัญกับการสร้างแบรนด์ประเทศ โดยความริเริ่มข้างต้นเกิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยประธานาธิบดีโนห์ มูฮยอน (25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 - 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008) เห็นได้จากการจัดตั้ง “National Image Committee” เพื่อส่งเสริมการสร้างแบรนด์ประเทศ โดยเกาหลีใต้ในช่วงเวลาดังกล่าวมุ่งเน้นการสร้างแบรนด์ประเทศในฐานะ “สมาชิกที่ดีของสังคมโลก (Good International Citizen)” ซึ่งได้นำมาสู่การแสดงความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือ

¹⁸⁷ Ayhan, K. J., (2019). Rethinking Korea's Middle Power Diplomacy as a Nation Branding Project. *Korea Observer*, 50(1), p. 3.

¹⁸⁸ เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์., การสร้างแบรนด์ประเทศ (Nation Branding) ในยุคโลกาภิวัตน์. Retrieved from <http://www.kriengsak.com/Nation-Branding>

ระหว่างประเทศ การเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (United Nations Peacekeeping Operations: UNPKO) การแสดงบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก รวมถึงการจัดประชุม APEC ในปี 2005 ณ เมืองปูซาน¹⁸⁹

ต่อมาในสมัยของประธานาธิบดีอี มยองบัก (25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 - 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2013) รัฐบาลเกาหลีใต้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างแบรนด์ประเทศมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากการออกยุทธศาสตร์ “Global Korea” ในปี 2008 เพื่อผลักดันการมีส่วนร่วมของเกาหลีใต้ในประเด็นปัญหาในระดับโลกตลอดจนยกระดับสถานะของเกาหลีใต้ให้เป็นประเทศที่มีบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ Global Korea มีหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. สร้างสันติภาพและความยุติธรรม 2. สร้างความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน 3. มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาระดับโลก และ 4. ปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งได้นำมาสู่การที่รัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดีอี มยองบัก ได้สานต่อนโยบายส่งเสริมแบรนด์ประเทศที่ริเริ่มไว้ตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีโนห์ มูฮยอน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาให้ทัดเทียมชาติสมาชิกของคณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC) การเพิ่มบทบาทในการเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ โดยได้ส่งเจ้าหน้าที่ชาวเกาหลีใต้เข้าร่วมกว่า 3,000 คน รวมถึงการมีบทบาทนำเกี่ยวกับประเด็นด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ อาทิ ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง เป็นต้น¹⁹⁰ โดยตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันนโยบายการสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้คือประธานาธิบดีอี มยองบัก เห็นได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีอี ในสุนทรพจน์คล้ายวันประกาศอิสรภาพของเกาหลีใต้เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 2008 ความว่า

“...แม้เกาหลีใต้จะอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีพัฒนาการด้านเทคโนโลยีแต่ภาพลักษณ์ของเกาหลีใต้ในสายตาชาวต่างชาติยังไม่ดีเท่าที่ควร ถ้าจะทำให้ประเทศของเราเป็นที่ยอมรับในฐานะประเทศที่พัฒนาแล้วจะต้องมีการส่งเสริมภาพลักษณ์และชื่อเสียงของประเทศให้มากยิ่งขึ้น”¹⁹¹

¹⁸⁹ Ayhan, K. J., (2019). Rethinking Korea's Middle Power Diplomacy as a Nation Branding Project, p. 12 – 13.

¹⁹⁰ กิตติ ประเสริฐสุข., (2018). Soft Power ของเกาหลีใต้: จุดแข็งและข้อจำกัด. *International Journal of East Asian Studies*, 22(1), p. 131 - 132.

¹⁹¹ Schwak, J., South Korean Nation Branding: Global Recognition as the Final Step in a Successful Capitalist Development. Retrieved from <http://perspectivesinternationales.com/?p=1274>

แรงผลักดันของประธานาธิบดีอี มยองบัก ได้นำไปสู่การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมแบรนด์ประเทศโดยเฉพาะ นั่นคือ “The Presidential Council on Nation Branding¹⁹²” ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 2009 มีหน้าที่หลัก 5 ประการ ได้แก่ 1. ดำเนินการส่งเสริมภาพลักษณ์ของเกาหลีใต้ในระดับระหว่างประเทศ 2. แก้ไขมุมมองที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเกาหลีใต้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาวเกาหลีใต้ วัฒนธรรม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของเกาหลีใต้ 3. ผลักดันให้เกาหลีใต้แสดงบทบาทในระดับระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น 4. ส่งเสริมให้เกาหลีใต้เป็นที่ยอมรับในระดับโลก และ 5. ส่งเสริมภาคธุรกิจของเกาหลีใต้ การดำเนินการข้างต้นเป็นไปเพื่อส่งเสริมสถานะในระดับระหว่างประเทศ ทำให้เกาหลีใต้เป็นประเทศที่น่าไว้วางใจและมีเกียรติ โดยในช่วงก่อนปี 2009 แม้เกาหลีใต้จะมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีแต่เกาหลีใต้กลับมีภาพลักษณ์ในทางลบเป็นส่วนใหญ่ โดยภาพจำของชาวต่างชาติเมื่อนึกถึงเกาหลีใต้ประกอบด้วยเรื่องการกีดกันชาวต่างชาติ การเดินขบวนบนท้องถนน การหยุดงานเพื่อประท้วงของแรงงาน¹⁹³ การคอร์รัปชัน การมือดีตีผู้นำเผด็จการทหาร ตลอดจนประเด็นด้านภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับคาบสมุทรเกาหลี โดยชาวต่างชาติยังคงสับสนระหว่างเกาหลีใต้และเกาหลีเหนืออยู่¹⁹⁴ นอกจากนี้ ในด้านการค้า การลงทุน พบว่าบางประเทศในยุโรปแทบไม่รู้จักเกาหลีใต้เลย¹⁹⁵ รวมถึงภาคธุรกิจบางส่วนยังคงเข้าใจผิดว่าผลิตภัณฑ์ตลอดจนบริษัทเกาหลีใต้มาจากจีนและญี่ปุ่นอีกด้วย ในภาพรวม คิมยูคยอง อดีตประธานของ Korea Advertising Society และหนึ่งในสมาชิกของ The Presidential Council on Nation Branding มองว่า “ภาพลักษณ์ในระดับระหว่างประเทศของเกาหลีใต้ไม่มีความโดดเด่น (not unique) ไม่เป็นที่คุ้นเคย (not familiar) และไม่แข็งแรง (not strength)”¹⁹⁶ ประเด็นข้างต้นนำมาสู่การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่พัฒนาแบรนด์ประเทศอย่างจริงจัง โดยแบรนด์ประเทศที่เกาหลีใต้ต้องการเสริมสร้างมี 3 ประการ ดังนี้

¹⁹² อย่างไรก็ตาม หน่วยงานดังกล่าวดำเนินการในช่วง ค.ศ. 2009 – ค.ศ. 2012 (ในสมัยประธานาธิบดี อี มยองบัก) เท่านั้น

¹⁹³ Kang, H., (2008). Korea Undervalued Oversea. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2008/08/113_30055.html

¹⁹⁴ Anholt, S., (2008). Anything Wrong with Korea's Image Today? Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2008/10/113_32443.html

¹⁹⁵ Na, J., (2009) N. Korea Overshadows South's Images Abroad. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2009/03/113_42274.html

¹⁹⁶ Park, S., (2008). Dynamic Korea Projects Brick & Mortar Image. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2008/10/113_32943.html

- (1) ประเทศที่ปฏิบัติตามพันธกรณีที่ตนเองมีต่อสังคมระหว่างประเทศ
- (2) ประเทศที่มีเครือข่ายในระดับระหว่างประเทศและมีความโดดเด่นในตลาดโลก
- (3) ประเทศที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม¹⁹⁷

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างแบรนด์ประเทศทั้ง 3 ประการข้างต้น The Presidential Council on Nation Branding ได้ดำเนินโครงการทั้งสิ้น 10 โครงการ ดังนี้

(1) โครงการ Shaping the Future with Korea มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาผ่านการส่งต่อบทเรียนด้านการพัฒนาประเทศของเกาหลีใต้

(2) โครงการ Campus World : Global Korea Scholarship, Campus Asia ส่งเสริมการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาต่างชาติเพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกาหลีใต้ อีกทั้งยังส่งเสริมการแลกเปลี่ยนของนักศึกษาในเอเชียเพื่อสร้างความเข้าใจรวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนซึ่งจะเป็นผู้นำในอนาคต

(3) โครงการ World Friends Korea ดำเนินการส่งอาสาสมัครชาวเกาหลีใต้ลงพื้นที่ไปช่วยเหลือในประเทศต่าง ๆ โดยแต่ละปีมีการส่งอาสาสมัครชาวเกาหลีใต้กว่า 3,000 คนไปปฏิบัติงานในต่างประเทศ อาสาสมัครเหล่านี้มีหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมของเกาหลีใต้รวมถึงให้ความรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(4) โครงการ Global Korean Network ดำเนินการสร้างเครือข่ายระหว่างชาวเกาหลีใต้ในต่างประเทศจำนวนกว่า 7 ล้านคนเพื่อให้ประชากรเหล่านี้มีส่วนช่วยส่งเสริมแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้

(5) โครงการ Promoting the Korean and Taekwondo ส่งเสริมการสร้างระบบการเรียนภาษาเกาหลีออนไลน์ การจัดตั้งสถาบันด้านการเรียนภาษาเกาหลี (King Sejong Institute) และส่งเสริมการเรียนเทควันโดในต่างประเทศเพื่อทำให้กีฬาดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับสากล

(6) โครงการ Global citizenship ดำเนินการสร้างความตระหนักรู้แก่ชาวเกาหลีใต้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตร่วมกับสมาชิกประเทศอื่น ๆ ในสังคมโลก

¹⁹⁷ Hong, K., (2014). Nation branding of Korea. In *Cultural Policies in East Asia* (pp. 69-84). Hampshire: Palgrave Macmillan

(7) โครงการ Advanced Technology & Design Korea ส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในเกาหลีใต้ให้เป็น “ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่า (Premium Korea)”

(8) โครงการ Rainbow Korea ให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานและด้านเศรษฐกิจแก่ครอบครัวพหุวัฒนธรรม (Multicultural families) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมเกาหลีใต้

(9) โครงการ Friendly Digital Korea ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานของเกาหลีใต้ในระดับระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสมาชิกในสังคมระหว่างประเทศ

(10) โครงการ Korea Brand Index ดำเนินการเกี่ยวกับ National Brand Index ของเกาหลีใต้

จากการพิจารณาทั้ง 10 โครงการซึ่งดำเนินการภายใต้ The Presidential Council on Nation Branding พบว่าได้มีการกล่าวถึงประเด็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาผ่านการดำเนินโครงการ Shaping the Future with Korea เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจตลอดจนส่งต่อบทเรียนด้านการพัฒนาไปยังประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยเกาหลีใต้มองว่าการส่งต่อประสบการณ์ดังกล่าวถือเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมแบรนด์ประเทศตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ประเด็นข้างต้นเห็นได้จากคำพูดของอู ยูนแด (Euh Yoon Dae) ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานของ The Presidential Council on Nation Branding ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การสร้างแบรนด์ประเทศนั้นไม่ได้เกี่ยวกับการเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมเพียงเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับในระดับระหว่างประเทศผ่านการส่งต่อความรู้รวมถึงประสบการณ์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจไปยังประเทศกำลังพัฒนา...แม้ว่าเศรษฐกิจของเกาหลีใต้จะเติบโตอย่างก้าวกระโดดแต่บทบาทของเกาหลีใต้ในระดับระหว่างประเทศกลับไม่มากเท่าที่ควรซึ่งสวนทางกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจข้างต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการผลักดันการดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งต่อความช่วยเหลือไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพื่อส่งเสริมบทบาทของเกาหลีใต้ในระดับระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น การริเริ่มดังกล่าวนี้มีที่มาจาก

ความคิดของประธานาธิบดีอี มยองบัก ผู้อยู่เบื้องหลังการจัดตั้ง The Presidential Council on Nation Branding เพื่อแก้ไขปัญหาด้านภาพลักษณ์ของเกาหลีใต้”¹⁹⁸

นอกจากนี้ ในบทสัมภาษณ์ของสำนักข่าว The Korea Times ออ ยูนแด ยังได้กล่าวเพิ่มเติมในประเด็นที่ว่า The Presidential Council on Nation Branding จะมีส่วนช่วยเหลือบริษัทเกาหลีใต้ได้อย่างไร ดังนี้

“บริษัทเกาหลีใต้ทั้งซัมซุง แอลจี และฮุนได ล้วนแล้วแต่มีชื่อเสียงในระดับระหว่างประเทศมากกว่าตัวประเทศเกาหลีใต้เอง โดยหน่วยงาน The Presidential Council on Nation Branding จะเข้ามาช่วยลดช่องว่างเรื่องภาพลักษณ์ในระดับโลกของบริษัทและประเทศเกาหลีใต้ รวมถึงช่วยป้องกันไม่ให้บริษัทของเกาหลีใต้ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเพียงเพราะมาจากเกาหลีใต้”¹⁹⁹

จากบทสัมภาษณ์ของออ ยูนแด ช่างต้นแสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้มีมุมมองต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในฐานะเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เกาหลีใต้บรรลุเป้าหมายในการเสริมสร้างแบรนด์ประเทศของตนในฐานะประเทศที่ปฏิบัติตามพันธกรณีที่ตนเองมีต่อสังคมระหว่างประเทศ และได้นำมาสู่การเร่งเพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในที่สุด เห็นได้จากการพิจารณาสถิติการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้พบว่าในช่วงปี 2009 – 2010 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการจัดตั้งและดำเนินงานของ The Presidential Council on Nation Branding เกาหลีใต้ได้เพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนามากยิ่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เอเชีย²⁰⁰ โดยกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนามถือเป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือที่สำคัญของเกาหลีใต้ เห็นได้จากเมื่อพิจารณา 20 อันดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจากเกาหลีใต้ในปริมาณสูงสุดในช่วงปี 1990 - 2017 พบว่าทั้ง 4 ประเทศ CLMV อยู่ในสถิตินี้ดังกล่าว²⁰¹

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Na, J., (2008). Nation Branding Key to Attracting Foreign Investment. Retrieved from https://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2009/01/116_38283.html

²⁰⁰ Korea Official Development Assistance., Region & Country.

²⁰¹ Korea International Cooperation Agency., Country and Rank.

ในหัวข้อถัดไปจะกล่าวถึงตัวอย่างการดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้

5.1.1 ตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้

หนึ่งในโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้คือโครงการที่มีชื่อว่า “Global Saemaul Undong” ซึ่งเป็นโครงการส่งต่อแบบแผนการพัฒนาชนบท Saemaul Undong ของเกาหลีใต้ไปยังประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา โครงการนี้มีความโดดเด่นเนื่องจากสามารถส่งเสริมแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ได้ทั้ง 3 ประการ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตามพันธกรณีที่ตนเองมีต่อสังคมระหว่างประเทศ ผ่านการส่งต่อความรู้ไปยังประเทศกำลังพัฒนา²⁰² การสร้างเครือข่ายในระดับระหว่างประเทศผ่านการสร้างความร่วมมือด้านการพัฒนากับหน่วยงานระดับโลก เห็นได้จากการสร้างความร่วมมือด้านการพัฒนากับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้โครงการ “Saemaul Initiative Towards Inclusive and Sustainable New Communities: ISNC”²⁰³ และการเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ เห็นได้จากประยุกต์ใช้สัญลักษณ์และเพลงจากโครงการ Saemaul Undong รวมถึงหลักในการพัฒนาชนบทตามแบบฉบับของเกาหลีใต้ คือ ความขยัน (Diligence) การช่วยเหลือตนเอง (Self-help) และความร่วมมือ (cooperation) มาใช้ในโครงการ Global Saemaul Undong²⁰⁴

แบบแผนการพัฒนาที่เกาหลีใต้ส่งต่อภายใต้โครงการ Global Saemaul Undong มีที่มาจากโครงการ Saemaul Undong ซึ่งเกาหลีใต้เคยใช้ในการพัฒนาพื้นที่ชนบทในสมัยประธานาธิบดีพัค ชองฮี โดยรัฐบาลเกาหลีใต้ริเริ่ม Global Saemaul Undong อย่างเป็นทางการในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2011 เห็นได้จากการออกเอกสาร “Saemaul Undong ODA project general planning” ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการ แผนงานและเป้าหมายสำคัญ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำ Global Saemaul Undong ประกอบไปด้วย 10 หน่วยงาน ได้แก่

²⁰² Na, J., (2008). Nation Branding Key to Attracting Foreign Investment.

²⁰³ ดำเนินการจนถึงปลายปี 2017

²⁰⁴ Reed, E. P., (2010). *Is saemaul undong a model for developing countries today?* Paper presented at the International Symposium in Commemoration of the 40th Anniversary of Saemaul Undong September.

สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการต่างประเทศและการค้า กระทรวงวิทยาศาสตร์และการเงิน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตร อาหาร และกิจการชนบท จังหวัดเชียงใหม่ Korea Program on International Agriculture (KOPIA), Korea International Cooperation Agency (KOICA), Economic Development Cooperation Fund (EDCF) และ Korea Saemaul Undong Center โดยเกาหลีใต้แนะนำให้ Global Saemaul Undong คือ โครงการพัฒนาสังคมที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและช่วยยกระดับรายได้ประชากรในประเทศกำลังพัฒนาผ่าน 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ (1) ส่งเสริมขีดความสามารถและคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน (2) มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและความเต็มใจเข้าร่วมของสมาชิก และ (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการพัฒนาด้านความคิดและจิตใจ²⁰⁵ กิจกรรมภายใต้โครงการดังกล่าวประกอบด้วยการพัฒนาในระดับหมู่บ้านและการฝึกอบรมเหล่าผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ Saemaul Undong ได้รับการยอมรับในฐานะแบบแผนส่งเสริมการพัฒนาในระดับชนบท (Exemplary Model of Development Assistance) และในฐานะแบบแผนพัฒนาสังคมในระดับโลกอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Global Community Development Model)²⁰⁶ การดำเนินโครงการ Global Saemaul Undong ตั้งอยู่บนยุทธศาสตร์ “Smart SMU Strategy 7 ประการ²⁰⁷ ดังนี้

(1) Multi sectorial approach – ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านปศุสัตว์ ประมง สุขภาพและสุขอนามัย การศึกษา ความเท่าเทียมทางเพศ เทคโนโลยี พลังงาน และสิ่งแวดล้อม

(2) Incentive-based mechanism promoting competition – มีการให้รางวัลแก่ผู้เข้าร่วมที่สามารถปฏิบัติงานได้เป็นผลสำเร็จเพื่อเป็นแรงจูงใจในทำหน้าที่ของตนเองต่อไป

(3) Village level development – ส่งเสริมการขยายขอบเขตจากโครงการในระดับหมู่บ้านไปเป็นโครงการในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน การสร้างแหล่งเก็บน้ำ เป็นต้น

²⁰⁵ Kim, J., (2018). Understanding How Saemaul Undong ODA Projects Cultivate Self-reliance, (Master’s Thesis). Ewha Womans University, p. 24.

²⁰⁶ Doucette, J., & Müller, A. R., (2016). Exporting the Saemaul spirit: South Korea’s Knowledge Sharing Program and the ‘rendering technical’ of Korean development. *Geoforum*, 75, pp. 29-39.

²⁰⁷ Korea International Cooperation Agency: KOICA เป็นผู้กำหนดไว้

(4) SMU education tailored to the needs of each community – ส่งเสริมการส่งต่อความรู้ด้าน Saemaul Undong ผ่านโครงการฝึกอบรมผู้นำของหมู่บ้าน ภายใต้การดำเนินงานของ Saemaul Undong Education Center

(5) Partnership – มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรระหว่างประเทศ (International Organizations) องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (NGOs) และกลุ่มธุรกิจ เพื่อส่งเสริมให้โครงการ Global Saemaul Undong ประสบความสำเร็จ

(6) Appropriate Technology – ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพของการดำเนินโครงการและเพิ่มรายได้ให้ผู้เข้าร่วมโครงการ

(7) Expanding Value Chain – พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อการเพิ่มรายได้ โดยต้องพัฒนาทั้งกระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดเก็บ การแปรรูป การขนส่ง การตลาด รวมถึงการค้าขาย เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

หลักการข้างต้นได้นำมาประยุกต์ใช้ในโครงการ 3 ประเภท ดังนี้

(1) โครงการฝึกอบรม (Invitational Training and Education Program) คือ โครงการที่ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับ Saemaul Undong ผู้เข้าร่วมมีทั้งตัวแทนจากรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น รวมถึงผู้นำชุมชน

(2) โครงการขนาดเล็ก (Small-scale Pilot Project in Villages) คือ โครงการที่ประยุกต์ใช้หลักการ Saemaul Undong กับการจัดการระบบการเงินในระดับจุลภาค (Micro-finance) รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำและสมาชิกภายในชุมชน

(3) โครงการแบบผสมผสาน (Integrated Package Project) คือ โครงการที่ดำเนินการในหลากหลายรูปแบบทั้งโครงการฝึกอบรมและโครงการขนาดเล็กตามที่ได้กล่าวไปในข้อที่ 1 และข้อที่ 2 นอกจากนี้ยังมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครมาให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมรวมถึงแบ่งปันเทคนิคด้านการเกษตรให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ²⁰⁸

โครงการทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นดำเนินการในประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกา จำนวน 31 ประเทศ ดังข้อมูลในตาราง

²⁰⁸ Heo, J., & Lee, Y., (2016). Global Spread of Saemaul Undong for Rural Development in Developing Countries.

ตารางที่ 17 รายชื่อประเทศที่เกาหลีใต้เข้าไปดำเนินโครงการ Global Saemaul Undong

โครงการขนาดเล็ก (Small-scale Pilot Project in Villages)	โครงการฝึกอบรม (Invitational Training and Education Program)	โครงการแบบผสมผสาน (Integrated Package Project)
<ul style="list-style-type: none"> - ศรีลังกา - เคนย่า - แอฟริกาใต้ - โมซัมบิก - ปากีสถาน - แทนซาเนีย - คาซัคสถาน - ปาปัวนิวกินี - คาเมรูน - ดิมอร์ตะวันออก - อัฟกานิสถาน 	<ul style="list-style-type: none"> - มาลาวี - ไนจีเรีย - หมู่เกาะโซโลมอน - บรูไน - คองโก - ซิมบับเว - ฟิลิปปินส์ - เอกวาดอร์ - ปารากวัย - โคลัมเบีย 	<ul style="list-style-type: none"> - روانดา - เวียดนาม - เอธิโอเปีย - กาน่า - เซเนกัล - เนปาล - อุกันดา - ลาว - เมียนมาร์ - กัมพูชา

ที่มา Heo, J., & Lee, Y., (2016). Global Spread of Saemaul Undong for Rural Development in Developing Countries. *KREI Agricultural Policy Focus*(124), p. 14.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ Global Saemaul Undong ว่า เกาหลีใต้นั้นเลือกดำเนินโครงการในประเทศที่มีผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจร่วมด้วยเป็นสำคัญ เห็นได้จากกรณีที่เกาหลีใต้ดำเนินโครงการแบบผสมผสานซึ่งถือเป็นการดำเนินการเต็มรูปแบบมากที่สุดในบรรดาโครงการ Global Saemaul Undong ทั้ง 3 ประเภท ในกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และ เวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้ารายสำคัญรวมถึงอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศกำลังพัฒนาที่เกาหลีใต้เข้าไปลงทุน²⁰⁹ แสดงให้เห็นว่า นอกจากเกาหลีใต้จะดำเนินโครงการ Global Saemaul Undong เพื่อส่งเสริมแบรนด์ประเทศของตนแล้วยังมีแนวโน้มที่จะใช้โครงการดังกล่าวในการส่งเสริม

²⁰⁹ Cheong, J., (2010). Korea's Economic Cooperation with CLMV Countries: Vietnam Case. *Japan and Korea with the Mekong River Basin Countries. Bangkok: IDEJETRO*, 121-163

ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างเกาหลีใต้และกลุ่มประเทศ CLMV ในที่สุด

5.2 ผลลัพธ์ของการสร้างแบรนด์ประเทศ

การสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เห็นได้จากผลการจัดอันดับแบรนด์ประเทศในช่วงก่อนและหลังการดำเนินนโยบายสร้างแบรนด์ประเทศ โดยพบว่าอันดับของเกาหลีใต้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น อาทิ ในการจัดอันดับแบรนด์ประเทศ “PCNB-SERI Brand Index” ซึ่ง the Presidential Council on Nation Branding จัดทำร่วมกับ Samsung Economic Research Institute ผลปรากฏว่าในปี 2012 เกาหลีใต้ก้าวขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 13 หลังจากเคยอยู่ในลำดับที่ 15, 19, และ 20 ในปี 2011, 2010, และ 2009 ตามลำดับ นอกจากนี้ในการจัดอันดับแบรนด์ประเทศ “the Anholt-GfK Roper Nation Brands Index” เกาหลีใต้ได้เลื่อนขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 26 ในปี 2014²¹⁰ หลังจากเคยอยู่ในอันดับที่ 33 และ 30 ในปี 2008²¹¹ และ 2007²¹² ตามลำดับ ยิ่งไปกว่านั้น ในผลการจัดอันดับประเทศที่ดี “Good Country Index” เมื่อปี 2016 ที่ผ่านมา พบว่าเกาหลีใต้ก้าวขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 31 จากที่เคยอยู่ในอันดับที่ 47 เมื่อปี 2015²¹³ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ได้ช่วยส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ในระดับระหว่างประเทศของเกาหลีใต้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ โครงการให้ความช่วยเหลืออย่าง Global Saemaul Undong ก็เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เห็นได้จากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (the UN General Assembly) เมื่อปี 2015 ซึ่ง José Ángel Gurría เลขาธิการของ OECD ได้กล่าวว่าในช่วงเวลานั้น 30 ประเทศทั่วโลกกำลังปรับใช้ Saemaul Undong ในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ผู้นำของประเทศกำลังพัฒนาเช่น รัสเซียและลาวได้กล่าวชื่นชมโครงการ Saemaul Undong ว่าเป็นแบบแผนที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับประเทศตน โดยเฉพาะ

²¹⁰ Lim, J., (2015). Korea's national image epidemic. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2015/06/137_180779.html

²¹¹ Kang, H., (2009). Lack of Information Barrier to Korea's Image Abroad. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2009/08/113_49619.html

²¹² Kang, H., (2008). Simon Anholt on Brand Korea. Retrieved from <https://nation-branding.info/2008/09/03/brand-korea/>

²¹³ Park, S., (2016). Korea ranks 31st out of 163 in 'Good Country' index. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2016/06/113_206191.html

อย่างยิ่งในกรณีของลาวที่มองว่าโครงการ Global Saemaul Undong เข้าไปช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ และศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ชนบทของลาว²¹⁴

เมื่อพิจารณาการดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อนำมาสู่การส่งเสริมแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับกรอบความคิดเรื่อง Soft Power ของ Joseph S. Nye, Jr. ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า รัฐต่าง ๆ ใช้ Soft Power เพื่อใช้ในการจูงใจรัฐอื่น ๆ ทำตามที่ตนเองปรารถนา โดย Nye ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Soft Power ว่าหมายถึง “ความสามารถในการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการโดยการสร้างแรงจูงใจ (Attraction) มิใช่การบังคับ (stick) หรือการเสนอผลตอบแทน (carrot) แรงจูงใจนี้มาจากความสนใจในวัฒนธรรม แนวคิดและสถาบันทางการเมือง ตลอดจนนโยบายของประเทศนั้น ๆ ที่มีความชอบธรรม (legitimacy) และมีศีลธรรม (moral authority)” ซึ่งจะต่างกับอำนาจแข็ง (Hard Power) ซึ่งหมายถึง “ความสามารถในการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการโดยใช้อำนาจทางการทหารและอิทธิพลทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ”²¹⁵ โดยเกาหลีใต้ใช้แบบแผนการพัฒนาอย่าง Global Saemaul Undong เป็นแรงจูงใจให้นานาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งเหล่าประเทศกำลังพัฒนามีความสนใจประเทศเกาหลีใต้มากยิ่งขึ้น ทำให้เกาหลีใต้ตลอดจนแบบแผนการพัฒนาที่ส่งต่อนั้นเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและได้นำมาสู่การเสริมสร้างแบรนด์ประเทศตามที่เกาหลีใต้ต้องการ ดังจะเห็นได้จากผลลัพธ์ด้านแบรนด์ประเทศดังที่ได้นำเสนอไปข้างต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²¹⁴ Heo, J., & Lee, Y., (2016). Global Spread of Saemaul Undong for Rural Development in Developing Countries, pp 2 - 3.

²¹⁵ Nye Jr, J. S., (2008), Public diplomacy and soft power, *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 94-109.

5.3 สรุป

จะเห็นได้ว่าความพยายามในการสร้างแบรนด์ประเทศเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ เพื่อที่ว่าความช่วยเหลือระหว่างประเทศดังกล่าวจะได้ช่วยส่งเสริมให้การสร้างแบรนด์ประเทศของเกาหลีใต้ให้บรรลุผลตามที่วางแผนเอาไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโครงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบรนด์ประเทศอย่างโครงการ Global Saemaul Undong พบว่านอกจากการสร้างแบรนด์ประเทศแล้วการดำเนินโครงการดังกล่าวยังมีแนวโน้มที่จะเป็นไปเพื่อการเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ เห็นได้จากที่เกาหลีใต้มุ่งเน้นดำเนินโครงการ Global Saemaul Undong ในพื้นที่ CLMV ซึ่งถือเป็น 4 ประเทศพันธมิตรด้านการค้าตลอดจนเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญของเกาหลีใต้ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจยังคงเป็นแรงจูงใจหลักที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มประเทศ CLMV

บทที่ 6

บทสรุป

การดำเนินบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ในปี 1963 ภายใต้เงินทุนของหน่วยงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) สองปีต่อมาเกาหลีใต้เริ่มให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาด้วยตัวเองเป็นครั้งแรก โดยในปี 1987 และปี 1991 มีการจัดตั้งกองทุนกู้ยืม Economic Development Cooperation Fund: EDCF และ Korea International Cooperation Agency: KOICA ตามลำดับ ซึ่งได้ช่วยส่งเสริมให้ยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาของเกาหลีใต้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่การเข้าเป็นสมาชิกของ Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD ในปี 1996 รวมถึง Development Assistance Committee: DAC ในปี 2009 ซึ่งถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้อยู่ในฐานะ “ประเทศพัฒนาแล้ว” หลังจากนั้นเป็นต้นมาเกาหลีใต้ได้เพิ่มปริมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา โดยพื้นที่ซึ่งได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษคือภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ CLMV คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม นำมาซึ่งคำถามวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกาหลีใต้ส่งความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาอย่างเป็นทางการไปยังกลุ่มประเทศ CLMV ในช่วงปี 2009 – 2019 โดยมีสมมติฐานคือปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการสร้างแบรนด์ประเทศ สำหรับขอบเขตการศึกษาคือนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาอย่างเป็นทางการของเกาหลีใต้ พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ ตลอดจนนโยบายด้านการสร้างแบรนด์ประเทศโดยมุ่งเน้นศึกษาในช่วงปี 2009 – 2019 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศ CLMV อย่างมีนัยสำคัญ

เกาหลีใต้มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบทวิภาคีมากกว่าแบบพหุภาคี เห็นได้จากการกำหนดเป้าหมายสัดส่วนความช่วยเหลือดังที่ปรากฏในเอกสาร “Strategic Plan for International Development Cooperation for 2016-2020” ซึ่งกำหนดสัดส่วนความช่วยเหลือแบบทวิภาคีต่อความช่วยเหลือแบบพหุภาคีในสัดส่วน 70/30 โดยส่งความช่วยเหลือในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและบริการ ด้านการผลิต และ อื่น ๆ ได้แก่ ความช่วยเหลือแบบบูรณาการ การมอบสิ่งของและกิจกรรมทั่วไป ความช่วยเหลือเกี่ยวกับหนี้ ความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม และการสนับสนุน NGOs ในปี 2015 ที่ผ่านมา ได้มีการคัดเลือก 24 ประเทศผู้รับความช่วยเหลือหลัก จาก 136 ประเทศผู้รับความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ ซึ่งเอเชียถือเป็นภูมิภาคหลักที่ได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด เห็นได้จากการที่ประเทศในเอเชียถึง 11

ประเทศคือ บังกลาเทศ กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มองโกเลีย เมียนมาร์ เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา และเวียดนาม อยู่ในรายชื่อผู้รับความช่วยเหลือหลัก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสถิติปริมาณการให้ความช่วยเหลือในช่วงปี 2015 – 2017 พบว่าประเทศในเอเชียที่เกาหลีใต้ให้ความช่วยเหลือมากที่สุดคือกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ซึ่งถือเป็นประเทศผู้ได้รับความช่วยเหลือหลักอีกทั้งยังอยู่ในสิบอันดับแรกของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจากเกาหลีใต้มากที่สุดในปี 2019 โดยเวียดนามได้รับความช่วยเหลือมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาคือฟิลิปปินส์ ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา อินโดนีเซียในอันดับที่สามถึงอันดับที่เจ็ด อย่างไรก็ตาม มีเพียง 4 ประเทศคือ เวียดนาม เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ที่ได้ปริมาณความช่วยเหลือแบบให้เปล่ามูลค่ามากกว่า 20 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แสดงให้เห็นว่าเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศ CLMV มากที่สุดในบรรดาประเทศผู้รับความช่วยเหลือหลักจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเงินกู้และความช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากเกาหลีใต้ส่งไปยังกลุ่มประเทศ CLMV ในด้านโครงสร้างทางสังคมและบริการ คือ สุขภาพ การศึกษา กิจกรรมของภาครัฐและภาคประชาสังคม ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและบริการ คือ การสื่อสาร พลังงานคมนาคม ระบบจัดเก็บ ธนาคารและระบบการเงิน และด้านการผลิต คือ การเกษตร ป่าไม้ ประมง เป็นต้น

แม้ว่าเกาหลีใต้จะพยายามนำเสนออยู่ตลอดว่าการให้ความช่วยเหลือของตนนั้นเป็นไปเพื่อตอบแทนสิ่งที่เคยได้รับจากนานาประเทศเมื่อครั้งยังอยู่ในฐานะประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การยอมรับในระดับสากล และการสร้างแบรนด์ประเทศ โดยผลประโยชน์ทางการเมืองถือเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกาหลีใต้ดำเนินโครงการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ร่วมกับสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1960 รวมถึงการให้ความช่วยเหลืออิรักและอัฟกานิสถานในช่วงปี 2003 – 2007 หลังจากทั้งสองประเทศข้างต้นผ่านพ้นจากภาวะสงครามเนื่องจากเกาหลีใต้ต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ เพื่อที่ว่าทางสหรัฐฯ จะยังคงเข้ามาป้องกันภัยความไม่มั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีให้กับเกาหลีใต้ ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วงปี 1960 – 1979 ลัทธิคอมมิวนิสต์ถือเป็นภัยคุกคามสำคัญที่เกาหลีใต้ต้องเผชิญเนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเกาหลีใต้อยู่ท่ามกลางประเทศคอมมิวนิสต์ในช่วงเวลานั้นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น เกาหลีเหนือ จีน และสหภาพโซเวียต ทำให้ออกจากเกาหลีใต้จะดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือร่วมกับสหรัฐฯ แล้วก็ได้ริเริ่มความช่วยเหลือด้วยทุนของตนเองเพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม

ในช่วงทศวรรษ 1980 ปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการทำนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ส่งผลให้ความช่วยเหลือที่ส่งไปยังประเทศกำลังพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าวมุ่งเน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมการขยายธุรกิจของเกาหลีใต้ในประเทศผู้รับความช่วยเหลือตลอดจนเพื่อเพิ่มปริมาณการส่งออก สำหรับปัจจัยด้านการยอมรับในระดับสากลได้ส่งผลให้เกาหลีใต้เร่งพัฒนาการให้ความช่วยเหลือของตนให้มีแบบแผนมากยิ่งขึ้นด้วยการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะ คือ EDCF ซึ่งจัดตั้งในปี 1987 คูแลเรื่องการให้เงินกู้ และ KOICA ซึ่งจัดตั้งในปี 1991 คูแลเรื่องการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า การจัดตั้งทั้งสองหน่วยงานแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเกาหลีใต้ในการดำเนินบทบาทผู้ให้ความช่วยเหลือคุณสมบัติข้างต้นประกอบกับความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจส่งผลให้เกาหลีใต้ได้เข้าเป็นสมาชิกของ OECD ในปี 1996 จากนั้นในปี 2000 DAC ได้ลบบรายชื่อเกาหลีใต้ออกจากการเป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ส่งผลให้เกาหลีใต้เลื่อนขึ้นจากการเป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือไปเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการ ต่อมาในปี 2009 เกาหลีใต้ก็ได้เข้าเป็นสมาชิก DAC กล่าวได้ว่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาช่วยส่งเสริมให้เกาหลีใต้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลอย่างที่ตั้งใจเอาไว้ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้นับตั้งแต่ปี 2009 เป็นต้นมาประกอบด้วยสองส่วนหลัก คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความพยายามเสริมสร้างแบรนด์ประเทศ เห็นได้จากการที่เกาหลีใต้มักเข้าไปให้ความช่วยเหลือประเทศที่ตนต้องการเข้าไปเปิดตลาดให้กับสินค้าส่งออก ต้องการเข้าถึงทรัพยากร ตลอดจนดำเนินการเพื่อลดอุปสรรคทางการค้า ส่วนปัจจัยการเสริมสร้างแบรนด์ประเทศนั้นมีที่มาจาก การดำเนินนโยบายสร้างแบรนด์ประเทศในสมัยประธานาธิบดีอี มยองบัก โดยเกาหลีใต้มุ่งเน้นการนำเสนอว่าประเทศตนมีความพิเศษเนื่องจากเป็นประเทศที่ก้าวผ่านจากฐานะผู้รับความช่วยเหลือมาอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือจึงมีความเข้าใจประเทศผู้รับความช่วยเหลือมากกว่าประเทศอื่น ๆ

จากการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อตอบคำถามวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่าประเด็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินความช่วยเหลือส่วนการสร้างแบรนด์ประเทศมีส่วนรองลงมา เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ไอซีที การเติบโตสีเขียว การพัฒนาทรัพยากรน้ำ เกษตรกรรมและการพัฒนาชนบท การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ มีส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มประเทศ CLMV ให้พร้อมรับการลงทุนของบริษัทเกาหลีใต้ทั้งในภาคอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน ภาคการผลิต ภาคบริการ

ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน โดยเกาหลีใต้ถือเป็นหนึ่งในผู้ลงทุนหลักของทั้ง 4 ประเทศ CLMV ตัวอย่างการเข้าไปลงทุน อาทิ การดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานในกัมพูชา การเข้าไปลงทุนในโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำจากเขื่อนเซเปียน – เซน้า้อย การเข้าไปลงทุนในภาคการเงินการธนาคาร อสังหาริมทรัพย์และการผลิตพลังงานไฟฟ้าในเมียนมาร์ และการเข้าไปลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในเวียดนาม โดยปริมาณความช่วยเหลือและมูลค่าการค้า การลงทุนของเกาหลีใต้ในกลุ่มประเทศ CLMV มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ในปี 2018 ลำดับประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้แก่ 1. เวียดนาม 2. กัมพูชา 3. เมียนมาร์ และ 4. ลาว ตรงกับลำดับประเทศที่เกาหลีเข้าไปลงทุนมากที่สุดในปี 2018 และคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อยในกรณีมูลค่าการค้าซึ่งเรียงจากมากไปน้อยได้แก่ 1. เวียดนาม 2. เมียนมาร์ 3. กัมพูชา และ 4. ลาว

นอกจากนี้ ปัจจัยในด้านการสร้างแบรนด์ประเทศก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2009 – 2010 ซึ่งเป็นช่วงแรก ๆ ที่เกาหลีใต้ในสมัยประธานาธิบดีอี มยองบัก ดำเนินนโยบายการสร้างแบรนด์ประเทศและมองว่าการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนามีความสำคัญในการส่งเสริมบทบาทเกาหลีใต้ในระดับโลก รวมถึงเสริมสร้างแบรนด์ประเทศในฐานะประเทศที่ปฏิบัติตามพันธกรณีต่อสังคมระหว่างประเทศ มีเครือข่ายในระดับระหว่างประเทศและมีความโดดเด่นในตลาดโลกตลอดจนมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ตัวอย่างโครงการด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบรนด์ประเทศได้แก่ โครงการ Global Saemaul Undong ซึ่งดำเนินการเผยแพร่หลักการพัฒนาชนบทตามแบบฉบับของเกาหลีใต้ไปยัง 31 ประเทศ กำลังพัฒนาทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ว่าโครงการดังกล่าวให้ความสำคัญกับประเทศที่เกาหลีใต้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งถือเป็น 4 ประเทศที่เป็นพันธมิตรด้านการค้าตลอดจนเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญของเกาหลีใต้ แสดงให้เห็นว่าแม้ปัจจัยด้านการสร้างแบรนด์ประเทศจะมีอิทธิพลให้เกาหลีใต้เพิ่มปริมาณการช่วยเหลือเพื่อให้ได้แบรนด์ประเทศตามต้องการแต่ปัจจัยด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็ยังคงเป็นแรงจูงใจหลักที่มีผลต่อการคัดเลือกประเทศผู้รับความช่วยเหลือของเกาหลีใต้

สำหรับทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ต่อกลุ่มประเทศ CLMV คือทฤษฎี Liberalism ซึ่งอธิบายว่าการที่รัฐสร้างความร่วมมือระหว่างกันนั้นก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่แต่ละฝ่ายต้องการ โดยการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาถือเป็นการร่วมมือตามที่ทฤษฎี Liberalism ได้อธิบายเอาไว้ ฝ่ายผู้รับความช่วยเหลือต้องการให้ผู้ให้ความช่วยเหลือเข้ามาส่งเสริมการพัฒนาในประเทศของตน ส่วนฝ่ายผู้ให้ความ

ช่วยเหลือก็ต้องการผลประโยชน์จากฝ่ายผู้รับความช่วยเหลือเช่นเดียวกัน โดยในกรณีเกาหลีใต้ สิ่งที่น่าคาดหวังจากการสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้แก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเสริมสร้างแบรนด์ประเทศ ส่วนผู้รับความช่วยเหลืออย่างกลุ่ม CLMV ก็ได้รับผลประโยชน์ด้านการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงเศรษฐกิจ

ล่าสุดเมื่อเดือนพฤษภาคม ปี 2017 ที่ผ่านมา ประธานาธิบดีมุน แจอิน ของเกาหลีใต้ได้นำเสนอนโยบายมุ่งใต้ใหม่ (New Southern Policy) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของเกาหลีใต้ที่จะส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศในอาเซียนและอินเดีย ในกรณีของกลุ่มประเทศ CLMV นโยบายข้างต้นนำมาซึ่งการพัฒนาความร่วมมือตลอดจนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การให้เงินกู้ยืมแก่เมียนมาร์ การเชื่อมโยงนโยบายมุ่งใต้ใหม่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเมียนมาร์และลาว ตลอดจนการสนับสนุนกรอบความร่วมมือแม่โขงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องติดตามต่อไปว่าเกาหลีใต้จะสามารถดำเนินการตามที่ได้วางแผนเอาไว้หรือไม่ รวมถึงบทบาทของมหาอำนาจอื่น ๆ คือ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น และ อินเดีย ที่เข้ามาสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในกลุ่มประเทศ CLMV เช่นเดียวกัน ตลอดจนสถานการณ์ความรุนแรงจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่จะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างเกาหลีใต้กับกลุ่มประเทศ CLMV หรือไม่อย่างไร ซึ่งประเด็นข้างต้นนี้ก็ถือว่ามีความสำคัญและสามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

- Anholt, S. (2008). Anything Wrong with Korea's Image Today? Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2008/10/113_32443.html
- Apodaca, C. (2017). Foreign aid as foreign policy tool. In *Oxford research encyclopedia of politics*.
- ASEAN – Korea Free Trade Area. Background of AKFTA. Retrieved from <http://akfta.asean.org/index.php?page=background-of-akfta>
- ASEAN Secretariat. (2019). *ASEAN Investment Report 2019 – FDI in Services: Focus on Health Care*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- ASEANstatsDataPortal. Flows of Inward Foreign Direct Investment (FDI) into ASEAN by Source Country. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/fdi-by-hosts-and-sources>
- ASEANstatsDataPortal. Flows of Inward Foreign Direct Investment (FDI) to ASEAN by Source Country and Economic Sectors. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/fdi-by-sources-and-sectors>
- ASEANstatsDataPortal. Trade in Goods (IMTS), Annually, HS 2-digit up to 8-Digit (AHTN), in US\$. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/trade-annually>
- Association of Southeast Asian Nations. Joint Press Statement The First ASEAN-Republic of Korea Dialogue Kuching, 11-13 May 1993. Retrieved from http://asean.org/?static_post=joint-press-statement-the-first-asean-republic-of-korea-dialogue-kuching-11-13-may-1993
- Association of Southeast Asian Nations. Joint Press Statement The Second ASEAN-Republic of Korea Dialogue Seoul, 7-9 June 1995. Retrieved from http://asean.org/?static_post=joint-press-statement-the-second-asean-republic-of-korea-dialogue-seoul-7-9-june-1995
- Association of Southeast Asian Nations. Joint Press Statement The Third ASEAN-Republic of Korea Dialogue Manila, 15-16 May 1997. Retrieved from http://asean.org/?static_post=joint-press-statement-the-third-asean-republic-of-korea-dialogue-manila-15-16-may-1997#

- Ayhan, K. J. (2019). Rethinking Korea's Middle Power Diplomacy as a Nation Branding Project. *Korea Observer*, 50(1), 1-24.
- Busbarat, P. (2020). Re-enmeshment in the Mekong: External Powers' Turn. *ISEAS Perspective*(88).
- Cha, D. (2015). The creative economy of the Park Geun-hye administration. *Korea's Economy*, 30, 35-46.
- Chang, J. L., & Ho, K. B. Korea's Economic Relations with ASEAN and RCEP. *Korea's Economy 2013*, 29, 27 - 38.
- Cheong, J. (2010). Korea's Economic Cooperation with CLMV Countries: Vietnam Case. *Japan and Korea with the Mekong River Basin Countries*. Bangkok: IDEJETRO, 121-163.
- Cho, H. (2012). *Korea's Experience with Global Financial Crisis*. Ottawa: The North-South Institute.
- Donor Tracker. South Korea Donor Profile. Retrieved from <https://donortracker.org/country/south-korea>
- Doucette, J., & Müller, A. R. (2016). Exporting the Saemaul spirit: South Korea's Knowledge Sharing Program and the 'rendering technical' of Korean development. *Geoforum*, 75, 29-39.
- Economic Development Cooperation Fund. Data & Statistics: Operational Results (By Country). Retrieved from <https://www.edcfkorea.go.kr/site/homepage/menu/viewMenu?menuid=005002001004>
- Ferrier, K. Moon's ASEAN Trip Reinforces New Southern Policy. Retrieved from <https://thediomat.com/2019/09/moons-asean-trip-reinforces-new-southern-policy/>
- Government of the Republic of Korea. *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Kingdom of Cambodia 2016 – 2020*. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=1493457144951192168139TS7TM1SMA5BTKC7OBZM6
- Government of the Republic of Korea. *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Lao People's Democratic Republic 2016 – 2020*. Retrieved from

http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=1493457144952192168139D81KTOIQ2VC19KO6GPJA

Government of the Republic of Korea. *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Republic of the Union of Myanmar 2016 – 2020*. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=149345714495319216813953MIKGUFPFKL3HSSPYVV

Government of the Republic of Korea. *The Republic of Korea's Country Partnership Strategy for the Socialist Republic of Vietnam 2016 – 2020*. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/fileDownload.xdo?f_id=1493457144956192168139KLUeBWNHGxLTUNSN1293

Guillon, M., & Mathonnat, J. (2019). What can we learn on Chinese aid allocation motivations from available data? A sectorial analysis of Chinese aid to African countries. *China Economic Review*.

Heo, J., & Lee, Y. (2016). Global Spread of Saemaul Undong for Rural Development in Developing Countries. *KREI Agricultural Policy Focus*(124), 1 - 24.

Heo, U., & Roehrig, T. (2010). *South Korea since 1980*: Cambridge University Press.

Hong, K. (2014). Nation branding of Korea. In *Cultural Policies in East Asia* (pp. 69-84). Hampshire: Palgrave Macmillan

Hoo, C. P. A View from Southeast Asia on South Korea 2019. Retrieved from <http://www.theasanforum.org/a-view-from-southeast-asia-on-south-korea/>

Jeong, S. (2018). A Study on the Impact of South Korea's Official Developmental Assistance Policy toward Vietnam. *Modern Economy*, 9(08), 1439 - 1451.

K-Developedia. History of Korea's ODA and KOICA. Retrieved from <https://www.kdevelopedia.org/Development-Overview/official-aid/history-korea-s-odkoica--201412110000389.do?fldRoot=&subCategory=#.XPiuBYgzZPY>

Kagami, M. (2010). *Economic Relations of China, Japan and Korea with the Mekong River Basin Countries (MRBCs)*: Bangkok Research Center, IDE-JETRO.

Kang, H. (2008a). Korea Undervalued Oversea. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2008/08/113_30055.html

Kang, H. (2008b). Simon Anholt on Brand Korea. Retrieved from <https://nation-branding.info/2008/09/03/brand-korea/>

- Kang, H. (2009). Lack of Information Barrier to Korea's Image Abroad. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2009/08/113_49619.html
- Kim, B. G. South Korea-China Trade Volume Rises to Pre-THAAD Levels. Retrieved from <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20181219000632>
- Kim, E. M., & Mah, J. S. (2006). Patterns of South Korea's Foreign Direct Investment Flows into China. *Asian Survey*, 46(6), 881-897.
- Kim, H. S. (2018). The Political Drivers of South Korea's Official Development Assistance to Myanmar. *Contemporary Southeast Asia*, 40(3), 475-502.
- Kim, J. (2018). *Understanding How Saemaul Undong ODA Projects Cultivate Self-reliance*. (Master's Thesis). Ewha Womans University,
- Kim, S. (2011). Bridging troubled worlds? An analysis of the ethical case for South Korean aid. *Journal of International Development*, 23(6), 802-822.
- Kim, Y. (2012). KOICA Aims to Enhance Aid Expertise in 2012. Retrieved from <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20120304000180&mod=skb>
- Korea Customs Service. Import/Export By Country. Retrieved from <http://www.customs.go.kr/kcshome/trade/TradeCountryList.do>
- Korea International Cooperation Agency. 1991~2010: 20 Years of KOICA. Retrieved from www.koica.go.kr/upload/pr/annual/20anniversary_eng.pdf
- Korea International Cooperation Agency. Country and Rank. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/smrizeBsnsRecipRankTableList.do?lang=en>
- Korea International Cooperation Agency. Country and Rank. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/smrizeBsnsRecipRankTableList.do?lang=en>
- Korea International Cooperation Agency. Country and Rank. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoRankList.do?lang=en>
- Korea International Cooperation Agency. Geographical Flows by Country (Total). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/areaEacoEacoGnrlzList.do?lang=en>
- Korea International Cooperation Agency. KOICA Sectoral Flows by Country and Sector (Detail). Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/realmRealmEacoDetailList.do?lang=en>
- Korea International Cooperation Agency. Mission & Vision. Retrieved from

- https://www.koica.go.kr/koica_en/3386/subview.do
- Korea International Cooperation Agency. Type of Aid and DAC Sector. Retrieved from <http://stat.koica.go.kr/ipm/os/acms/smrizeBsnsDacRealmList.do?lang=en>
- Korea Official Development Assistance. Korea's ODA. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/eng.result.RegionCountry_Asia.do
- Korea Official Development Assistance. Region & Country. Retrieved from http://www.odakorea.go.kr/eng.result.RegionCountry_Overview.do
- Korean Culture and Information Service. Mekong – Republic of Korea Plan of Action (2014 - 2017). Retrieved from http://www.korea.net/koreanet/fileDown?fileUrl=/upload/content/file/1406780276688.pdf&fileName=Korea_Mekong_Action_Plan.pdf
- Kwak, S. (2015). South Korea's Development Assistance and Economic Outreach Toward Southeast Asia. *Joint U.S.-Korea Academic Studies*, 153-179.
- Kwon, S. W. (1997). Korean experiences in poverty alleviation with special reference to the Saemaul Undong. *The Korean Social Security Association*, 13(13), 183-206.
- Lancaster, C. (2008). *Foreign aid: Diplomacy, development, domestic politics*: University of Chicago Press.
- Lee, C. H. (1994). Korea's direct foreign investment in Southeast Asia. *ASEAN Economic Bulletin*, 280-296.
- Lee, D. (2011). Korea's National Brand in 2010. *SERI Quarterly*, 125-133.
- Lee, D. (2013). "Korea" National Brand in 2012. *SERI Quarterly*, 100 - 105.
- Lee, H. Korea's Efforts in Official Development Assistance. Retrieved from <http://www.esri.go.jp/jp/archive/wor/wor054/wor054.pdf>
- Lee, J. Korea's New Southern Policy: Motivations of 'Peace Cooperation' and Implications for the Korean Peninsula. Retrieved from <http://en.asaninst.org/contents/koreas-new-southern-policy-motivations-of-peace-cooperation-and-implications-for-the-korean-peninsula/>
- Lee, J. W. Can Moon's J-nomics save South Korea's economy? Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/1253926/can-moons-j-nomics-save-south-koreas-economy->
- Li, S. Q., Tu, X. Q. & Liu, B. Progress and Implications of the China-Korea FTA. *Korea's*

Economy 2016, 31.

- Lim, J. (2015). Korea's national image epidemic. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2015/06/137_180779.html
- Lincan, C. A., & Voicila, E. A. (2015). Revisiting Global Korea: South Korea's Soft Power Assets and the Role of Development Cooperation. *Journal of Sociological Studies*(1), 49-63.
- Lwin, N. Myanmar, South Korea Sign Major Agreements on Trade, Investment and Finance. Retrieved from <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-south-korea-sign-major-agreements-trade-investment-finance.html>
- Macdonald, D. S. (2018). *The Koreans: Contemporary politics and society*: Routledge.
- Marx, A., & Soares, J. (2013). South Korea's transition from recipient to DAC donor: Assessing Korea's development cooperation policy. *International Development Policy/ Revue internationale de politique de développement*, 4(4.2), 107-142.
- Meiser, J. W. Introducing Liberalism in International Relations Theory. Retrieved from <https://www.e-ir.info/2018/02/17/a-contemporary-perspective-on-realism>
- Mie, L. E. (2015). Evolution of Korea's oda policy. ***Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Международные отношения***(1).
- Ministry of Foreign Affairs, R. o. K. 1st Mekong-ROK Summit] Mekong-Han River Declaration for Establishing Partnership for People, Prosperity and Peace. Retrieved from http://www.mofa.go.kr/www/brd/m_3926/down.do?brd__id=13002&seq=362036&data_tp=A&file_seq=1
- Ministry of Foreign Affairs, R. o. K. Han-River Declaration of Establishing the Mekong-ROK Comprehensive Partnership for Mutual Prosperity. Retrieved from http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5467/view.do?seq=341589&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=
- Ministry of Foreign Affairs, R. o. K. Korea and Key Southeast Asian Partners to Implement New Southern ODA. Retrieved from http://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=320846&srchFr=&srch

- To=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=
- Moore, M. (1984). Mobilization and disillusion in rural Korea: the Saemaul movement in retrospect. *Pacific Affairs*, 57(4), 577-598.
- Moravcsik, A. (1992). *Liberalism and international relations theory*: Center for International Affairs, Harvard University Cambridge, MA.
- Na, J. (2008). Nation Branding Key to Attracting Foreign Investment. Retrieved from https://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2009/01/116_38283.html
- Na, J. (2009). N. Korea Overshadows South's Images Abroad. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2009/03/113_42274.html
- Na, J. (2009). Nation branding key to attracting foreign investment. *Korea Times*.
- Negin, J. (2014). Understanding Aid for Trade part one: a dummy's guide. In: Canberra: Development Policy Centre, Australian National University.
- Nye Jr, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*: Public affairs.
- Nye Jr, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 94-109.
- Ock, H. J. New Southern Policy at Heart of Moon's Diplomatic Diversification. Retrieved from <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20181217000790>
- ODA Korea. Amounts of Assistance South Korea Received. Retrieved from <https://www.odakorea.go.kr/eng/pdf/Amounts%20of%20Assistance%20South%20Korea%20Received.pdf>
- ODA Korea. Legal framework. Retrieved from <https://www.odakorea.go.kr/eng.policy.Legal.do>
- ODA Korea. Results & Data (Sector). Retrieved from <https://www.odakorea.go.kr/eng.result.Sector.do>
- OECD.Stat. FDI Financial Flows - By Partner Country : Outward FDI by Instrument and by Partner Country. Retrieved from <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=64194#>
- Park, S. (2008). Dynamic Korea Projects Brick & Mortar Image. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2008/10/113_32943.html
- Park, S. (2012). Analysis of Saemaul Undong: A Korean rural development programme in

- the 1970s. *Asia-Pacific Development Journal*, 16(2), 113-140.
- Park, S. (2016). Korea ranks 31st out of 163 in 'Good Country' index. Retrieved from http://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2016/06/113_206191.html
- Reed, E. P. (2010). *Is saemaul undong a model for developing countries today?* Paper presented at the International Symposium in Commemoration of the 40th Anniversary of Saemaul Undong September.
- Schwak, J. South Korean Nation Branding: Global Recognition as the Final Step in a Successful Capitalist Development. Retrieved from <http://perspectivesinternationales.com/?p=1274>
- Seth, M. J. (2017). South Korea's Economic Development, 1948–1996. In *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*.
- Song, B. N. (1990). *The Rise of the Korean Economy*. Hong Kong: Oxford University Press.
- Stangarone, T. Considerations for Korea and the Trans-Pacific Partnership. *Korea's Economy 2013*, 29, 31-39.
- United Nations Conference on Trade and Development. *Strengthening the Creative Industries for Development in the Republic of Korea*. Retrieved from https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditcted2017d4_en.pdf
- Van de Haar, E. (2009). *Classical liberalism and international relations theory: Hume, Smith, Mises, and Hayek*: Springer.
- Watson, I. (2011). Global Korea: Foreign aid and national interests in an age of globalization. *Contemporary Politics*, 17(1), 53-69.
- World Trade Organization. Aid for Trade fact sheet. Retrieved from https://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/a4t_e/a4t_factsheet_e.htm
- Yi, S. B. New Southern Policy a commitment for South Korea to prosper with Asean: Moon Jae-in. Retrieved from <https://www.straitstimes.com/singapore/new-southern-policy-a-commitment-for-south-korea-to-prosper-with-asean-moon-jae-in>
- เกียรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การสร้างแบรนด์ประเทศ (Nation Branding) ในยุคโลกาภิวัตน์. Retrieved from <http://www.kriengsak.com/Nation-Branding>
- โยะชิฮะระ คุนิโอะ. (2546). *ชาติและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ: เกาหลีและไทย (แปลโดย*

สุกัญญา นิธิกร และ อนงค์ โรจน์วณิชย์). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิตติ ประเสริฐสุข. (2018). Soft Power ของเกาหลีใต้: จุดแข็งและข้อจำกัด. *International Journal of East Asian Studies*, 22(1), 122-139.

ซองโฮ ซิน. (2559). นโยบายการต่างประเทศของเกาหลีใต้ (แปลโดย ภัททิรา จิตต์เกษม).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดำรงค์ ฐานดี. (2530). เกาหลีใต้ : บทบาทของรัฐในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: โครงการเกาหลี
ศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัก จุง ฮี. (2518). พลังแห่งประชาชาติ (แปลโดย กนิษฐา กาญจนจारी). กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2541). พัฒนาการอุตสาหกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจ ประสพการณ์ของเกาหลี
ใต้ บราซิล ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2521). ประวัติศาสตร์เกาหลีสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

ลลิว อังสกุลวงศ์. (2553). ผลกระทบของการลงทุนจากสาธารณรัฐเกาหลีสู่การพัฒนาของกลุ่มประเทศ
CLMV. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
องค์การสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย. เป้าหมาย: From MDGs to SDGs. Retrieved from
<http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals/>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	แพรวพรรณ รักชิต
วัน เดือน ปี เกิด	10 กรกฎาคม 2537
วุฒิการศึกษา	ระดับปริญญาตรี เอกภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผลงานตีพิมพ์	บทความเรื่อง "การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของเกาหลีใต้ต่อประเทศในอาเซียนช่วงปี 2009 - 2019: ปัจจัยแวดล้อมและทิศทาง" เป็นส่วนหนึ่งของรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายวิจัยด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ครั้งที่ 4 (The 4th PSPARN 2020)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY